Joaquim Roca Mata (1 de 1)
Secretari Acctal
Data Signatura: 13/04/2018
HASH: 1552ffa5f0f6713a83ca3699d72c595f

IDENTIFICACIÓ	CASTELL - ALMUDAINA	FITXA NÚM.	J001

1. UBICACIÓ

Direcció: Plaça de la Catedral. Entrada per C/ de la Universitat i Ronda.		**Coordenades UTM:**	364381 / 4307557
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Futur Parador Nacional
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Perímetre del recinte medieval del Castell-Almudaina i edificacions annexes medievals i d'època moderna.

Patio de la casa del Gobernador, basamento de templo romano.
Foto: *M. A. Esquembre Bebia.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Antiga - Medieval - Moderna	S. VI aC. / S. XVI

Descripció:

El perímetre del Castell es va configurar en l'època islàmica albergant l'Alcàsser i l'Almudaina, però al seu interior s'han pogut documentar totes les fases històriques de la ciutat en diverses excavacions realitzades des de l'any 1989. El període fenici està representat per restes d'edificacions localitzades a la plaça d'Armes, datades al S. VI aC. De l'època púnica destaquen el nombre de cisternes conservades, una de grans dimensions localitzada a la Casa del Governador. A l'àrea de l'Almudaina també es va trobar un mur d'un gruix considerable que es superposava i tallava uns possibles fons de cases amortitzades en el S. IV aC. A la fase romana correspon un basament de planta rectangular fet de carreus que podria ser el pòdium d'un temple, trobat en el pati de la casa del Governador. Al Cavaller de Santa Bàrbara es descobrí un tram de muralla medieval i una torre, a més de restes constructives i espais pavimentats corresponents a antigues dependències, possiblement les cases de l'Almudaina que citen fonts escrites. De l'època moderna destaca un molí de pólvora del S. XVI.

Elements singulars:

Edificacions fenícies. Cisternes públiques. Possible muralla, temple romà. Muralla i torre medieval. Molí de pólvora.

Estat de Conservació:

De bo a regular si es considera la deterioració que sofreixen les estructures arqueològiques després de la seva exhumació per falta de manteniment, exposició als agents físics mediambientals i l'incontrolat creixement de la vegetació.

Intervencions:

1989: Excavacions d'urgència. Dirigides per J. Ramon Torres.
2000-2003: Campanyes de sondeigs arqueològics del Castell d'Eivissa. Consell d'Eivissa.
2004: Sondeigs arqueològics al Castell d'Eivissa. Turespaña, Ministeri d'Industria Energia i Turisme.
2006-2014: Seguiment arqueològic durant les obres de rehabilitació del castell per al Parador Nacional. Turespaña, Ministeri d'Industria Energia i Turisme.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Estudi arqueològic i històric del castell d'Eivissa*, *Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa, 6*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Eivissa, 2000.
A. FERRER ABÁRZUZA; C. TUR: *Estudi històric i arqueològic del castell d'Eivissa: documents escrits*. Editorial Mediterrània Eivissa. Eivissa, 2000.
Memòries d'excavacions de les diverses campanyes realitzades en el Castell, que consten en el Consell d'Eivissa.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 018

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Turístics i culturals de difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Investigació, restauració, conservació i posada en valor de totes les restes arqueològiques descobertes i futures troballes, prèvia redacció i aprovació de projecte.

6. OBSERVACIONS

Les edificacions interiors del Castell es descriuen a les fitxes núm. A025, A026, A027, A028, A029, A030.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

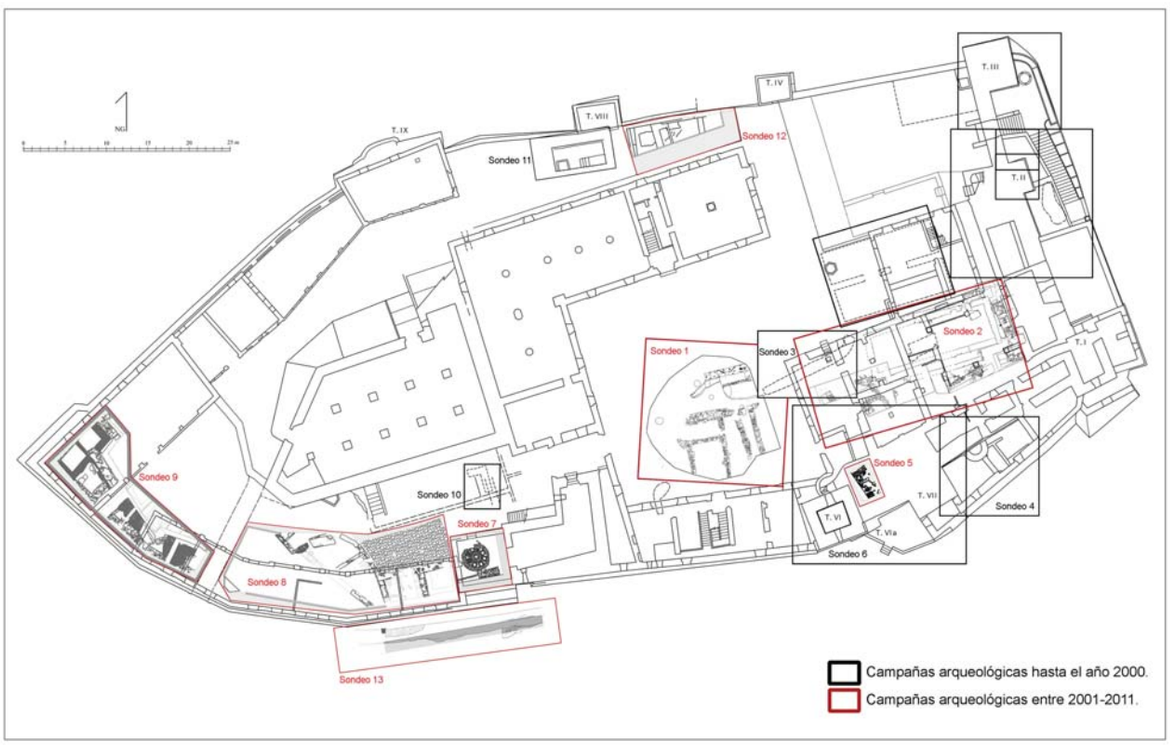

Castell de Eivissa. Señalización de áreas excavadas con hallazgos arqueológicos más relevantes.

8. FOTOGRAFIES

Sondeo 1. *M.A. Esquembre Bebia.*

Sondeo 11. *J. Ramon Torres.*

Sondeo 3. *J. Ramon Torres.*

Sondeo 10. *J. Ramon Torres.*

Sondeo 9. *M.A. Esquembre Bebia; G. Graziani Echavarri.*

Sondeo 8. *M.A. Esquembre Bebia; G. Graziani Echavarri.*

Sondeo 7. *E. Dies Cusi.*

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	CATEDRAL I SAGRISTIA	FITXA NÚM.	J002

1. UBICACIÓ

Direcció: Plaça de la Catedral		**Coordenades UTM:**	364436 / 4307592
Referència Catastral:	**Propietat:** Eclesiàstica	**Ús actual:**	Religiós - Cultural
Classes de sòl: Urbà, PREPI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Davant del Castell-Almudaina a ponent i edificis medievals a la plaça. Limita amb la ronda de les muralles.

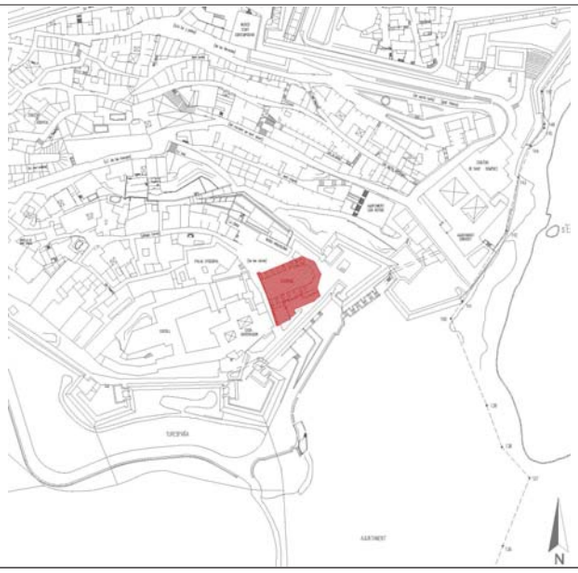

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Monument	BOE, Nº176 24/06/2003	**NºReg**: 7026-2-2-51-002877

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana - Medieval	S. III aC. - S. IV dC. / S. XI-XV

Descripció:

Les diferents intervencions fetes en el subsòl de la Catedral van permetre documentar restes de l'antiguitat, com una cisterna púnica conservada en el subsòl de l'actual capella de Sant Josep, reutilitzada per donar entrada a una cripta. Les restes més destacables són de l'època medieval islàmica; baix el presbiteri hi ha un tram de muralla i una torre de tàpia, així mateix en el centre de la nau es varen trobar restes de murs islàmics dels S. X-XI. També s'ha documentat un edifici de finals del S. XII de planta rectangular amb contraforts exteriors, que s'utilitzà per albergar la primitiva església l'any 1235. Aquest edifici es va modificar amb la construcció de la nau gòtica i l'ampliació de l'absis al S. XIV. A l'extrem dels murs que separen les capelles resten amagades les pilastres gòtiques tallades en pedra de marès. L'excavació de la capella Fonda va permetre descobrir un fossat, amb estructures tallades a la roca amortitzades en el S. II dC i, a l'annex de la sagristia, restes d'un dipòsit i d'un paviment medieval. Des de que s'erigí l'església es varen practicar enterraments a l'interior i a l'exterior de l'edifici. Les criptes comencen a construir-se a partir del S. XVI, es distribueixen per tot el subsòl i resten les làpides funeràries, tot i que algunes s'han desplaçat del seu emplaçament originari. També s'han construït capelles a la façana de l'església.

Elements singulars:

Cisterna púnica, muralla i torre medieval.

Estat de Conservació:

Bona. Les restes documentades han quedat en el subsol de l'edifici.

Intervencions:

1989: Consolidació estructural de l'edifici; excavacions arqueològiques al temple i annexos. E. Dies Cusi.
1992: Consolidació estructural de l'edifici; excavacions arqueològiques al temple i als l'annexos. R. Gurrea Barricarte.
1999: Rehabilitació per a les dependències del Museu Diocesà; excavacions arqueològiques a la capella Fonda o de Sant Pere, sagristia i annexos. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

R. GURREA; A. MARTÍN: *Excavaciones arqueológicas en la Catedral de Eivissa, Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa, 5*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Conselleria de Cultura. Eivissa, 1999.
I. MACABICH: *Santa María. Ciclo cristiano*. Palma de Mallorca, 1933 / I. MACABICH: *Historia de Ibiza, v*ols. I-IV. Palma de Mallorca, 1966-67.
J. MARÍ CARDONA: *Santa Maria d'Eivissa, segles XIV-XVIII, Episcopologi, el Temple, l'Arxiu.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 142

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Religiós i culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Posada en valor i museïtzació de la muralla i la torre, prèvia aprovació de projecte museugràfic.

6. OBSERVACIONS

L'edifici de la Catedral i Museu Diocesà es descriuen a la fitxa núm. A024

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

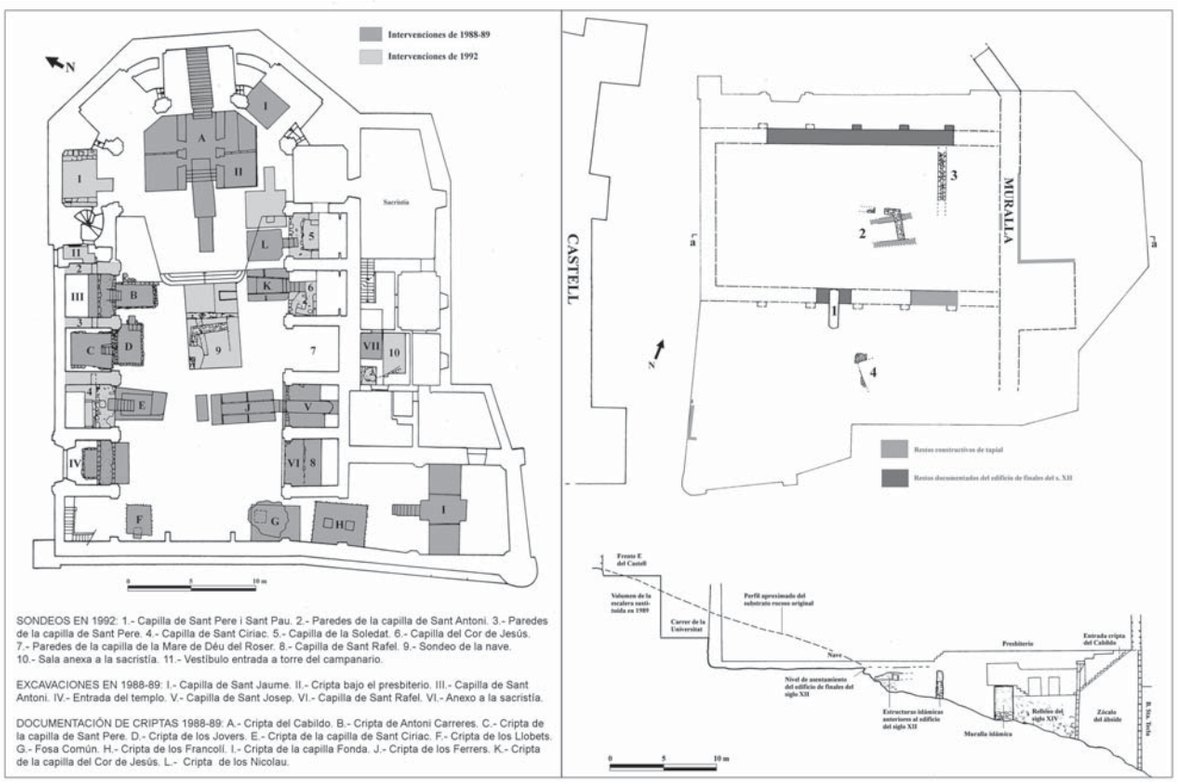

Gurrea, R.; Martín, Á. 1999

8. FOTOGRAFIES

Cripta baix el presbiteri on es conserven les restes de la fortificació. En paraments i volta apareixen inscripcions fets amb mina de carbó.

Tram de la muralla medieval baix el presbiteri.

C. de St Josep. Restes de la cisterna púnica.

Sondeig realitzat en el centrede la nau.

Capella de Sant Antoni, mur est amb la indicació de les fases constructives. A l'extrem; la pilastra que oculta les anteriors gótiques.

Gurrea, R.; Martín, A. 1999

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	PABORDIA - PALAU EPISCOPAL	FITXA NÚM.	J003

1. UBICACIÓ

Direcció: Plaça de la Catedral, 1		**Coordenades UTM:**	364399 / 4307605
Referència Catastral:	**Propietat:** Eclesiàstica	**Ús actual:**	Residència i arxiu
Classes de sòl: Urbà, PREPI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Tocant al Castell i davant d'edificis medievals de la plaça. Limítrof al carrer de la Soledat.

Planta baja del Palau Episcopal, Sala de las arcadas.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica - cristiana - moderna	S. XII - 1235 / S. XIV - XV / S. XVIII-XIX

Descripció:

Excavacions realitzades entre 2007 i 2009, que documentaren les fases constructives i l'evolució topogràfica de la zona immediata al Castell-Almudaina. A l'acta de dotació de l'església de Santa Maria de 1235 consta que s'assignaren unes cases per al paborde o rector a ponent del temple, així que ja existirien edificis d'època islàmica. A la cantonada de l'edifici entre C/ Major i el C/ de la Soledat es documentà que la façana actual es reedificà sobre murs de la fase almohade (1187/88-1235) i a la vegada un tram d'aquests murs s'assentaren sobre una estructura tallada a la roca d'època antiga. Durant les intervencions també es va recuperar una sala dividida per amples arcades de mig punt que ja eren qualificades de molt antigues en un document de 1423. La fase d'entre els S. XIV-XV va implicar una ampliació de l'edifici cap al sud, immediat al Castell, com es va poder comprovar per la trobada d'una finestra i un portal que durant un temps va tenir entrada pel carrer Soledat i que amb l'ampliació del S. XVIII restà a l'interior de la residència. Un altre element que s'ha conservat és una canalització feta de lloses de pedra, probablement d'època medieval. La fisonomia actual de l'edifici s'adquireix després de l'erecció del bisbat el 1782, com a peculiaritat cal destacar una dependència que possiblement s'utilitzà com a bodega o magatzem de líquids, oli o vi, on se situa una alfàbia incrustada al sòl on convergien tots els pendents del paviment. L'alfàbia serviria per recollir les possibles fugues de líquids dels contenidors emmagatzemats.

Elements singulars:

Canal medieval, portal, sala de les arcades, alfàbia de neteja.

Estat de Conservació:

Bona. Les estructures arqueològiques citades com a elements singulars s'han conservat a les dependències de l'Arxiu Diocesà. La sala de les aracades s'ha rehabilitat i s'utilitza com a sala d'exposicions.

Intervencions:

2007-2009: Seguiment arqueològic de les obres de rehabilitació de la planta baixa de l'edifici per a la instal·lació de l'Arxiu Diocesà. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. MARÍ CARDONA: *La conquista catalana de 1235*. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1976.
Á. MARTÍN: "Excavacions arqueològiques a les dependències de l'Arxiu històric de Palau Episcopal d'Eivissa", *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2008, p.54-61.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 141

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

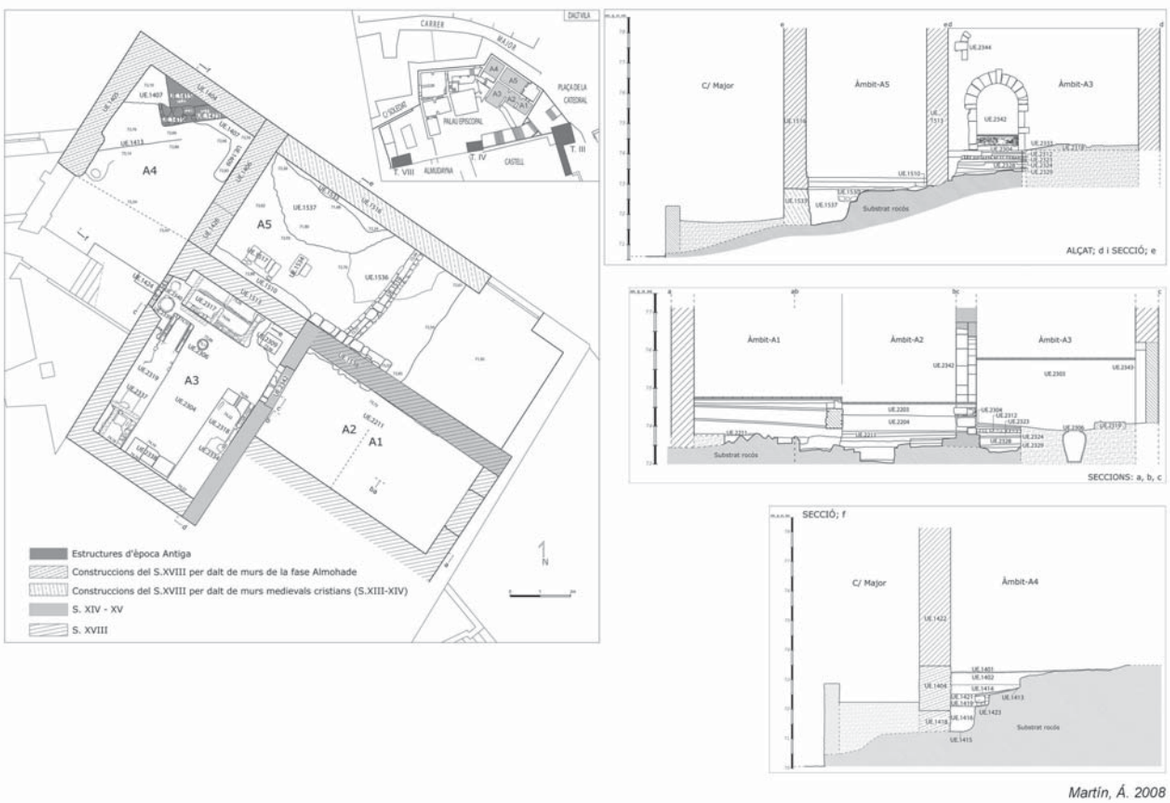

Martín, Á. 2008

8. FOTOGRAFIES

Sala de las arcadas, estructura hallada en el subsuelo.

Ámbito 3, alfabia incrustada en el pavimento.

Portal, UE. 2342.

Canal UE. 1519 y estado de conservación.

Ámbito 4 con la estructura talada enla roca UE. 1415.

Martín, A.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	SEU DE L'ANTIGA UNIVERSITAT	FITXA NÚM.	J004

1. UBICACIÓ

Direcció: Plaça de la Catedral		**Coordenades UTM:**	364431 / 4307616
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Museu Arqueològic
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Davant de la Catedral d'Eivissa, confina amb el Mirador de Jaume I i el baluard de Santa Tecla.

Antigua capilla del Salvador.
Foto: *Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica i cristiana	S. XI - XV

Descripció:

L'edifici de la Universitat va ser la seu de la institució del govern de l'illa instaurada l'any 1299, adjacent a aquest edifici es construí la capella del Salvador l'any 1364. Ambdues edificacions varen ser construïdes avantposant-se sobre un tram de la muralla medieval, ocupant l'espai entre torres a extramurs. El tram de la muralla, corresponent a la fase islàmica, es descobrí durant unes obres de rehabilitació de les sales del Museu Arqueològic. Està construïda amb tàpia sobre un sòcol de carreus de pedra. Adossat a la muralla, a l'exterior, va aparèixer una estructura de planta rectangular, realitzada també amb tàpia, l'interior de la qual presentava un rebliment de terra amb materials ceràmics datats entre el S. XIV-XV. A l'interior conservava les agulles de fusta que varen servir per encofrar les tàpies. El tram descobert tindria continuïtat amb el document baix l'absis de la Catedral i es prolongaria per lligar-se amb la torre trobada sota el Mirador de la plaça. La capella del Salvador conserva al subsòl una cripta descoberta l'any 1907, en la qual es trobaren abundants restes humanes, destacant una talla de fusta policroma de Crist Crucificat entre les troballes.

Elements singulars:

Muralla, torre i estructures medievals de tàpia. Cripta.

Estat de Conservació:

Bona. Restes arqueològiques de la muralla museïtzats.

Intervencions:

1907: Adequació dels edificis per al Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera. Durant aquestes obres es descobrí la cripta sota la capella del Salvador, essent director Arturo Pérez-Cabrero.
1996: Rehabilitació i millora de les instal·lacions del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, excavacions arqueològiques que posen en manifest el tram de la muralla i estructures adossades.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

B. COSTA; J. H. FERNÁNDEZ: *Ibiza y Formentera, de la prehistoria a la época islámica. Guía para la visita del Museo Arqueológico*. Eivissa, 1995.
J.H. FERNÁNDEZ: "Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera". *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, vol. 8 [En línea]. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Eivissa, 2004.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 123

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

L'edifici de la Universitat i de la Capella del Salvador consten en el catàleg amb el núm. de fitxa A023. Museu tancat l'any 2010, per procedir a la seua renovació i adaptació a la normativa d'accessibilitat d'espais públics.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

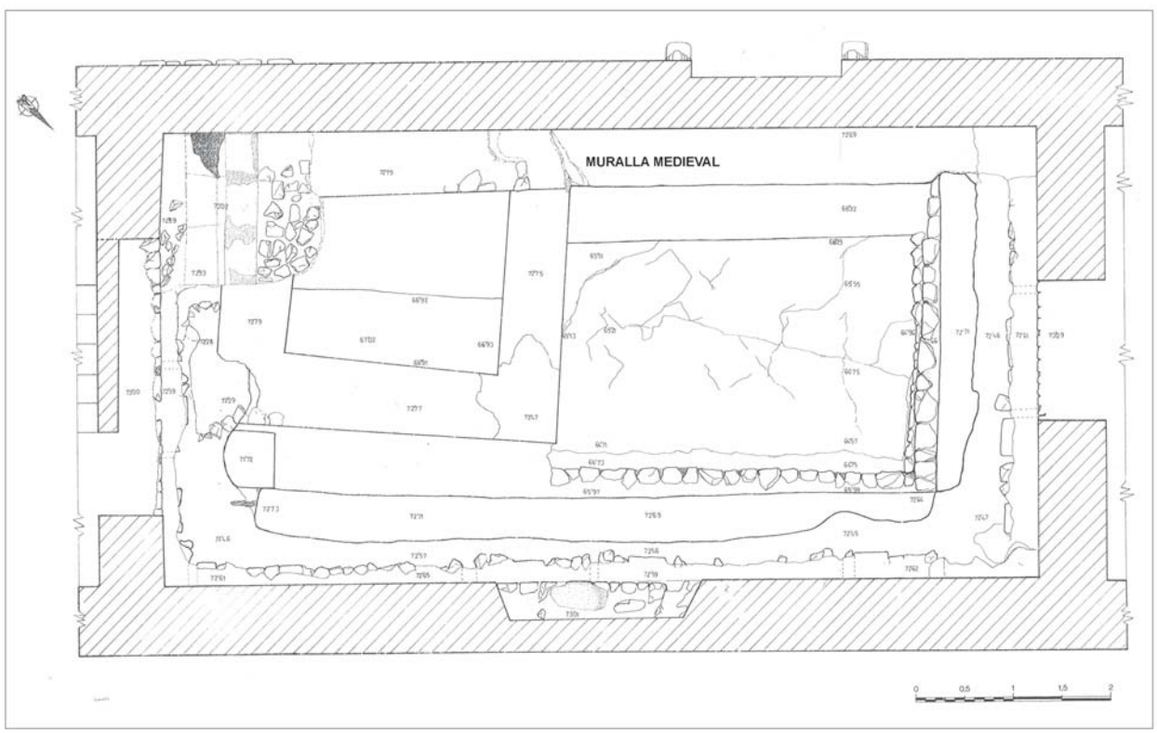

Planta de los restos arqueológicos de la muralla medieval hallados en el subsuelo de la sala de la Universitat. *B. Costa.*

8. FOTOGRAFIES

Costa, B.

Costa, B.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	CENTRE D'INTERPRETACIÓ MADINA YABISA	FITXA NÚM.	J005

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Major, 2		**Coordenades UTM:**	364394 / 4307626
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Equipamient cultural
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Zona urbana de Dalt Vila amb jardí a la façana posterior que limita un tram de la muralla renaixentista.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica	S. XI-XII

Descripció:

Se situa a un l'edifici del segle XV, la Cúria, que fou seu d'administració de justícia, arxiu a partir del S. XVIII i habitatge. La intervenció arqueològica realitzada el 2006 va permetre documentar que la façana nord de l'edifici està constituïda per un tram de muralla andalusí, entre les torres XIV i XIVb. Es va dur a terme l'excavació a extramurs, junt a la torre XIV, trobant uns murs adossats corresponents a una part de l'habitatge, enderrocada en els anys 70 del S. XX, en el transcurs d'una obra promoguda pel Ministeri de Cultura, durant la qual també s'emplenà l'espai buit amb terra i restes humanes provinents del cementeri medieval de la plaça, que foren retirats durant la intervenció del 2006, sense que es trobessin nivells arqueològics fundacionals associats a les estructures defensives medievals. Adossada a la torre XIVb es construí una cisterna, d'època moderna s.XVI-XVII, coberta per una volta de canó feta amb un encofrat de canyes. Tant la muralla com les torres es varen construir amb tàpies sobre sòcols de carreus de pedra. Com a peculiaritat, destaca una làpida funerària d'època romana, reutilitzada com a carreu en el basament de la torre XIV. Les estructures de la muralla formarien part del front NE del recinte superior de la Madina.

Elements singulars:

Muralla i torre XIV. Làpida romana. Cisterna. Fornícula amb pintures.

Estat de Conservació:

Bona. Les estructures arqueològiques de la muralla i de les torres adjacents a l'edifici de la Cúria s'han museïtzat per a la seva exhibició al Centre d'Interpretació Madina Yabisa, obert l'any 2007 amb aquest objectiu. La cisterna forma part dels espais del Centre.

Intervencions:

2001-2006: Projecte d'adequació de la Casa de la Cúria. Excavacions arqueològiques. R. Gurrea Barricarte i G. Graziani Echávarri. Consorci d'Eivissa Patrimoni de la Humanitat i Ajuntament d'Eivissa.
2007: Instal·lació museogràfica del Centre d'Interpretació Madina Yabisa. Govern Balear i Ajuntament d'Eivissa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab*. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].
R. GURREA; Á. MARTÍN: *Excavaciones arqueológicas en la Catedral de Eivissa, Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa, 5*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Conselleria de Cultura. Eivissa, 1999.
E. PRATS, "Cúria, la". *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, vol. 4 [En línea]. Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 2000.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 122

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

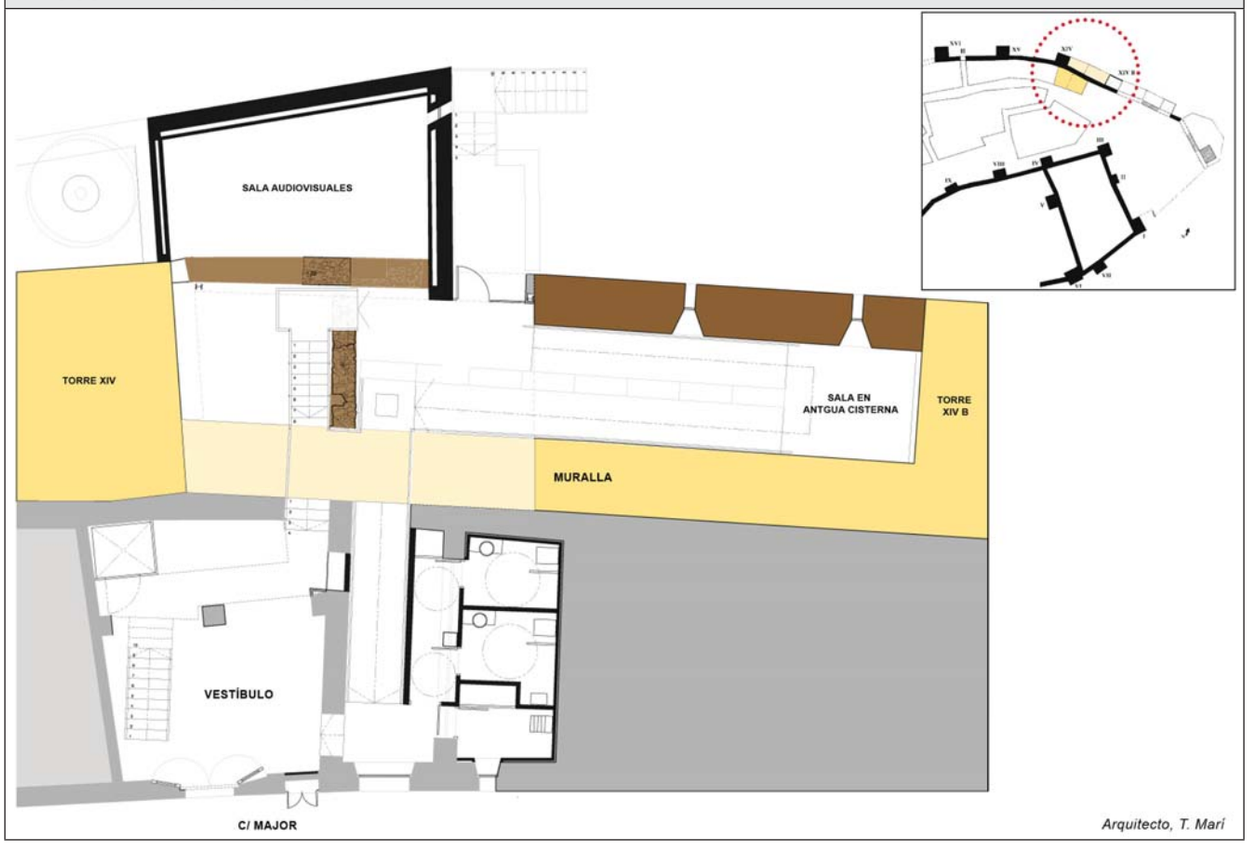

8. FOTOGRAFIES

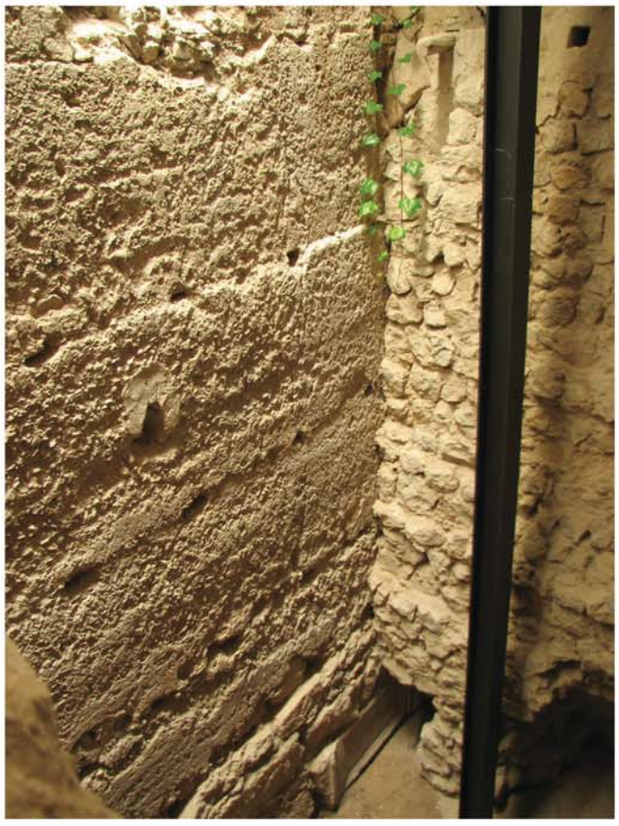

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	JARDINS DE LA CÚRIA	FITXA NÚM.	J006

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Major, 2 - C/ de Santa Maria		**Coordenades UTM:**	364428 / 4307630
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Espai públic
Classes de sòl: Urbà, PREPI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Façana posterior de la Cúria, al costat del Museu Arqueològic i adjacent al C/ de Santa Maria.			

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Medieval - Moderna	S. III aC.-I dC. /S. XI-XV / S. XVI

Descripció:

Espai que es configura arrel de la construcció de la muralla renaixentista, en concret el llenç que probablement unia els baluards de Santa Tecla i de Sant Joan, dissenyat per Calvi. Aquesta cortina no s'acabà, a causa del canvi de projecte que introduí Fratín, restant aquest tram a intramurs sense funció defensiva. No obstant, la lectura arqueològica dels paraments ha permès diferenciar diverses fases o trams en la seva construcció, així com l'empremta d'uns pals que servirien de base a una garita. Un cop edificat el parament exterior del llenç, l'interior, fins al frontal de la muralla medieval, va ser terraplenat. Les obres desenvolupades en aquest espai, a més, han permès recuperar la visual del frontó defensiu del segle XIV, constituït per les façanes posteriors dels edificis de la Universitat i per la torre islàmica de tàpies baix el Mirador (T. XIVb), així com part del mur inferior de l'antiga llotja. Les excavacions realitzades han deixat al descobert el nivell de la roca base sobre el qual s'assentaren les edificacions medievals, detectant marques de picapedrer provocades per l'extracció de carreus de la roca calcària del puig de Vila. També s'ha trobat una estructura tallada a la roca, de planta circular, que podria ser una sitja amortitzada en època púnica tardana. En diverses zones també s'han detectat acumulacions d'ossos humans disposats sense ordre aparent, que segurament pertanyien a l'antic cementeri de la plaça de la Catedral o tal vegada als trobats a la cripta de la capella del Salvador el 1907.

Elements singulars:

Base de garita. Torre XIVb. Sitja tallada a la roca. Marques de picapedrer.

Estat de Conservació:

Bo

Intervencions:

2007: Projecte de reforma dels espais exteriors de la Cúria amb seguiment arqueològic, fase I. Consorici d'Eivissa Patrimoni de la Humanitat i Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte y G. Graziani Echávarri.
2015: Recuperació dels espais exteriors de la casa de la Cúria, seguiment arqueològic, fase II. A. Artina.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

F. COBOS; A. CAMARA: *La fortificació d'Yviça*. Ajuntament d'Eivissa, 2008.
A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab*. Institut d'Estudis Eivissencs, 1985 [1962].
R. GURREA; A. MARTÍN: *Excavaciones arqueológicas en la Catedral de Eivissa, Quaderns d'Arqueologia Pitiüsa, 5*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Conselleria de Cultura, 1999.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions adequades i neteja regular que asseguin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Les construccions que delimiten aquest espai, com el tram de la muralla renaixentista i l'edifici de la Universitat-Capella del Salvador, són presents en el catàleg amb els núm. de fitxes A021 i A023 respectivament.

Data	Gener del 2016. Revisada el juliol del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

Foto, V. Marí

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	BARRI PÚNIC DEL CARRER DE SANTA MARIA	FITXA NÚM.	J007

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Santa Maria		**Coordenades UTM:**	364466 / 4307630
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Domini públic
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Confina amb la via pública, al peu del baluard de Santa Tecla i del tram interior de la muralla renaixentista.

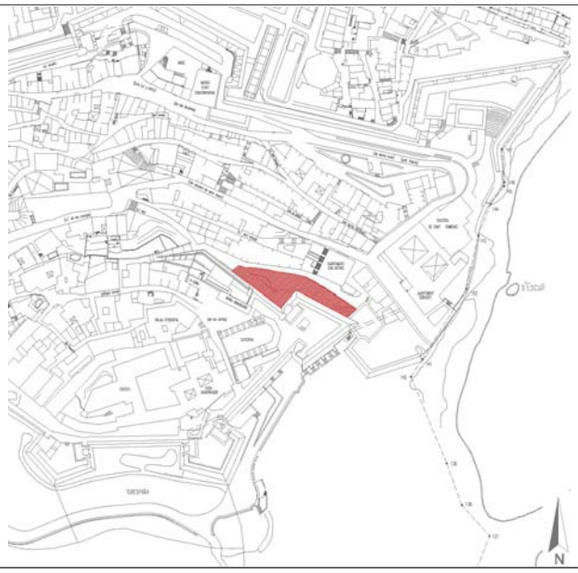

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Fenicia - púnica tardana - romana	S. VI aC. / S. III aC. - I dC.

Descripció:

Els vestigis arqueològics es troben excavats en la roca natural del puig de Vila. En el jaciment es diferencien dues zones: la part superior correspon a les restes d'un sector urbà d'època púnica tardana i a la part inferior es trobà una àrea sepulcral d'època fenícia. Entre ambdues zones, se situa un terrabuit realitzat a l'època medieval per encaixar el camí que baixava des de sa Portella i que es dirigia cap als molins de llevant, ubicats a es Soto. El cementiri es caracteritza per la presència d'inhumacions en cavitats naturals de la roca, parcialment retocades per a ser adaptades com a fosses d'enterrament. L'enquadrament cronològic dels materials les situen en el s. VI aC i poden relacionar-se amb les troballes de nivells urbans coetanis del Castell i del Baluard de Sant Joan. A la part de dalt, es localitzen les restes d'un barri urbà, format per una alineació de cases de les quals la part inferior està excavada a la roca. Alguns d'aquests fons apareixen separats per carrers estrets i escarpats o passadissos amb graons tallats a la roca que podrien correspondre a accessos a plantes superiors o ser carrerons públics. S'han documentat també canalitzacions d'aigua i dues cisternes. L'estudi preliminar dels materials indiquen que la zona s'urbanitzà en l'etapa púnica tardana, cap al segle III-II aC, i romangué fins a la fase imperial romana.

Elements singulars:

Estructures excavades a la roca, escales, fons de cases, cisternes, canalitzacions, diàclasis.

Estat de Conservació:

Regular, falta de manteniment periòdic. Estructures arqueològiques envaïdes per la vegetació. Manteniment de les plaques explicatives del jaciment.

Intervencions:

1990. Campanya d'excavacions arquològiques. Consell Insular d'Eivissa. J. Ramon Torres.
1992-1993. Excavacions arqueològiques. Taller d'Arqueologia de l'Escola Taller d' Eivissa. Ajuntament d'Eivissa.
2006. Excavacions arqueològiques. Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte.
2003. Incorporació de plaques explicatives patrimonials, Museïtzació de Dalt Vila. Ajuntament d'Eivissa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

R. GURREA; J. RAMON: "Excavaciones arqueológicas en la acrópolis de Eivissa (Calle de Santa Maria). El horizonte arcaico. *Actas del IV Congreso Internacional de Estudios Fenicios y Púnicos (Cádiz, octubre de 1995).* Servicio de Publicaciones, Universidad de Cádiz, 2000, pp. 1555-1580.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals i patrimonials de caràcter històric-arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Restauració, manteniment i neteja regular dels existents. Posada en valor i museïtzació segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Restes contemporànies a les del jaciment de l'Hospital Civil, fitxa núm J010.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

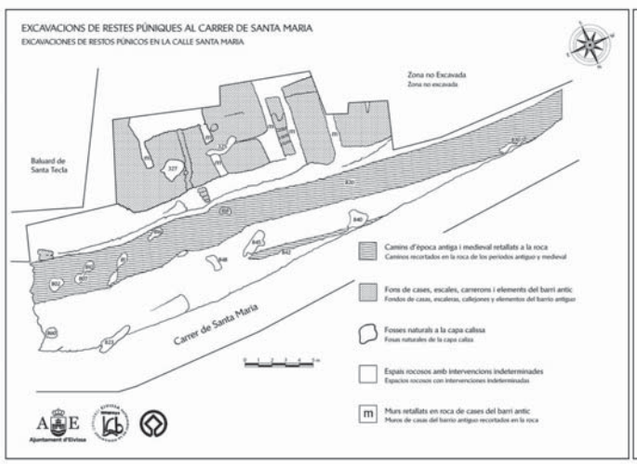

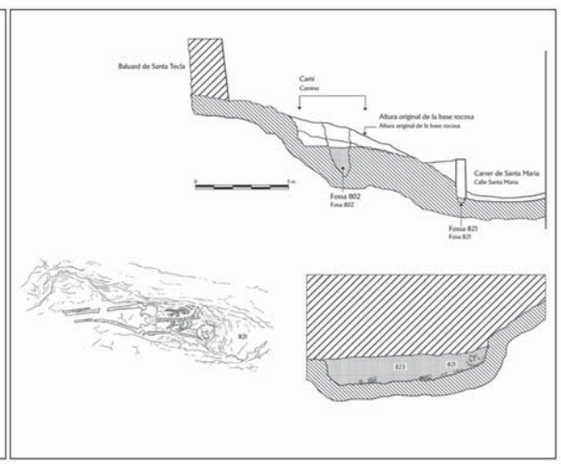

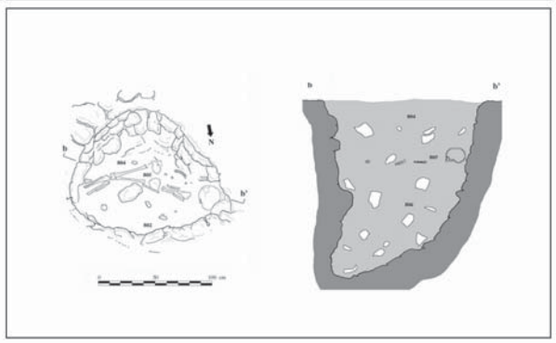

8. FOTOGRAFIES

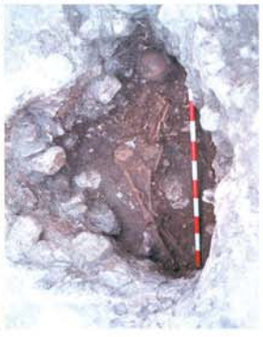

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	CISTERNA DE CAN BARDAXÍ	FITXA NÚM.	J008

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Major, 1		**Coordenades UTM:**	364380 / 4307622
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:** Vivenda	
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:** O.3.10	
Entorn: Immediat a la plaça de la Catedral, davant de l'antiga Pabordia, adjacent al carrer de la Soledat.			

Cisterna hallada en la casa Bardaxí.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica	

Descripció:

El carrer Major, que dóna accés a la plaça de la Catedral, va ser el lloc escollit com a residència per les adinerades famílies de terratinents illenques. Can Badaxí se situa en un lloc privilegiat del carrer, limitant amb la plaça i junt a l'antiga Pabordia. L'actual casa senyorial de tres alçades, del s. XVIII, s'assentaria sobre anteriors estructures del s. XV. La planta rectangular és lleugerament corba a la façana NO, seguint el traçat del carrer Major. A la planta de baix, es conserva una antiga cisterna púnica excavada en roca, ampliada i reaprofitada segles després.

Elements singulars:

Cisterna.

Estat de Conservació:

Bo, dotat de condicions ambientals que optimitzen el manteniment de les estructures.

Intervencions:

Començaments del s. XXI, rehabilitació de l'habitatge, molt transformat.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Inèdit

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 138

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, cultural, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	La cisterna, elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	RESTES ARQUEOLÒGIQUES DE LA CASA GRIMES	FITXA NÚM.	J009

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Major, 16		**Coordenades UTM:**	364309 / 4307628
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:** Residencial	
Classes de sòl: Urbà, PREPI de Dalt Vila		**Plànol:** O.3.10	
Entorn: Urbanitzat, fa de mitgera amb l'actual Museu Puget i amb l'antiga capella de l'Esperança.			

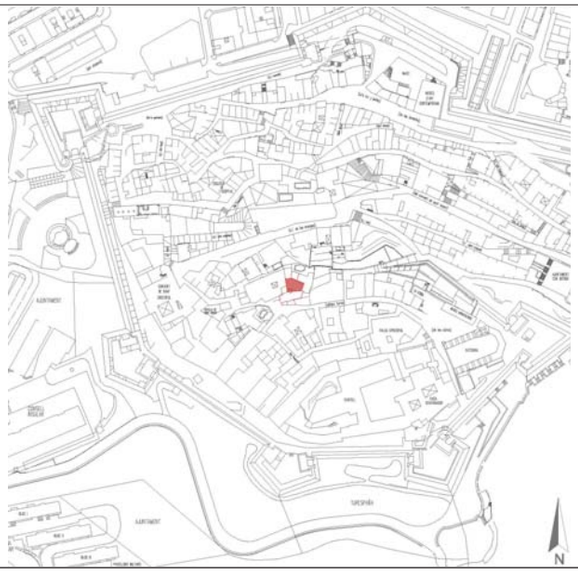

Tramo de la muralla medieval en el interior del inmueble.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Antigua - Medieval, islàmica i cristiana	S. III-IV / S. X-XI / S. XIV-XVI

Descripció:

L'immoble apareix citat a la historiografia local com la casa Grimes, que situen al s. XVI. Consta de planta soterrània i dos pisos superiors, conservant elements arquitectònics i ornamentals d'estil gòtic. La intervenció es va plantejar amb l'objectiu de recuperar dos àmbits de la planta soterrània, que varen ser excavats fins a arribar als nivells de roca natural, el qual permeté documentar que l'habitatge es va construir sobre estructures d'època antiga i medieval. Cal destacar que la façana posterior s'edificà sobre un tram de la muralla islàmica, la qual es correspon amb el llenç que separava el recinte superior de l'intermedi. El tram documentat està construït amb tàpia sobre sòcol de pedra tallada, documentant una longitud d'uns 8 m i d'1,50 m d'amplada mínima per trobar el parament alterat i repicat per una intervenció anterior. Al substrat geològic van apareixent retalls artificials a la roca, com una canalització amortitzada en època baixa imperial i restes de paviment d'*opus signinum.* Sobre aquestes estructures es troben cinc inhumacions del període islàmic, dos infantils, un adolescent i un adult jove. El cinquè enterrament resta in situ, ja que se situa sota la sitja. L'estructura és similar al negatiu d'una gran gerra, era un dipòsit de planta circular inserta al terreny amb les parets revestides amb argamassa. Conserven una alçada d'1,70 m i un diàmetre màxim de 1,62 m, construït en època cristiana medieval. A aquest període també s'inscriuen el basament de l'arc de mig punt de dovelles de pedra viva que s'eleva damunt una de les estances excavades. Durant la intervenció, també es recuperà una cisterna excavada a la roca d'època moderna.

Elements singulars:

Muralla islàmica, sitja, inhumacions islàmiques, cisterna.

Estat de Conservació:

Bona, s'ha deixat visibles i accessibles tots els elements arqueològics descoberts adoptant les mesures necessàries per a la seva conservació. Es realitzen treballs de restauració i consolidació de la tàpia de la muralla.

Intervencions:

1970-1980: Rehabilitació de la casa alterant gran part dels seus elements originals.
2008-2009: Projecte de restauració interior i recuperació de dos àmbits a la planta soterrània. Durant la intervenció, es va demolir l'escala original de la casa, d'estil gòtic. Seguiment arqueològic de l'obra. Á. Martín Parrilla i G. Graziani Echávarri

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab*. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].
Á. MARTÍN; G. GRAZIANI. "Un tram de la murada medieval, el llenç intermedi del primer recinte documentat al carrer Major, 16", *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d'Eivissa, 2009.
E. TORRES: *Guía de Arquitectura de Ibiza y Formentera*. Publicaciones del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya. Barcelona, 1981.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 113

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, cultural, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

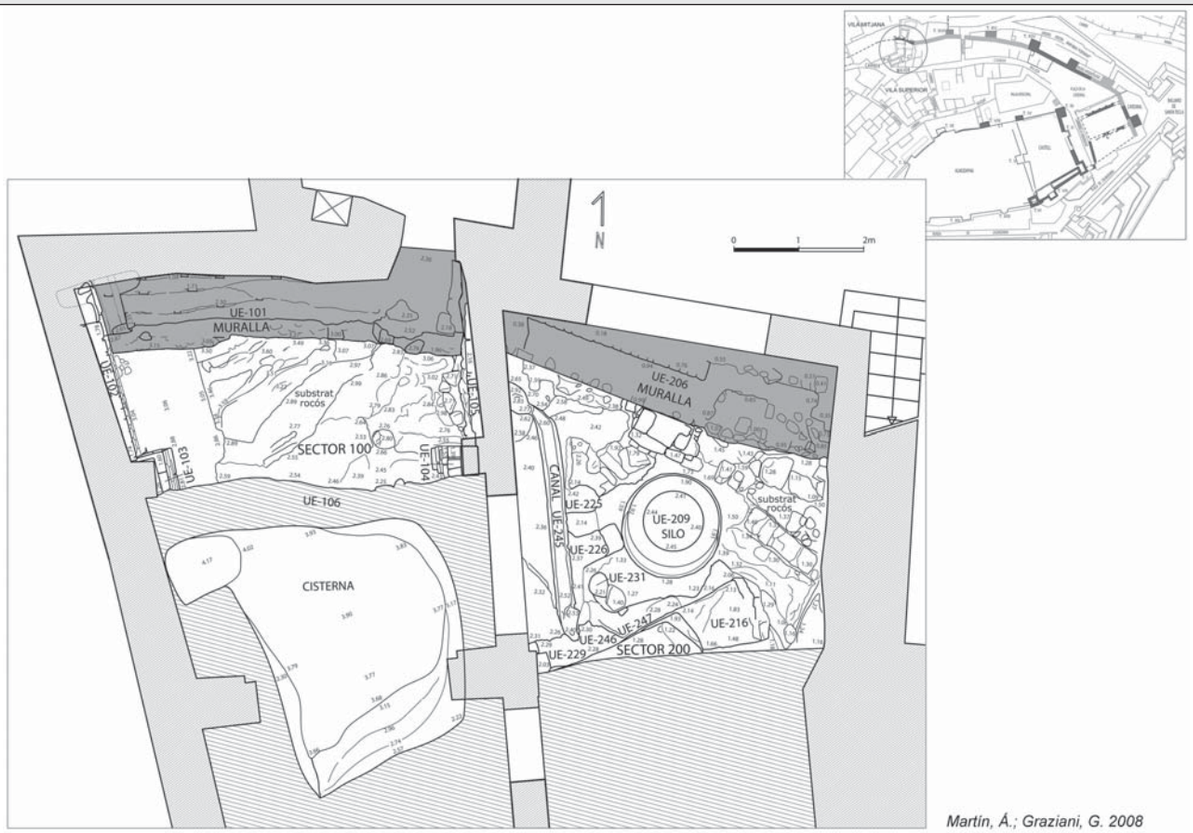

Martín, Á.; Graziani, G. 2008

8. FOTOGRAFIES

Martín, A.; Graziani, G. 2008

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	HOSPITAL CIVIL	FITXA NÚM.	J010

1. UBICACIÓ

Direcció: Solar entre el C/ de la Soledat i la ronda de Giovani Battista Calvi		**Coordenades UTM:**	364303 / 4307583
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Solar sense edificar
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Als peus de l'Almudaina medieval i davant de les restes arqueològiques de la muralla medieval de la ronda

Solar del antiguo hospital de Dalt Vila.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana	S. III-II aC. / S. V dC.

Descripció:

El conjunt d'edificis que formaven l'Hospital Civil van ser demolits l'any 1998, deixant lliure la parcel·la actual, ocupant l'antic Hospici de Sant Rafel (creat pel bisbe Abad i Lasierra l'any 1784) i que acollia l'Hospital de Dalt Vila fins a mitjans del s. XX. Els terrenys adjacents també s'utilitzaren com a cementiri entre els anys 1787 i 1875. Les excavacions arqueològiques realitzades a la meitat NE, posició ocupada per l'edifici principal que es demoleix, permet documentar un sector urbanitzat en època púnica similar a l'aparegut al carrer Santa Maria. Es troben desnivells del terreny i quatre cisternes d'època púnica tardana, tres de planta allargada i cobertes amb lloses de pedra, que conserven part de les seves canalitzacions. També s'enregistren murs construïts en el període púnic tardà i romà, que demostren la continuïtat de l'assentament durant l'antiguitat, fins almenys el s. V dC. A la meitat SO del solar es troben una sèrie de dipòsits o sitges tallades a la roca que podrien tenir un origen medieval, alguns d'ells destinats a l'emmagatzematge de gra. D'altra banda, a la zona adjacent a la ronda de G. B. Calvi, es troben restes de murs d'edificis medievals que probablement tenen continuïtat amb els documentats a la ronda, concretament a l'àrea d'intramurs a les torres XXV i XXVI del recinte medieval.

Elements singulars:

Fons de cases excavades a la roca, cisternes, sitges, murs medievals.

Estat de Conservació:

Deficient. Abandaonament prollongat de les estructures arqueològiques des de la seva excavació, que es troben invaïdes per la vegetació.

Intervencions:

1996-1999. Excavacions arqueològiques al solar. Consell d'Eivssa. J. Ramon Torres.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

R. GURREA; Á. MARTÍN: “Hospital Vell”. *Enciclopèdia d’Eivissa i Formentera*, vol. 7 [En línea]. Consell Insular d’Eivissa i Formentera. Eivissa, 2003.
J. RAMON: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 132

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, parc arqueològic en unió amb les restes arqueològiques de la Ronda Calvi.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavació, conservació i manteniment. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Excavació, investigació, restauració i museïtzació. Creació de parc arqueològic en unió amb les restes de la Ronda Calvi. Manteniment periòdic.

6. OBSERVACIONS

Jaciment arqueològic no esgotat en el qual cal realitzar noves excavacions i investigacions. Continuitat amb les restes arqueològiques de la Ronda Calvi, fitxa núm. J011.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

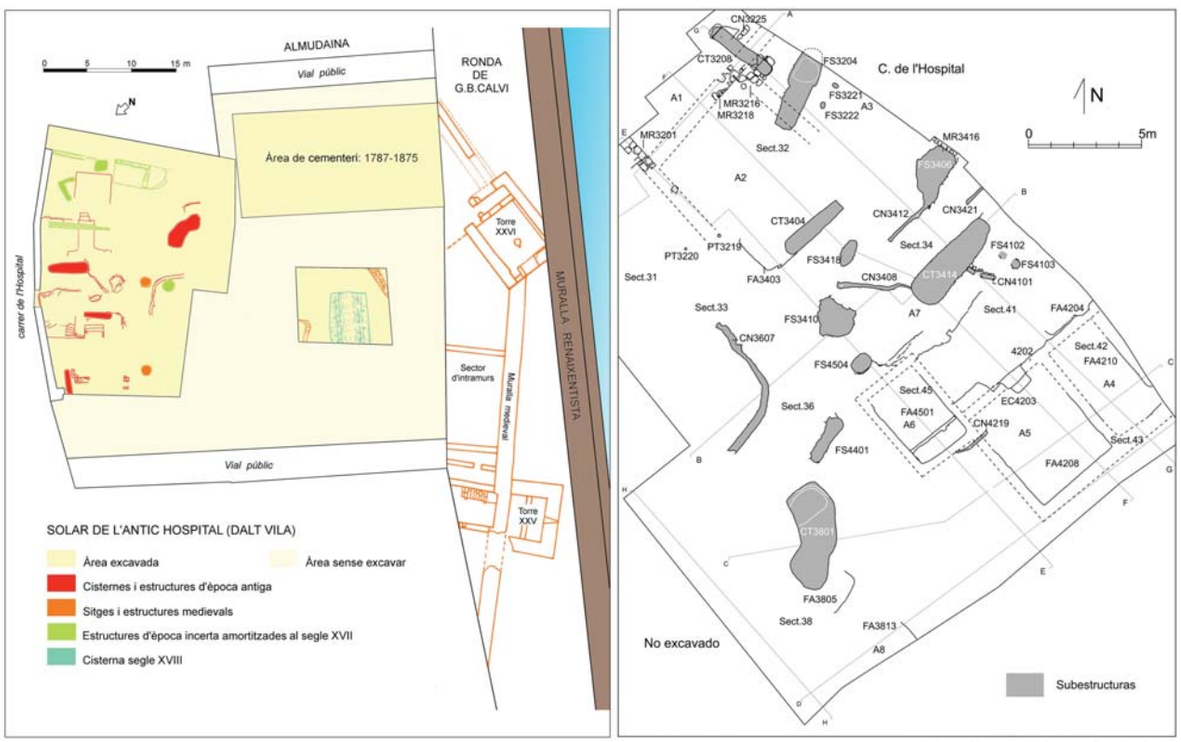

Ramon Torres, J.; Gurrea, R.; Martín, Á.

8. FOTOGRAFIES

Ramon Torres, J.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	RONDA CALVI	FITXA NÚM.	J011

1. UBICACIÓ

Direcció: Ronda de Giovanni Battista Calvi		**Coordenades UTM:**	364264 / 4307562
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Domini públic
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Ronda muralles, entre els baluards de Sant Jordi i Sant Jaume, contigu al Castell i al solar de l'Hospital Civil.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	**NºReg:** 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica i cristiana	S. X-XIII / S. XV

Descripció:

Les restes arqueològiques s'identifiquen amb la part del llenç de la muralla medieval i dues torres de planta quadrangular, les núm. XXV i XXVI. La investigació històrica i documental de la zona, fonamentada en la cartografia del s. XVI, va permetre conèixer i descobrir aquest tram de muralla que enllaçava amb l'Almudaina a l'est i protegia el primer recinte de la ciutat medieval a ponent. El jaciment apareix delimitat per la cortina de la fortificació renaixentista i pels murs de les edificacions i jardins de la part sud i occidental de Dalt Vila. La muralla, d'origen andalusí, és de tàpia, el parament a extramurs presenta un folre de maçoneria de pedra que evidencia les successives reparacions que va sofrir al llarg dels segles que s'utilitzà, les torres també van ser ampliades o reedificades durant la fase medieval cristiana. A intramurs, apareixen una sèrie de construccions corresponents a cases que s'adossaren a la muralla amb posterioritat a la conquesta catalana, entre els s. XIV-XV que varen introduir elements arquitectònics d'estil gòtic. En el s. XVI, quan es construí la fortificació renaixentista paral·lela als murs medievals, aquests es varen cobrir amb importants aportacions de terra que terraplenaren la ronda.

Elements singulars:

Muralla de tàpia, adarb, torres, esptilleres, construccions adossades, arcs, pintures murals.

Estat de Conservació:

Regular, falta de manteniment periòdic, creixement incontrolat de la vegetació en els murs que provoquen esquerdes als paraments i referits.

Intervencions:

1991. Primera campanya de sondeigs arqueològics a la ronda Calvi. Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte.
1993-1997. Excavacions arqueològiques i treballs de restauració i consolidació. Escola Taller d'Eivissa, Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte.
2010-2011. Restauració i consolidació de la muralla de la ronda Calvi. Ministeri de Cultura. Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte, A. Morcilo Cubells, Refoart, S.L.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab*. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].
R. GURREA; Á. MARTÍN: "Restos arquitectónicos de la fortificación medieval (Dalt Vila, Eivissa)". Boletín de Arqueología Medieval 11. Asociación de Arqueología Medieval, Madrid, 1997, pp.113-156.
R. GURREA; Á. MARTÍN: "La ciudad d'Eivissa, patrimonio y urbanismo". Actas de las jornadas técnicas sobre arqueología, patrimonio histórico y urbanismo, Grupo de Ciudades Patrimonio de la Humanidad, 2010, pp. 146-167.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, parc arqueològic connectat amb les restes arqueològiques de l'Hospital Civil.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavació, conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Excavació, investigació, restauració i museïtzació. Creació de parc arqueològic en unió amb les restes del Hospital Civil. Manteniment periòdic.

6. OBSERVACIONS

Jaciment arqueològic no esgotat en el qual cal realitzar noves excavacions i investigacions. Té continuitat amb les restes arquelògiques trobades al solar de l'Hospital Civil, fitxa del catàleg J010.

Data	Gener del 2016. Revisada el juliol del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

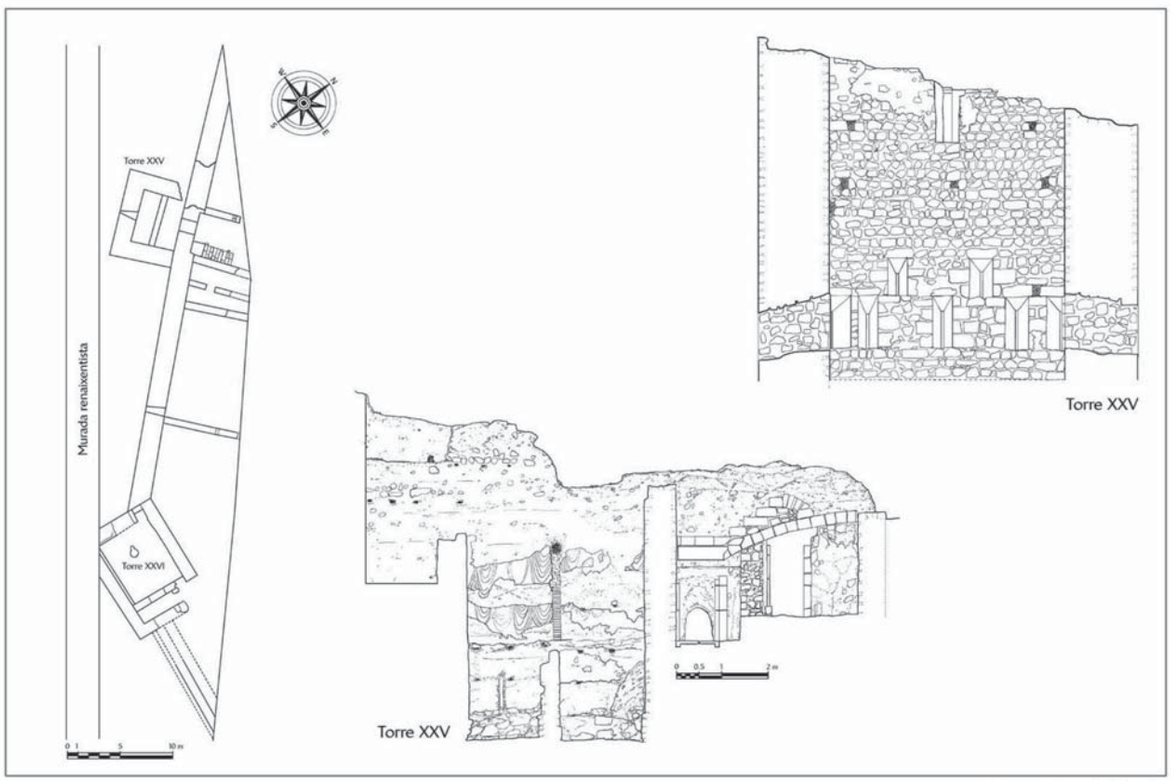

Gurrea, R.; Martín, Á. 1997.

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

El tram documentat de la muralla islàmica, entre les torres XXV I XXVI, limita al NE amb el solar de l'Hospital Civil (J010). El llenç entre les torres té una longitud de 23 m i 1,80 m de gruix. A extramurs només és visible a una alçada que varia entre els 3 i 4 m, però al parament a intramurs s'ha documentat fins al fonament. Construïda amb tàpia, en les parets que no són referides o folrades, s'observen els buits o forats de bastida deixats pels travessers o agulles que sustentaven els encofrats de fusta utilitzats a la construcció. Assentat sobre un sòcol de carreus de pedra calcària. El parament exterior presenta reparacions de maçoneria ordinària que folra la tàpia i conserva restes de l'enlluït. En la unió amb la torre XXVI es conserva part de l'adarb i del parapet que corona el mur. A la part central del tram es troba una obertura a la part superior de la muralla, que possiblement s'usà com a lloc de vigilància. A intramurs s'han trobat murs perpendiculars de cases adossades a la muralla que en el s. XVI van ser expropiades per raons de defensa, davant la construcció del recinte renaixentista. L'excavació del lloc va permetre identificar diferents estances, com un vestíbul amb una escala per pujar als pisos de dalt i una habitació amb restes d'enlluït amb motius geomètrics pintats en color vermell.

La torre XXV, segons la nomenclatura proposada per A. Costa (1962), és la més occidental del tram descobert a la ronda Calvi, propera al baluard de Sant Jaume. Es troba separada de la torre XXVI, a l'E, per una distància de 23,20 m. La torre es va construir adossada a la muralla de tàpia, on s'obre una porta en arc de mig punt des d'on s'accedia a l'interior de la planta superior de la torre. Està construïda de maçoneria de pedra calcària en fileres regulars, lligades amb argamassa de calç i sorra. Presenta una planta rectangular i consta de dues plantes, separades per un forjat sobre mènsules de pedra que encara es conserven. El pis superior està dividit per una gran arcada central i el mur exterior té una espitllera. La planta inferior està especialment preparada per la defensa, mitjançant un sistema de quinze espitlleres repartides per als paraments laterals i frontals, que es disposen en ventall a les cantonades. El pis inferior es trobà reblit amb capes piconades de calç i terra, els materials del qual indiquen un fou massissat en el s. XIV, possiblement després del setge que va patir la ciutat per les tropes del rei de Castella, el 1354. Aquesta torre es reedificà entre els s. XII i XIII, damunt l'anterior de tàpia. En el fons intern, es trobaren nivells de destrucció i cendres que podrien relacionar-se amb l'atac de les tropes de la coalició pisana-catalana de 1114, o tal vegada amb la conquesta catalana de 1235. Es conserva pràcticament completa, exceptuant el trencament d'un dels cantons interiors a causa de la construcció d'una cisterna al s. XIX.

La torre XXVI és la més oriental del tram documentat a la ronda Calvi, limita al NE amb el solar de l'Hospital Civil (J010) i es troba a poca distància del cavaller de Santa Bàrbara, que flora l'antiga Almudaina (J001), situant-se a una distància d'uns 20 m de la torre XI, localitzada a la cantonada SO de l'Almudaina islàmica i 23 m de la torre XXV. És d'una planta rectangular i va tenir almenys dos nivells. Als murs de la planta superior s'observen diferents tècniques de tàpia, reflex de diferents fases constructives. El mur més antic, d'època islàmica, és el que tanca la torre per l'E, construït sobre un basament de paredat de pedra calcària. La resta són de tàpia que té a la seva composició terra, calç i graves, tractant-se d'una reforma i ampliació de la torre que es faria entre els s. XIV i XV, moment en el qual també degué reblir-se la planta inferior. L'accés des d'intramurs es fa per una porta de la qual es conserven els brancals a la cantonada SE. A la cantonada oposada es documentà un pas cap a l'adarb de la muralla. Els murs S i O tenen troneres, una d'elles és una antiga espitllera transformada en tronera per adaptar-la a l'ús d'armes de foc. A la part alta dels murs es conserven part de les mènsules que sostenien el forjat superior, i a la part baixa, dovelles del començament d'una arcada central. Al terra va aparèixer una sitja excavada al massissat de la torre. Els relleus que amortitzaven la torre aportaren importants elements constructius com carreus, dovelles i mènsules decorades d'estil gòtic.

Les excavacions també deixaren al descobert la part interna de la muralla renaixentista, que es pot observar davant la torre núm. XXV. Constructivament, apareix reforçada a l'interior per contraforts o costelles i arcs rebaixats de descàrrega reblits de terra que folrava el mur exterior de la muralla. La flexibilitat del pany entre les costelles era essencial per a que els impactes de l'artilleria fossin absorbits pel terraplenat i no provoquessin danys a la fortificació.

IDENTIFICACIÓ	CARRER DES JUEUS	FITXA NÚM.	J012

1. UBICACIÓ

Direcció: Sant Ciríac, 5		**Coordenades UTM:**	364262 /4307629
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Administratiu
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Localitzat a l'interior d'un immoble, davant de la històrica capella de Sant Ciríac.			

Antigua calle *des Jueus* en el interior del inmueble de la C/ Sant Ciriac, 5.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval cristiana	S. XIV - XV

Descripció:

El carrer s'integra a l'edifici del c/ Sant Ciriac número 5, davant de la capella del padró de l'illa. L'edifici es trobava completament en runes i es rehabilita entre 2001 i 2004, al transcurs d'aquestes obres es descobreix i es recupera part del traçat de l'antic carrer que segons la historiografia local seria el carrer *des Jueus,* citat a les fonts medievals. L'immoble integra dos habitatges que al seu origen es trobaven separades per aquest carrer. Presenten una pendent decreixent bastant pronunciada en direcció NO, té una amplada mitjana de 2 m amb una longitud de 5,70 m, fent un lleuger esquivament cap l'O on es prolonga un 3,95 m més. El primer tram, el terra el conforma la roca del puig de Vila, picada i anivellada. Després del canvi d'alineació, continua un paviment fet de còdols irregulars de pedra calcària, salvant un desnivell amb un esglaó. Durant les obres també es recuperen les portes i finestres que s'obrien cap el carrer, corresponents a les edificacions medievals. El carrer es prolongava fins el Seminari, passant per la part posterior de la casa Bertazioli, C/ Joan Roman 9. A la tàpia del jardí de la casa es conserven portes rematades amb arcs i finestres tapiades que formaven part de les façanes de les cases que s'alineaven amb l'històric carrer. Aquest es perllongava per davant de les cases corresponents als núm. 5 i 7 del carrer.

Elements singulars:

Carrer des Jueus, portes i finestres tapiades orientades al carrer al llarg de tota la seua trajectòria.

Estat de Conservació:

Bo. El carrer i els elements arquitectònics recuperats s'han integrat adequadament a la configuració actual de l'edifici del carrer de Sant Ciríac, 5, són visibles des de l'exterior i s'han assenyalat. A la tàpia del jardí de l'immoble del núm. 9 es conserven vestigis de les portes i finestres que s'orientarien al carrer.

Intervencions:

2001-2004. Projecte de rehabilitació de l'immoble del carrer de Sant Ciriac, 5. Escola Taller d'Eivissa, Ajuntament d'Eivissa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. MARÍ CARDONA: Eivissa, passa a passa: per les vies públiques històriques. Institut d'Estudis Baleàrics, Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Palma de Mallorca, 1999.
R. GURREA; Á. MARTÍN: "La ciudad d'Eivissa, patrimonio y urbanismo". *Actas de las jornadas técnicas sobre arqueología, patrimonio histórico y urbanismo*, Grupo de Ciudades Patrimonio de la Humanidad, 2010, pp. 146-167.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 109

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Administratiu, culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	El traçat del carrer medieval en tot el seu recorregut i elements singulars.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit en el plànol de situació, com espai protegit, la totalitat del traçat del carrer medieval fins a la confluència amb C/ Joan Roman. És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Restauració, manteniment i neteja regular del tram recuperat a l'interior de l'immoble. Conservació de les traces de portes i finestres orientades al carrer a tota la trajectòria.

6. OBSERVACIONS

El carrer documentat passava per davant de la casa Moutas, fitxa núm. 13.

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

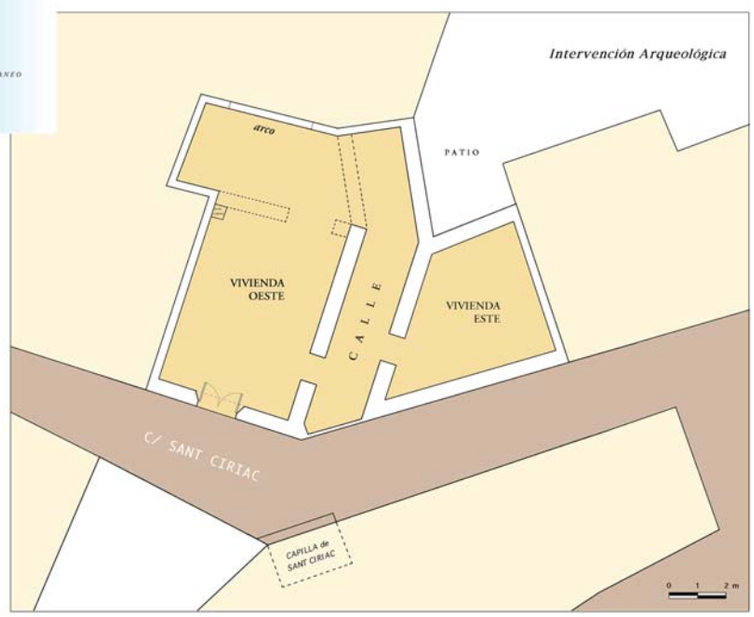

Martín, A.

8. FOTOGRAFIES

Jardín de la C/ Joan Roman 9 por el que tendría continuidad la calle *des Jueus*.

9. ANNEX DESCRIPTIU

L'entramat urbà de la zona, sembla que no tenia el mateix traçat que l'actual, com evidènica el planoll de l'enginyer Joan Ballester de 1738. En aquest planoll es representa un carrer front la capella de Sant Ciriac, que anava cap a l'església de Sant Agapit, que estaria situada en la C/Joan Roman, 1 (Casa Puget), front el Seminari. Arrel de les millores impulsades per Miquel Gaietà Soler, a finals del segle XIX, es realitzaren importants obres urbanístiques, obrint fins i tot nous carrers com l'actual de Joan Roman. Aquesta ve a substituir l'antic carrer, que pasà a ser secondària i amb el temps fou incorporant-se en el patis i cases adjacents.

En concret el tram que està integrat a l'edifici, quedà com un espai més de la casa, alhora que s'uniren els dos immobles que separava, formant així un únic habitatge, l'entrada del qual se situava al carrer de Sant Ciríac, 5. L'edifici presenta dues plantes, baixa i primera, i un espai sota rasant, o soterrani, al fons de l'edificació. Els treballs realitzats van permetre recuperar aquest àmbit i descobrir un gran arc a la paret mitgera de l'estança. L'antic carrer baixaria davant de la Capella de Sant Ciríac cap a l'antiga Reial Capella de Sant Agapit, situada davant del Seminari. Quan la zona es reurbanitzà, amb l'obertura de l'actual carrer Joan Roman, el carrer *des Jueus* passà a ser un vial secundari i, amb el pas del temps, s'anà incorporant als edificis de les immediacions. Aquesta reestructuració urbanística es produiria l'any 1798 amb l'ampliació del Pla de Millores de la Reial Junta, presidida per Miquel Caietà Soler. El carrer queda davant de la Capella de Sant Ciríac, un lloc d'important transcendència històrica, ja que segons la tradició popular, va ser per aquesta zona per on entraren les tropes catalanes el 1235, quan es produí la conquesta cristiana. La identificació d'aquest carrer amb el *des Jueus* s'ha fet a partir dels estudis realitzats per J. Marí Cardona (1999). La primera menció al carer dels Jueus és de 1394.

IDENTIFICACIÓ	CASA MOUTAS	FITXA NÚM.	J013

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Joan Roman, 5		**Coordenades UTM:**	364292 / 4307653
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Solar en runes
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Confina amb la façana posterior del Museu Puget, davant de l'edifici de l'antic Seminari.

Restos constructivos y calle empedrada hallados en el solar.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnic tardà - Medieval	S. III aC.-I dC. / S. XIII-XV

Descripció:

Solar que ocupava un habitatge del s. XIX, propietat de la família Moutas. Les excavacions arqueològiques van permetre documentar diferents fases d'ocupació, però són d'època púnica tardana i medieval les més representades. De la fase púnica (s. III aC – I dC) es trobaren tres cisternes i una sèrie d'estructures molt arrasades, com murs, paviments, canalitzacions i cubetes, que indiquen el caràcter domèstic del lloc, sense descartar altres usos potencials. Damunt les restes antigues es trobaren estructures d'època medieval, identificant-se una sèrie de sitges que podrien ser d'origen musulmà. Les restes arquitectòniques de major entitat corresponen a una sèrie de cases alineades amb un carrer d'empedrat.

Elements singulars:

Cisternes púniques. Sitges islàmiques. Cases i carrers medievals. Sigtes i cisternes d'època moderna.

Estat de Conservació:

Deficient. Abandonament prologant de les estructures arqueològiques des de la seva excavació, que es troben envaïdes per la vegetació.

Intervencions:

2005. Sondeigs arqueològics al solar.
2006. Excavacions arqueològiques al solar. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Á. MARTÍN: Excavacions arqueològiques al solar de la casa Moutas, c/ Joan Roman-5, Dalt Vila. Memòria preliminar I. Eivissa. Informe inédito, 2007.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 111

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, cultural, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavació, conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Redacció de projecte de conservació compatible amb altres usos permesos. Excavació, investigació, restauració i museïtzació. Manteniment periòdic.

6. OBSERVACIONS

Una part del solar està pendent d'excavació. Per davant de la façana de la casa discorria un antic carrer, que es va identificar amb el carrer dels Jueus (fitxa núm. J012).

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

Martín, Á.

9. ANNEX DESCRIPTIU

El solar presentava una zona edificada i una amb jardí. L'edifici, del s. XIX es demolí fins la planta baixa, trobant que al subsòl es conservava una cisterna de tipologia púnica que s'incorporà a l'habitatge i s'usà fins, almenys, els anys 60 del s. XX, situada en el vestíbul de la casa. La planta baixa s'excavà fins a arribar al substrat geològic natural, trobat entre les cotes 47,20 i 46,92. A excepció de la cisterna, conservada íntegrament, incloses les lloses de la coberta, les troballes d'època antiga es troben massa arrasades. Tot i això, cal destacar les restes d'un paviment d'*opus signinum,* així com la base d'una cubeta, molt arrasada, de planta rectangular amb les parets interiors revestides amb morter hidràulic fet de calç i argila. Conservava una alçada de 0,32 m, una amplada de 0,70 m, i una longitud mínima documentada d'1,10 m. També es descobrí una canalització, tallada a la roca que es dirigia cap a la cisterna. A part d'aquestes estructures se superposaven murs que es trobaren molt arrasats, fets de paredat de pedra calcària travada amb terra i calç, possiblement d'època medieval. D'època moderna aparegué la meitat inferior d'una tenalla incrustada al terra.

En el jardí es trobaren dues cisternes de tipologia púnica. L'apareguda al costat de la tàpia del jardí, el dipòsit, així com les lloses de la coberta, es conserven pràcticament íntegres, tot i que el pou s'adaptà als usos moderns de la casa, ja que la cisterna s'aprofita fins al s. XX. L'altra cisterna es trobà a la meitat occidental del jardí. El dipòsit tenia la típica planta allargada biabsidial característica de l'època púnica, coberta amb grans lloses de pedra viva. A la banda septentrional, la cavitat original va ser seccionada i ampliada a l'època moderna, incorporant un espai també excavat a la roca de planta rectangular, cobert amb volta, feta de lloses irregulars de pedra calcària situades verticalment, travades amb morter de calç i graves.

Destaquen les restes constructives de les edificacions trobades en el jardí, cases que s'alineen a un carrer empedrat. Aquestes es relacionarien amb l'urbanisme generat a la ciutat a partir de l'any 1235, construïdes entre els s. XIII i XV. Posteriorment, aquest sector urbà s'amplià i es reestructurà fins al s. XIX. Com a mínim, són reconeixibles dues cases originals alineades al carrer. Aquestes s'ampliaren i, a la darrera fase, quedarien integrades conformant un únic habitatge. Les construccions es conserven en planta baixa, on són reconeixibles els espais interiors distribuïts com vestíbuls. També es troben dependències subsidiàries destinades a l'emmagatzematge amb sitges i una cisterna d'època moderna de planta rectangular, coberta amb volta.

IDENTIFICACIÓ	L'ANTIC HOTEL EL PALACIO	FITXA NÚM.	J014

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ la Conquesta, 2		**Coordenades UTM:**	364261 / 4307674
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Residencial
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Al costat del Seminari i davant el c/ Sant Josep on es conserva un tram de les muralles medievals.

Fachada posterior sobre el lienzo de la muralla medieval.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval - Moderna	S. XIV - XIX

Descripció:

Edifici que adquireix la seva fisonomia actual al s. XIX però que incorpora a la seva estructura elements arquitectònics d'èpoques anteriors. La façana N s'orienta cap al carrer de Sant Josep i a l'E queda davant del Seminari. Consta de tres pisos, una planta soterrània i un jardí. El més destacable és que l'edifici es construí annex i sobre un tram de la muralla medieval entre les torres XX i XXI del llenç intermedi del triple recinte fortificat. Sobre aquest llenç s'elevà la façana septentrional de l'edifici i la muralla també es constituí com el límit posterior del jardí al qual s'integrà la T. XX. Durant una obra de rehabilitació a la planta soterrània, es documentaren una sèrie de portes i finestres tapiades situades a la façana meridional, sota el nivell actual del carrer de la Conquesta, i també les restes d'un paviment empedrat dels s. XVII-XVIII. De la construcció medieval només es documentaren alguns nivells arqueològics corresponents al s. XIV-XV. L'anàlisi dels resultats arqueològics contrastats amb les dades documentals i historiogràfiques també van permetre conèixer canvis a la topografia urbana que es van produir a mitjans del s. XIX i que provocaren l'elevació del nivell del carrer Conquesta.

Elements singulars:

Muralla medieval i torre XX. Portes i finestres tapiades. Paviment empedrat.

Estat de Conservació:

Bona. Les restes arqueològiques trobades durant l'obra han restat visibles i integrades adequadament a la configuració actual de l'edifici.

Intervencions:

2008. Obres de rehabilitació a l'edifici per a la reconversió de l'hotel el Palacio en tres apartaments privats. Seguiment arqueològic de l'obra. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].
Á. MARTÍN: "L'immoble del carrer de la Conquesta, 2". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2009, pp. 30-38.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 071

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavació, conservació i manteniment. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Investigació, excavació i restauració d'elements singulars. Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

El potencial arqueològic de l'immoble no està esgotat.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

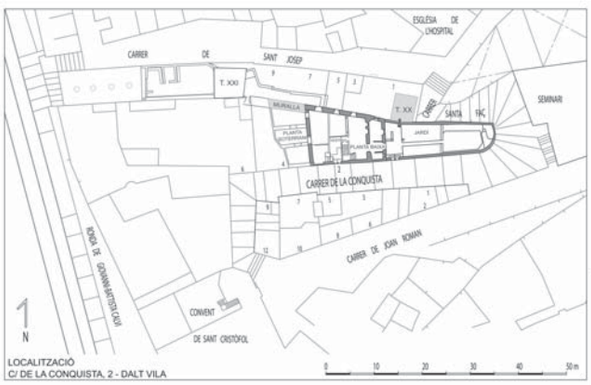

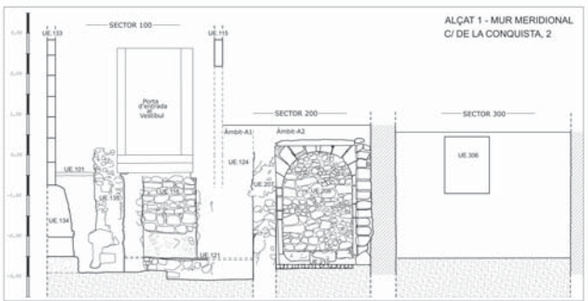

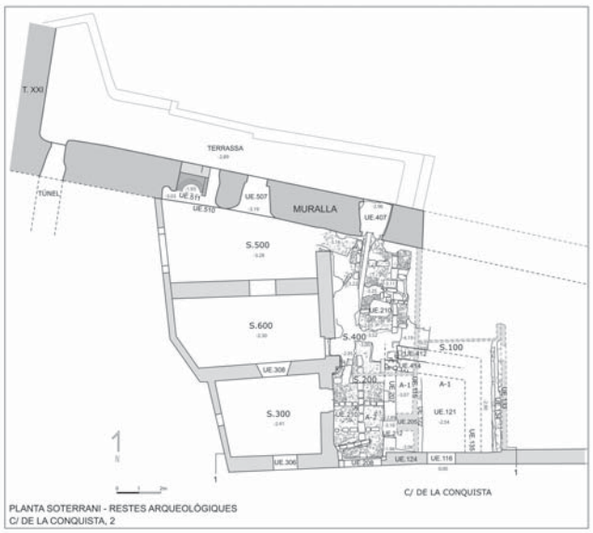

Martín Á. 2009

8. FOTOGRAFIES

Martín, Á. 2009

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	CARRER DE LA SANTA FAÇ	FITXA NÚM.	J015

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Santa Faç, 3		**Coordenades UTM:**	364284 / 4307693
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Espai lliure
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Al peu de la muralla medieval, al costat de la façana occidental del Seminari i davant l'església de l'Hospitalet.

Foso documentado en el solar de la C/ Santa Faç.
Foto: *É. Marlière; J. Torres.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica i cristiana	S. XI - XV

Descripció:

El solar l'ocupava un habitatge en runes, abandonat des de la primera meitat del s. XX. Se situa als peus del tram de la muralla medieval, entre les torres XIX i XX, on es localitzava la porta E, segons la nomenclatura d'A Costa Ramon. Es correspondria al llenç i a la porta existents entre el recinte intermedi i el raval de la triple muralla medieval. La intervenció en el solar deixà al descobert una important fossa excavada a la roca, troballa de gran rellevància per la relació amb el sistema defensiu de l'entorn en època medieval. La fossa aparegué compartimentada per uns murs transversals corresponents a dos habitatges, els fonaments dels quals es trobaven continguts per rebliments de terra i capes piconades amb materials dels s. XIV-XV, que omplien la fossa. Entre els materials trobats destaquen un projectil esfèric de pedra o bala de bombarda. També cal destacar la documentació de la base d'una cisterna de tipologia púnica que aparegué arrasada per l'excavació de la fossa medieval. De l'estructura de planta allargada i extrems arrodonits, només es conservava el morter hidràulic de la base. Sobre aquestes estructures es documentaren altres fases de l'ocupació del lloc com habitatge, com de l'època moderna. D'aquest període hi ha dues cisternes localitzades en el límit oriental del solar sota les escales que pugen al Seminari, i altres estructures que indiquen que la casa va patir una important reestructuració al s. XVIII, fins el seu abandonament.

Elements singulars:

Fossa excavada a la roca, murs de cases del s. XIV-XV, cisterna púnica, cisternes d'època moderna.

Estat de Conservació:

Regular. Falta de manteniment des del desenvolupament de les excavacions, la vegetació envaeix el jaciment. Els murs, paraments i estructures arqueològiques trobades presenten diferents estats de conservació i de solidesa. Actualment es troben a cel descobert fins a l'execució del projecte per a la protecció del jaciment.

Intervencions:

2009. Treballs de neteja i retirada d'enderroc del solar. Seguiment arqueològic. G. Graziani.
2014-2015. Excavacions arqueològiques en el solar. É. Marlière y J. Torres.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 74

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1

Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Restauració, manteniment i neteja regular del jaciment. Posada en valor i museïtzació segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

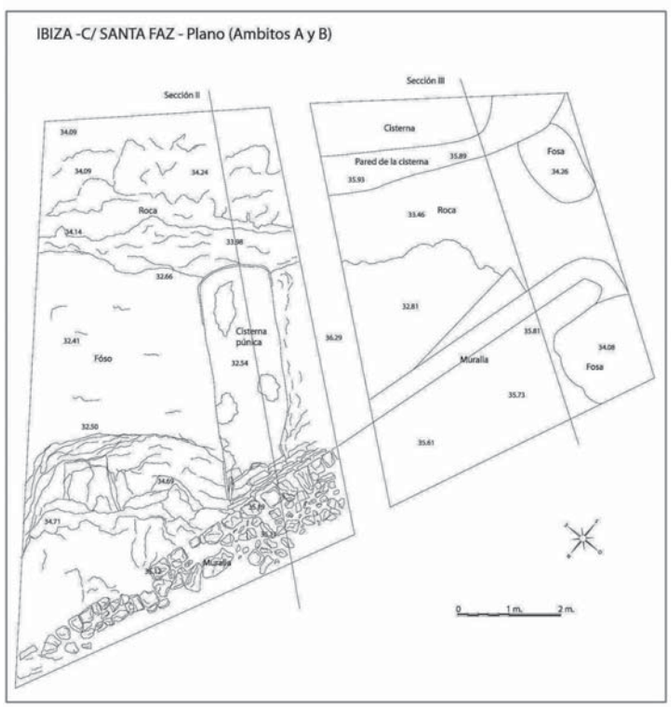

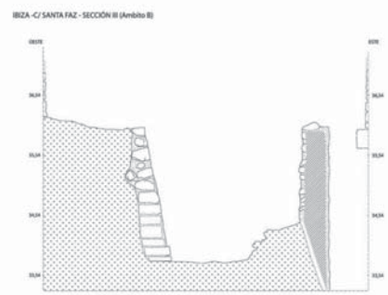

Marlière, É.; Torres, J.

8. FOTOGRAFIES

Marlière, É.; Torres, J.

9. ANNEX DESCRIPTIU

La fase destacable del jaciment és la medieval, principalment per la troballa de la fossa I per la seva relació amb la muralla i la porta que suposadament l'antecedia i la protegia. Es coneix la localització de la porta per la cartografia del s. XVI que va ser interpretada per A. Costa Ramon, i que publicà en el seu treball sobre la triple muralla àrab l'any 1962. L'entrada estaria flanquejada per les torres XIX i XX, aquesta darrera es conserva annexa a la façana posterior de l'antic hotel El Palacio, a continuació es pot observar un imponent tram de la muralla de tàpia i el carrer que s'obri entre aquest i el Seminari. La torre XIX segurament es situaria a l'extrem meridional del Seminari, actualment no es coneixen vestigis d'aquesta torre, tampoc de la porta E. Per la morfologia i dimensions de la fossa, se suposa que la porta se situaria pràcticament al final del C/Santa Faç, a la confluència amb el C/ Conquesta, amb un accés de trajectòria similar al que descriuen les escales que pugen des del c/Sant Josep. La fossa s'amortitzà cap a finals del s. XIV o durant el s. XV, constatant-se també la construcció de murs fonamentats des del fons de la fossa que s'han interpretat com a habitatges.

IDENTIFICACIÓ	CASAS CARRER DE SANT JOSEP, 7-9	FITXA NÚM.	J016

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Sant Josep, 7- 9		**Coordenades UTM:**	364259 / 4307686
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Residencial
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Al peu de la muralla medieval, contigu a una de les torres que s'inserten a l'immoble de *El Palacio.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Antiga - Medieval islàmica	

Descripció:

L'habitatge es construí al peu de la muralla medieval, sota la terrassa de l'edifici de l'antic hotel *El Palacio,* confinant amb el parament E de la torre XXI. Al fons de l'habitatge, en planta baixa, hi ha dues coves que per les restes conservades originalment podrien ser els dipòsits de dues cisternes d'època antiga. Amb posterioritat s'ampliaren i s'integraren a l'habitatge. Una de les coves es troba al fons de la casa núm. 7. A l'extrem oest de la cavitat seccionada es documenta un buit de planta rectangular tallat a la roca que podria correspondre al pou d'extracció d'aigua de l'antiga cisterna. L'altra suposada cisterna és de dimensions més reduïdes i se situa al fons de la casa núm. 9. Les cavitats queden a la roca base sota la muralla medieval, de la qual es documenta el tram que hi ha sota la terrassa de *El Palacio*. Es correspon al llenç interior de la fortificació que separava el recinte intermedi de l'inferior o raval.

Elements singulars:

Cavitats excavades a la roca. Muralla islàmica de tàpia i torre.

Estat de Conservació:

Bo. Entre la muralla i l'habitatge es deixà un espai lliure accessible per poder comprovar l'estat de la conservació de la muralla.

Intervencions:

1999-2000. A l'abril del 1999 es va dur a terme una obra amb la qual s'ampliaren les cavitats, fet que afectà l'estabilitat de l'edifici. A començaments de l'any 2000 es realitza l'obra de consolidació, amb seguiment arqueològic. R. Gurrea Barricarte.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 92 - 93

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Restauració, manteniment i neteja regular dels existents. Conservació de les condicions ambientals adequades que assegurin la preservació de la muralla i de la torre.

6. OBSERVACIONS

Amb les autoritzacions pertinents dels propietaris, seria convenient realitzar supervisions periòdiques de tècnics competents de l'administració pública per comprovar l'estat de conservació de les estructures arqueològiques.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

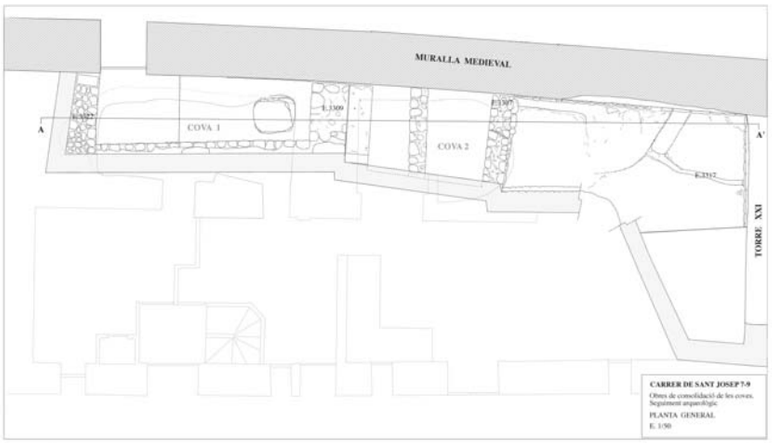

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

El tram de la muralla documentat, al qual s'adossa l'habitatge, presenta característiques constructives similars a altres llenços conservats a Dalt Vila. En l'alçat del parament exterior presenta el característic sistema constructiu de tàpia, conservant en algunes zones un fi revestiment de calç. No obstant, en altres partes de la paret es troba alterada i rebaixada uns 20 cm, deixant a la vista els forats, o forats de bastida, deixats pels travessers o agulles que sustentaven els encofrats de fusta usats per a la construcció. Les tàpies s'elevaven sobre un sòcol de pedres tallades format per dues o tres fileres. El gruix de la muralla és d'aproximadament 2 m. El mur E de la torre XXI presenta similars característiques constructives però el basament de pedra és de major alçada i està construït amb pedres grosses disposades en fileres regulars. Es pot suposar que les possibles cisternes d'època antiga s'alteraren en època medieval, amb la construcció de la muralla. Amb posterioritat s'incorporen a l'habitatge, essent ampliades les cavitats i reaprofitades com dependències subsidiàries de la casa. Per sobre de les coves es construíren uns murs que delimitaven tres àmbits que apareixen reblits d'enderrocs i materials ceràmics amb una cronologia de finals del s. XVIII, tot i que per les característiques constructives s'edificarien cap al s. XVI, quan la fortificació medieval perdé la seva funció defensiva. L'obra realitzada a finals del s. XX tenia com a objectiu la consolidació de les coves, a les quals s'havien obert importants esquerdes. Durant aquesta obra es documentà el llenç de muralla i s'alliberà un espai entre aquesta i l'habitatge per a que el llenç quedés exempt de construccions i fos més fàcil el seu accés, manteniment i supervisió.

IDENTIFICACIÓ	SA CARNISSERIA VELLA	FITXA NÚM.	J017

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Sant Josep, 11		**Coordenades UTM:**	364203 / 4307688
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Residencial
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Al peu d'un tram de la muralla medieval que discorre pel carre de Sant Josep			

Patio anexo al edifico, bajo el lienzo y la torre de la muralla medieval.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval - Moderna	S. XII-XIV / S. XVII-XVIII

Descripció:

Edificació annexa al llenç de la muralla medieval corresponent al recinte inferior o raval, entre la ronda de Calvi i la torre XXI. L'edifici, de planta rectangular, es construí al peu de la muralla medieval i al mateix eix longitudinal. A més, conserva una petita cova excavada a la ronda per sota de la cota de la muralla. A la banda oriental té un patí o jardí que s'estén des de l'edifici fins a la part O de la torre XXI. Va ser construïda entre finals del s. XVII i principis del s. XVIII, substituint una altra edificació d'època medieval. Aquesta es documentà l'any 1999, al buidar-se els nivells d'enderrocs i rebuig del jardí. Es tracten de traces o empremtes que quedaren en el mur frontal del jardí, sobre el parament de la muralla de tàpia, que dibuixaven una successió d'arcs formers corresponents a un edifici cobert amb voltes transversals. En el jardí també es trobà una sitja d'època medieval excavada a la roca i a la vertical del llenç de la muralla es conserva el pou d'una cisterna. A l'interior de l'edifici també es documenta una altra cisterna que per la seva tipologia es correspon a l'època moderna.

Elements singulars:

Torre XXI, muralla de tàpia, cisternes, sitja, empremtes d'arcs a la muralla.

Estat de Conservació:

Bona. Les restes arqueològiques trobades durant l'obra han quedat visibles i integrades adequadament en la configuració actual de l'edifici.

Intervencions:

1999. Projecte de rehabilitació de l'edifici per al seu ús com habitatge. Seguiment arqueològic de l'obra. R. Gurrea Barricarte, Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 088

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Residencial, culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

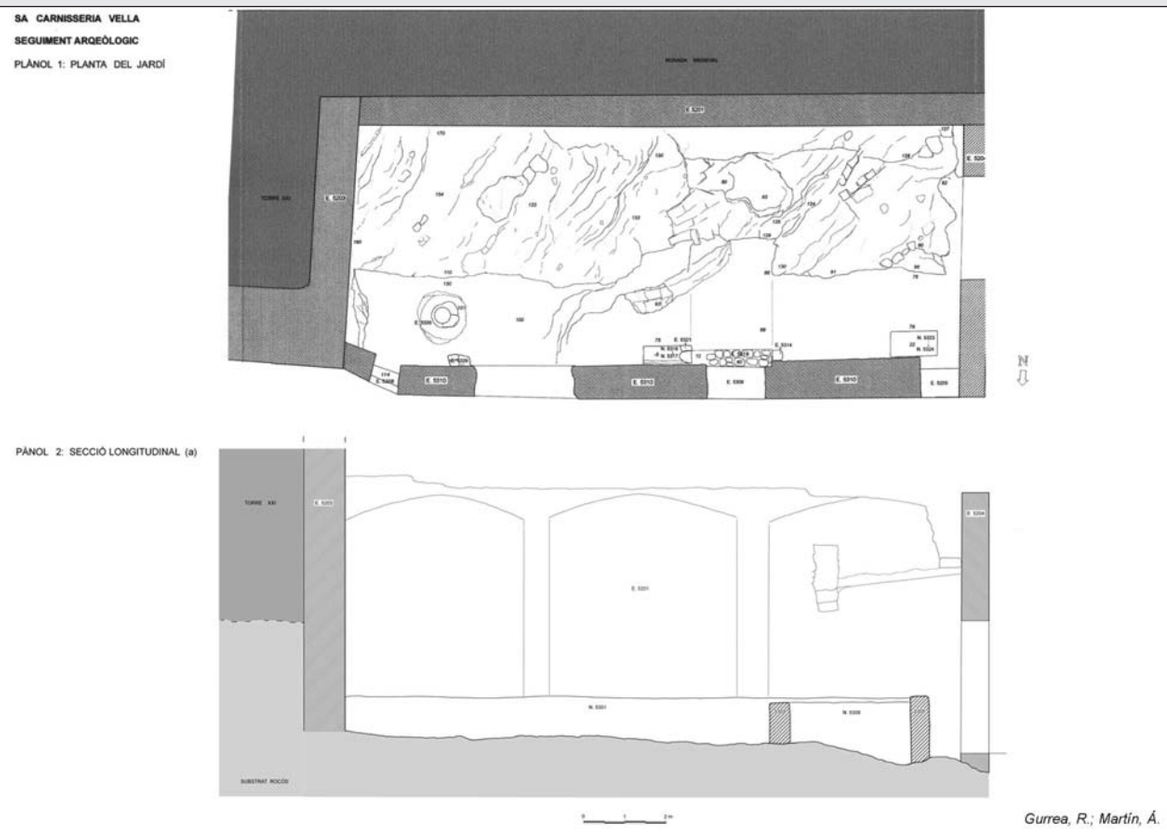

Gurrea, R.; Martín, Á.

8. FOTOGRAFIES

Gurrea, R.; Martín, Á.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	CISTERNA PÚNICA DE LA RONDA FRATÍN	FITXA NÚM.	J018

1. UBICACIÓ

Direcció: Ronda Fratín		**Coordenades UTM:**	364599 / 4307650
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Vía pública
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Ronda de muralles, davant la façana de l'ala NE de l'Ajuntament, antic convent dels Dominics			

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica	

Descripció:

La cisterna, de tipologia púnica, es descobrí durant els treballs de pavimentació de la ronda Fratín. És una cavitat angosta tallada a la roca, de parets irregulars i sinuoses, amb els extrems arrodonits. El pou de la cisterna és de planta quadrada, de 0,45 m de costat. Se situa sota la façana de l'edifici de l'Ajuntament, on s'inicia el dipòsit desenvolupant-se cap a l'exterior. Presenta una planta allargada de 4,20 m de longitud, orientada de SO a NE, a l'extrem del qual fa un lleuger canvi d'alineació cap al nord, prolongant-se 0,90 m més seguint aquesta direcció, però sense arribar a definir la típica planta de colze. Presenta una amplada mitjana de 0,70 m i una altura de 3,90 m, amb coberta feta de lloses de pedra calcària col·locades a doble vessant. L'estat general de la cisterna denota que es reutilitzà durant segles, quasi fins època contemporània, ja que es troba buida i pràcticament lliure de materials de rebliments o enderrocs. A més, presenta diferents reparacions fetes amb argamasses de calç i graves de platja. Aquest tipus d'argamassa es conserva sobre un tram de coberta i revesteix la meitat superior de les parets, sobre les quals s'apliquen diferents capes de mangra.

Elements singulars:

Cisterna

Estat de Conservació:

Bona. L'estructura de la cisterna es conserva íntegrament sota el paviment de la ronda. No obstant, des de la darrera intervenció no s'ha tornat a fer cap neteja o manteniment.

Intervencions:

2000. Treballs de pavimentació de la ronda Fratín. Escola Taller d'Eivissa. Ajuntament d'Eivissa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Á. MARTÍN: "*La reestructuració de l'ala nord-est de la casa consistorial d'Eivissa*", Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2010, pp. 5 -15.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de l'estructura arqueològica.

6. OBSERVACIONS

Aquest element catalogat es troba afectat per la regulació sectorial de Costes vigent en cada moment. Necessari informe de Costes

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

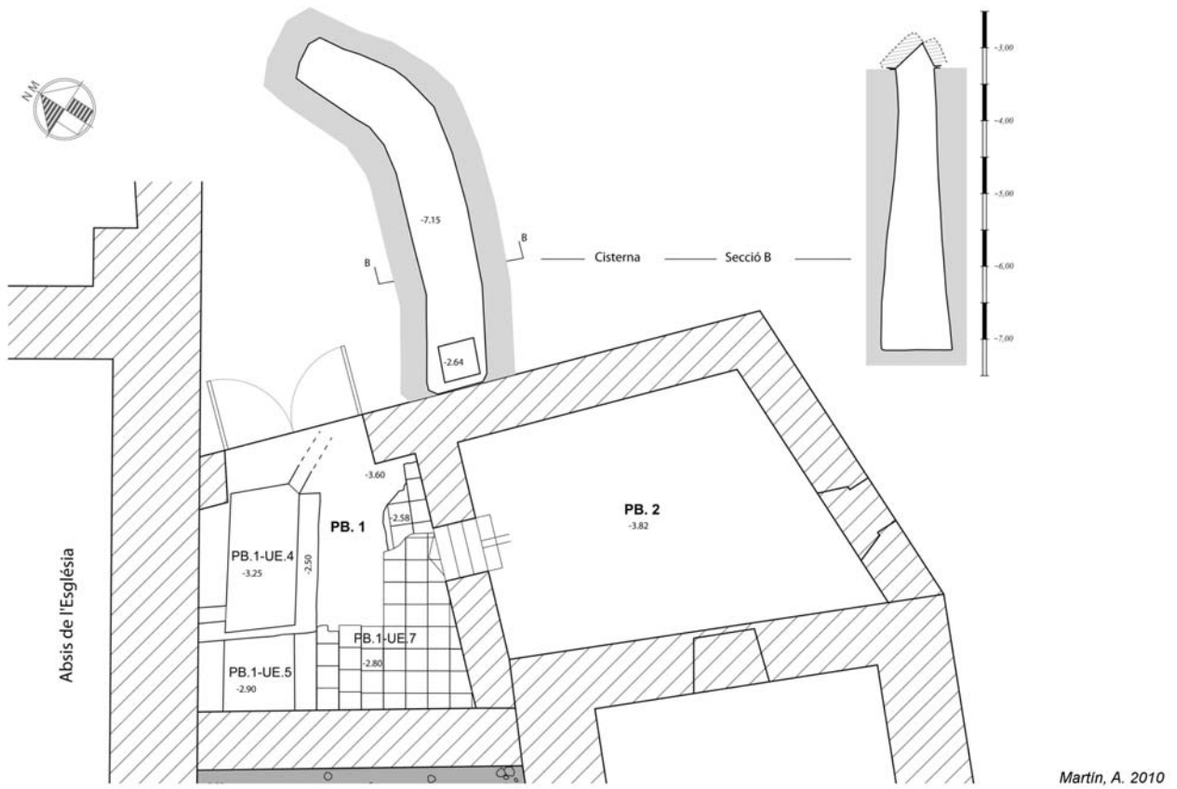

8. FOTOGRAFIES

Martín, Á. 2010

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	BALUARD DE SANTA LLÚCIA	FITXA NÚM.	J019

1. UBICACIÓ

Direcció: Baluard de Santa Llúcia		**Coordenades UTM:**	364599 / 4307729
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:** Cultural	
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:** O.3.10	
Entorn: Flanc interior del baluard i a les proximiats de Es Polvorí.			

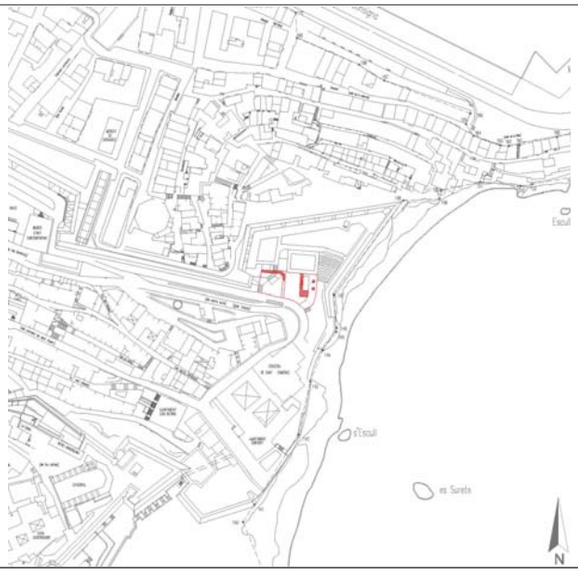

Muro del lateral norte de la casamata proyectada por Fratín.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Monument	BOE, Nº 37 06/02/1942	NºReg: 7026-2-2-51-000028

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica tardana - Moderna	S. III aC.-I dC. / S. XVI - XVII

Descripció:

En el baluard s'han trobat restes arqueològiques d'època antiga i moderna, descobertes gràcies a les obres realitzades fonamentalment a l'entrada del baluard i a les immediacions del Polvorí. L'any 1986, a l'entrada del baluard i davant l'accés al Polvorí, es trobaren dues cisternes púniques tardanes tallades a la roca, de planta allargada biabsidal, que es deixaren d'utilitzar després de mitjans del s. I dC. Una altra intervenció duta a terme a l'exterior del Polvorí, l'any 2008, va permetre documentar una sèrie de murs arrasats. Serien edificacions militars que apareixen representades a un plànol de Joan Ballester de 1752, les quals resultaren afectades per l'explosió de l'antic polvorí l'any 1730. Aquests murs podrien correspondre a l'antic quarter. Entre el 2014 i 2015, durant el seguiment arqueològic de l'obra de millora de l'accés oest del baluard, es documentaren els murs de la casamata o plaça baixa, projectada per Fratín, que s'orientava cap al baluard de Sant Joan. S'alliberà de construccions el mur del lateral N, i les excavacions deixaren al descobert el mur E, que tancava l'esquena de la casamata. Aquest aparegué inacabat, enregistrant-se també el nivell de pavimentació. L'obra es trobà soterrada per rebliments de terra generats en el s. XVII, sense acabar-se, segurament per problemes en el plantejament del projecte de Fratín, a causa de la diferència d'alçada entre el nou baluard i el de Sant Joan, dissenyat per Calvi.

Elements singulars:

Cisternes púniques, murs de la casamata oest, restes d'antics edificis militars.

Estat de Conservació:

Les cisternes es conserven en el subsòl, sota el paviment. Els murs corresponen a l'esquena de la casamata, i els antics quarters militars s'han deixat visibles. Seria necessari fer treballs de neteja i de manteniment continus.

Intervencions:

1986. Excavació d'urgència al baluard de Santa Llúcia. J. Ramon Torres.
2007-2008. Obres de reformes de l'espai exterior de Es Polvorí. Seguiment arqueològic. G. Graziani.
2014-2015. Reordenació de l'accés oest del baluard de Sana Llúcia, seguiment arqueològic. A. Artina.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

G. GRAZIANI: “1730, "S'any des tro”. Vestigis d'una tragèdia". *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d’Eivissa. Eivissa, 2009, pp. 20-23.
G. GRAZIANI, G: *Es Polvorí.* Col·lecció Edificis i Monuments Singulars 3. Ajuntament d'Eivissa, 2009.
J. RAMON: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 006

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Restauració, manteniment i neteja regular del jaciment. Posada en valor i museïtzació segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Per ampliar la informació relativa a la construcció del baluard, la cortina que l'uneix amb el de Sant Joan i l'edifici del Polvorí, consultar les fitxes núm. A016, A017 i A018.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

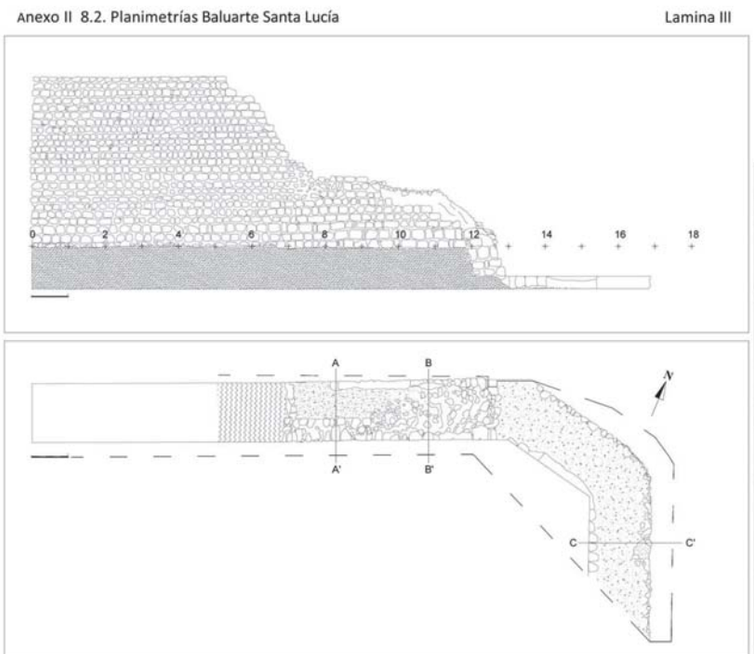

Muro de cierre de la casamata. Planimetría, *Artina, A.*

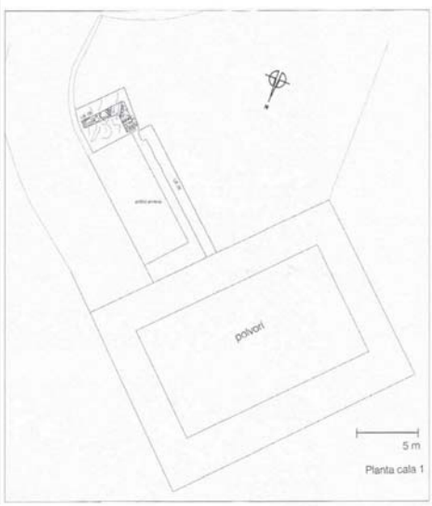

Localización de la cata anexa al Polvorín. *Graziani, G. 2009*

8. FOTOGRAFIES

Artina, A.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	JACIMENT FENICI-PÚNIC AL MACE	FITXA NÚM.	J020

1. UBICACIÓ

Direcció: Ronda Puget. Museu d'Art Contemporani d'Eivissa, planta -2		**Coordenades UTM:**	364395 / 4307786
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Cultural. Museu
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: S'integra a les instal·lacions del museu, a l'ampliació feta a l'interior del baluard de Sant Joan.			

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Fenicia púnica/romana - Islàmic	S. VI aC.- S. II dC. / S. X-XII

Descripció:

Descobert al llarg de les obres d'ampliació del Museu d'Art Contemporani d'Eivissa, projectades a l'interior del baluard de Sant Joan. El conjunt arqueològic comprèn una gran seqüència cronològica on s'han pogut documentar una de les primeres fases de la ciutat. És un sector urbanitzat amb restes constructives originades en època fenícia, al voltant del s. VI aC, que ens mostren l'ocupació de l'àrea a la part baixa del puig de Vila, davant el port. Aquest incipient urbanisme continuaria i s'ampliaria principalment a la fase púnica (s. IV-II aC), i en menor mesura en l'època imperial romana (s. I dC), sent al final d'aquest període quan s'enregistren les fases d'abandó del sector. Sobre aquestes restes constructives de l'antiguitat, les excavacions van permetre documentar un cementeri del període islàmic que posteriorment resta soterrat sota els rebliments de terra que terraplenen el baluard de Sant Joan, cap al s. XVI. La intervenció arqueològica també va permetre conèixer altres aspectes constructius relatius al baluard i dispositius de defensa de la fortificació renaixentista, ja que durant els treballs es trobà una galeria subterrània construïda per comunicar l'interior del recinte fortificat amb la contramina documentada al peu del baluard de Sant Joan. També cal destacar la troballa de dues cisternes de tipologia púnica que aparegueren durant l'obra de reordenació d'infraestructures hidràuliques de Dalt Vila en el tram que passava pel baluard.

Elements singulars:

Restes constructives d'habitatges fenici-púnics, cisterna, cantalització. Cista funerària.

Estat de Conservació:

Bona. Part del jaciment s'ha conservat i resta visible sota el vidre de protecció de la planta -2 del Museu.

Intervencions:

2006-2012. Obres de reforma i ampliació dels espais expositius del Museu d'Art Contemporani d'Eivissa. Ministerio de Cultura, Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte.
2009-2010. Obra per a la reorganització de les infraestructures hidràuliques de Dalt Vila, seguiment arqueològic. J. Roig Ribas.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

R. GURREA; Á. MARTÍN; G. GRAZIANI: "Excavacions arqueològiques al baluard de Sant Joan". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2009, pp. 24-29.
J. ROIG RIBAS: "Intervenció d'urgència durant l'obra de reordenació de les infraestructures hidràuliques de Dalt Vila en el seu tram pel baluard de Sant Joan". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 16-26.
F. COBOS; A. CAMARA: *La fortificació d'Yviça*. Ajuntament d'Eivissa. Eivissa, 2008, fig. 114.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 040

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades, neteja regular i restauració per assegurar la preservació dels elements i estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

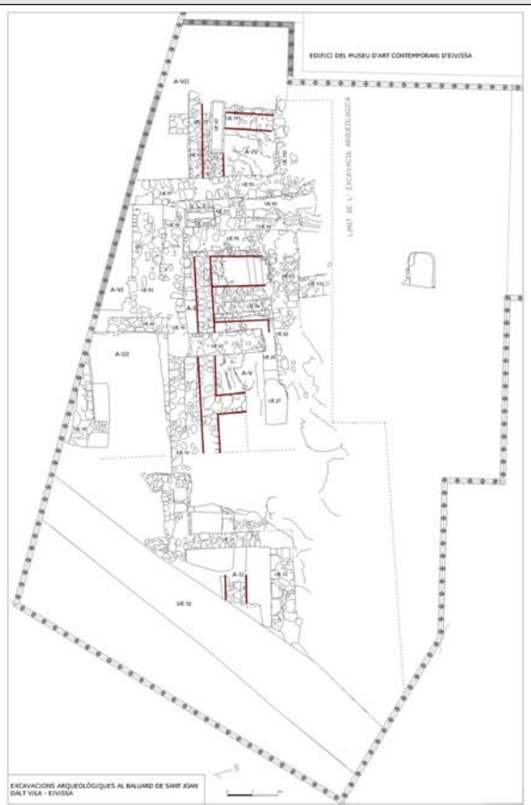

Gurrea, R.; Martín, Á.

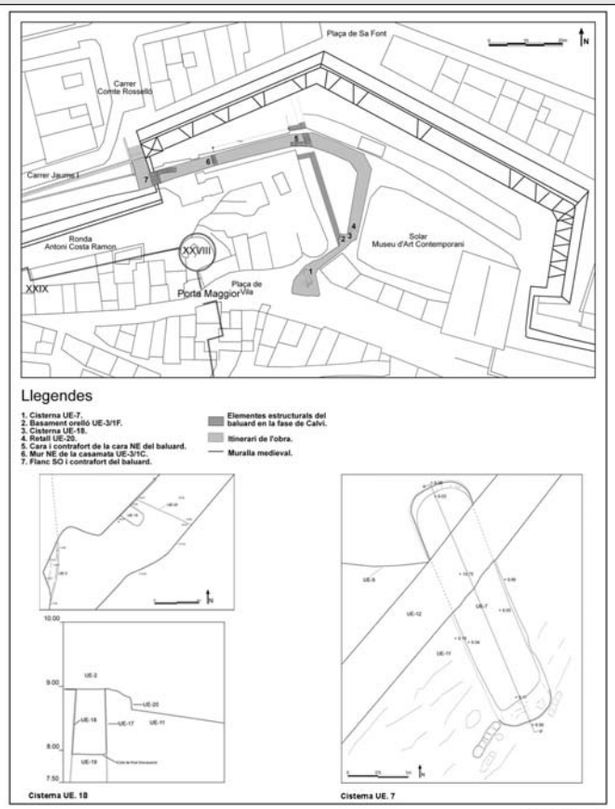

Roig Ribas, J.

8. FOTOGRAFIES

Hallazgos arqueológicos conservados en el MACE. *Gurrea, R. 2009.*

Cisterna púnica localizada junto al orejón del baluarte de St. Joan.

Cisterna púnica hallada en la plaza de Vila. *Roig, J. 2013.*

9. ANNEX DESCRIPTIU

Les estructures urbanes de la ciutat antiga es construeixen adaptades a la topografia de la vessant baixa del puig de Vila, que presenta una gran pendent de sud a nord, d'uns 5 m de desnivell, que es suavitza i s'adapta al pla a les proximitats de la zona portuària en direcció SO-NE, coincidint amb les corbes del nivell 5-10 s.n.m. En aquesta zona és on millor es veuen les restes arqueològiques trobant una fase inicial que corresponen als primers habitatges de la ciutat fenícia, datades al s. VI aC. En època púnica aquestes construccions van ser reformades i ampliades, entre els s. IV-II aC, edificant murs que delimiten nous espais. En menor mesura, també es troben reestructuracions corresponents a l'època alta imperial romana (s. I dC), tot i que aquesta fase està més representada per nivells de rebliment i amortització dels elements preexistents.

En general, les restes constructives són murs de maçoneria de pedra calcària local lligada amb argila groguenca, de factura irregular, ja que bàsicament corresponen a la fonamentació dels edificis. La trama edilícia permet delimitar diverses unitats d'habilitació alineades que incorporen alguns elements d'ús domèstic com: una cisterna excavada a la roca de quasi 6 m de profunditat, una canal que discorre en direcció S-N que es prolonga per sota dels murs i, en relació a aquesta, una espècie de latrina. Les parets de les habitacions estarien revestides amb estucs de color ocre i vermell mangra, tal com es dedueix per la quantitat de trossos de revestiments trobats en els nivells de terra que omplien aquests espais.

Després del seu abandonament, passat un llarg període, sobre les restes constructives de l'antiguitat es realitzaren una sèrie d'enterraments disposats segons el ritu funerari islàmic, corresponents a un cementiri. Quan es configurà el contorn de la ciutat islàmica amb les seves muralles, aquesta zona quedà a extramurs i va ser escollida per instal·lar una *maqbara* que s'usaria entre els s. X-XII. Es localitzen almenys una vintena d'individus, tant adults com infantils, soterrats a la fossa simple excavada en el terreny. Presentaven la característica disposició d'acord les creences musulmanes, situats en decúbit lateral dret les cames lleugerament flexionades, amb orientació SE-NO. S'enregistren diferents nivells d'enterraments superposats, les fosses també arribaren a afectar les construccions de l'època antiga, tot i que ja estarien abandonades. Excepcionalment, es trobà una inhumació en cista corresponent a un adult situat sobre el costat dret; l'estructura que conformava la tomba s'ha conservat al jaciment, la resta dels enterraments es retiren durant el procés de l'excavació.

Amb la construcció del baluard de Sant Joan, les restes dels períodes precedents quedaren soterrats per les aportacions de terra que ompliren el baluard a l'inici de la seva construcció, a la dècada dels anys 60 del s. XVI. Un element de gran interès que es va poder documentar fou la galeria subterrània, que apareix dibuixada en un plànol de 1585 amb la mateixa trajectòria. Una vegada perduda la seva finalitat original, la galeria s'utilitzà, segurament en la primera meitat del s. XX, com a xarxa de sanejament d'evacuació de fecals des de la plaça de Vila a la Marina. La galeria roman oculta després de l'execució del projecte d'ampliació del museu.

Pel que fa a les cisternes de tipologia púnica trobades durant les obres de millora del sanejament de Dalt Vila, realitzades entre el 2009 i 2010, una d'aquestes aparegué a l'altra banda de l'entrada al museu, propera al basament de l'orelló inacabat del projecte de Calvi per al baluard de Sant Joan. Només es pogué desenterrar un dels extrems, quedant la resta baix el perfil de la rasa per al sanejament. Per tant, es documentà una longitud de 0,95 m i una profunditat de 0,95 m, sense arribar a esgotar el rebliment de terra que la reblia. Es trobava excavada a la roca i segurament correspondria a la tipologia de planta allargada amb extrems arrodonits. Per les dimensions que presentava en amplada, 0,43 m, fa suposar que la cisterna que es troba seccionada a l'alçada del coll. Presentava un rebliment amb materials d'època islàmica, per tant, possiblement fou reutilitzada fins aquest període.

L'altra cisterna es troba a la plaça de Vila, a uns 2,4 m de distància al SE de l'orelló i a 0,24 de profunditat respecte al paviment actual de la plaça. La cisterna apareix molt arrasada, afectada per l'obra renaixentista de la muralla i per les instal·lacions contemporànies. Només es pogué documentar una profunditat de 0,92 m, tenia una planta rectangular amb un dels extrems arrodonits i l'altre recte en oblic, amb una longitud màxima documentada de 4,14 m i una amplada de 0,98 m. La seva construcció coincidiria amb el període púnic tardà, entre els s. II i I aC, quedant inutilitzada en el s. I dC.

IDENTIFICACIÓ	MURALLA MEDIEVAL, LOCAL C/ SANTA CREU, 14	FITXA NÚM.	J021

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ la Santa Creu, 14, baixos		**Coordenades UTM:**	364301 / 4307774
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Residencial/ Local municipal
Classes de sòl: Urbà, PEPRI de Dalt Vila		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Baixos d'un edifici d'habitatges entre el carrer de Santa Creu i la ronda d'Antoni Costa Ramon

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval	S. XI - XV

Descripció:

Les restes de la fortificació medieval entre les torres XXVIII i XXX, que discorria des del flanc O del baluard de Sant Joan a la plaça de Sol, es van poder documentar en dues àrees, seguint la seva trajectòria. Una va ser el solar municipal del C/de Santa Creu i l'altra sota el paviment de la ronda d'Antoni Costa Ramon, davant del solar. Amb motiu de la construcció d'un bloc d'habitatges al solar municipal es va dur a terme una excavació que va permetre descobrir un tram de la muralla, afectada, i en part transformada, per una sèrie d'habitatges que s'adossaren al seu parament intern als s. XVII-XVIII, tot i això es va poder documentar uns 9 m de longitud amb trajectòria d'E a O i una considerable profunditat a intramurs, sense que s'arribés al substrat geològic. L'amplada del llenç és d'uns 2 m i la seva fàbrica és de tàpia. Segons els estudis d'A. Costa Ramon (1985) aquest tram de muralla s'uniria amb la torre XXIX en direcció E. Part d'aquesta torre es trobà sota el paviment de la ronda de les muralles renaixentistes durant unes obres realitzades per a la reparació del parapet i de la banqueta que s'adossa a la cara interna. Les restes de la torre es corresponen amb el mur extern longitudinal a la muralla, d'E a O, amb lleugera desviació cap al SE. Conservava una longitud de 5 m, una amplada mínima documentada d'1,30 m i 0,68 m d'alçada excavada. També estava construït amb tàpia diferenciant-se les empremtes de les de fusta de l'encofrat utilitzat per a la seva construcció.

Elements singulars:

Muralla de tàpia i restes de la torre XXIX.

Estat de Conservació:

Bona. El tram de muralla es conserva en els baixos de l'edifici d'habitatges. Les edificacions annexes a la muralla així com els forns van ser eliminats per a deixar el llenç exempt i lliure de les construccions modernes. Les restes constructives de la torre XXIX es conserven sota el paperet i el paviment de la ronda de muralles.

Intervencions:

2006-2008. Intervenció arqueològica desenvolupada amb motiu de la construcció de vuit habitatges promocionats pel Consorci d'Eivissa Patrimoni de la Humanitat i l'Ajuntament d'Eivissa. R. Gurrea Barricarte.
2009-2010. Reconstrucció del parapet de la muralla renaixentista entre els baluards de Sant Joan i Sant Pere, seguiment arqueològic. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. COSTA RAMON: *La triple murada de l'Eivissa àrab.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985 [1962].
R. GURREA; Á. MARTÍN: "La ciudad d'Eivissa, patrimonio y urbanismo". *Actas de las jornadas técnicas sobre arqueología, patrimonio histórico y urbanismo*, Grupo de Ciudades Patrimonio de la Humanidad, 2010, pp. 146-167.
Á. MARTÍN: "Documentació de dues torres del recinte islàmic durant la restauració dels parapets de la muralla renaixentista", Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 2. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2010, pp.11-15.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 025

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de Dalt Vila - Es Soto.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades, neteja regular i restauració que assegurin la preservació dels elements i de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

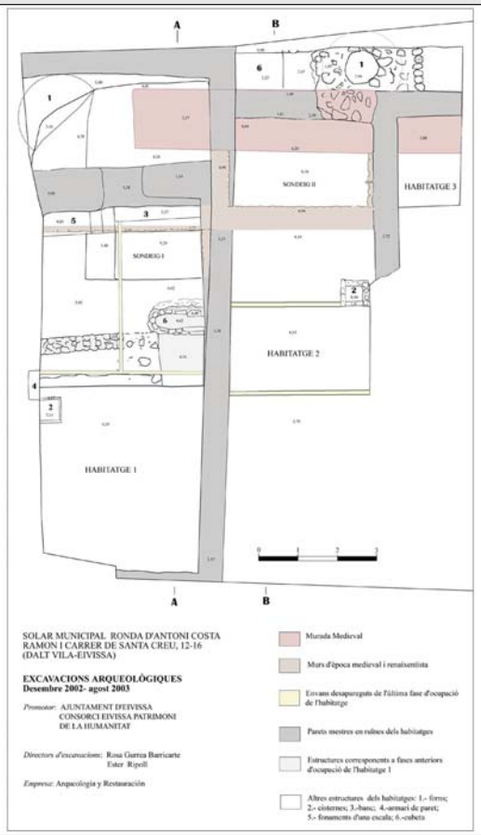

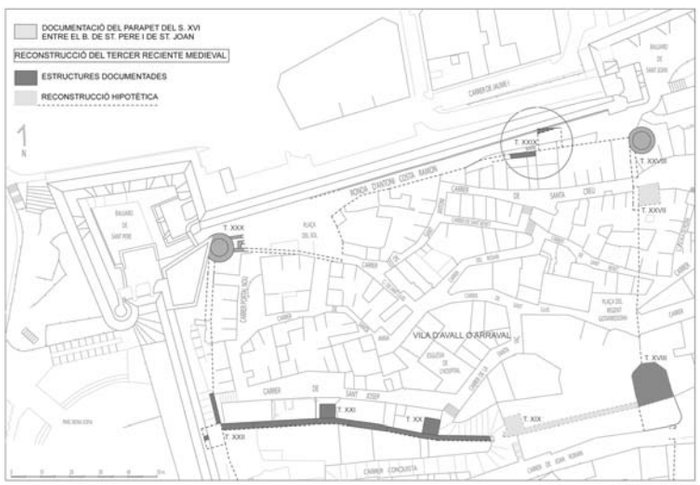

8. FOTOGRAFIES

Tramo de la muralla medieval conservado en la planta baja del inmueble de la C/ Santa Cruz núm. 12-16. *Gurrea, R.*

Paramento de la torre XXIX localizado en la ronda de murallas frente al inmueble. *Martín, A.*

9. ANNEX DESCRIPTIU

Les edificacions adossades al llenç de la muralla del solar municipal es corresponen a tres habitatges construïts en època moderna. Aquestes cases s'abandonaren durant la primera meitat del s. XX, per això es troben en estat ruïnós i molt deteriorades. No obstant, conservaven alguns dels elements característics d'ús domèstic, com cisternes i forns de pa. Aquestes estructures afectaren en gran mesura l'estat original de la muralla de tàpia, que en algunes parts va ser retallada o demolida per a construir les càmeres de combustió dels forns situats al fons dels habitatges. La muralla, en aquest sector, tindria una alçada considerable si tenim en compte l'important desnivell existent entre la cota superior a la qual aparegué, quasi a l'alçada de la ronda d'Antoni Costa Ramon, i el nivell en que es troba el carrer de Santa Creu. No obstant, durant les excavacions s'arribà a una considerable profunditat a intramurs, sense que s'arribés a la base de la muralla o a nivells fundacionals que permetessin concretar la seva cronologia.

L'extrem oriental del tram trobat és el que s'uniria amb el flanc oest de la torre XXIX, les restes del qual es localitzaren a 18,32 m de distància del flanc del baluard de Sant Joan. L'emplaçament i orientació de la torre coincideix amb la representada en el plànol "Traça de Iviça" de 1555, atribuït al mestre Simó. Les restes arqueològiques documentades de la fortificació medieval es correspondrien a part del llenç que tancava al NO el recinte inferior o el raval del triple recinte fortificat. En paral·lel a aquest llenç, es construí la cortina entre els baluards de Sant Pere i de Sant Joan, deixant les antigues fàbriques sota el terraplenat de la ronda de la muralla i de les cases construïdes una vegada es consolida l'espai urbà de Dalt Vila després de la construcció de la fortificació a partir del s. XVI.

IDENTIFICACIÓ	CISTERNES AL PEU DE LA MURALLA DEL CARRER JAUME I	FITXA NÚM.	J022

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Jaume I		**Coordenades UTM:**	364222 / 4307770
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Via pública
Classes de sòl: Urbà, PEPRI Sa Penya, la Marina i Vara de Rei		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Base de la muralla entre els baluards de Sant Joan i Sant Pere, davant la via pública.			

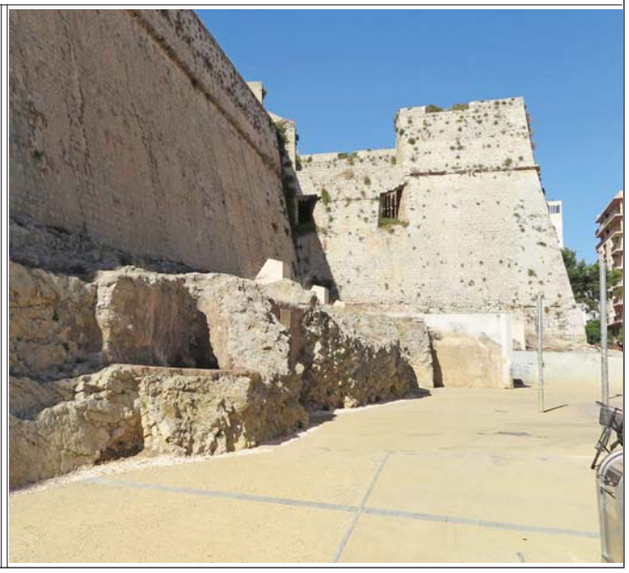

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº 37 06/02/1942	NºReg: 7026-2-2-51-000028

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana	

Descripció:

Durant els treballs de consolidació del peu de la muralla renaixentista, entre els baluards de Sant Joan i de Sant Pere, es documentaren les restes de dos cisternes de tipologia púnica, que en ambdós casos ja eren visibles a la superfície de substrat rocós, trobant-se seccionades pels desmunts fets en aquest sector.

Tiplogicament les restes documentades es corresponen a la típica factura púnica de cavitats excavades a la roca, amb plantes allargades, parets sinuoses i extrems arrodonits, sense que es pugui concretar la seva fase inicial. Tot i això, existeixen indicis de què permeten conèixer que almenys una d'elles va estar en ús durant l'època romana, per algunes característiques del morter hidràulic que conserva. Es tracta de les restes de la cisterna E-IX, situada a uns 93 m de distància del flanc O del baluard de Sant Joan.

Les restes del segon depòsit (E-X) estan a 10,5 m de l'anterior, cap a l'O, localitzant-se per baix del llenç de la muralla, i propera al baluard de Sant Pere.

Elements singulars:

Dues cisternes de tipologia púnica.

Estat de Conservació:

Bona pel que fa a les restes conservades de les estructures originals de les cisternes. Regular pel que fa al seu manteniment. Les restes de les cisternes són visibles al llarg de la via pública. La cisterna més propera al baluard de Sant Pere, després de la seva excavació, es tornà a cobrir amb graves, sent reconeixible la seva planta.

Intervencions:

2013. Consolidació del peu de muralla a extramurs, seguiment arqueològic. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de sa Penya, la Marina i zona de l'Eixample.
Elements originals	Manteniment, neteja regular i restauració per assegurar la preservació dels elements i estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

El llenç de la muralla renaixentista entre els baluards de Sant Pere i Sant Joan es descriuen a la fitxa núm. A012.

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Lienzo entre el Bte. de San Juan y el de San Pedro. Paño 26.
Plano 5: **CISTERNAS E- VIII, IX, X y ESTRUCTURA E- XI**
Planta y Alzado.

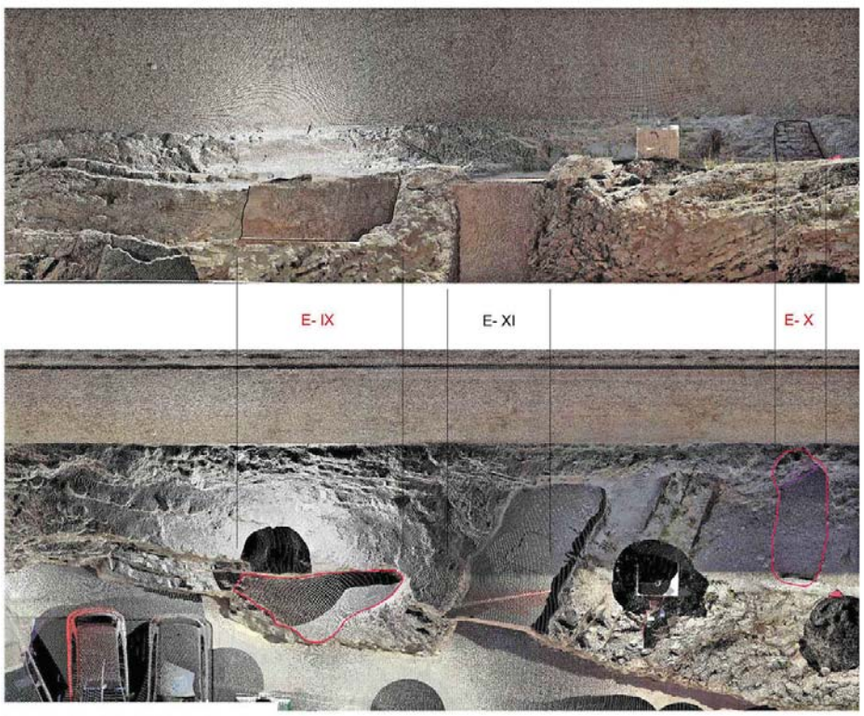

REFOART, S.L.; Martín, A.

8. FOTOGRAFIES

E- IX

E- IX

E- X

E- X

9. ANNEX DESCRIPTIU

La cisterna E-IX apareix localitzada al mig del tam entre els baluards, allunyada 3,59 m del parament exteriro de la muralla y a 3,14 m per sota del nivell de fonamentació del llenç. La planta presenta una orientació E-O, pràcticament paral·lela al llenç de la muralla. Es trobava seccionada al plànol mitjà de la cavitat, i tenia destruïda la paret nord i l'extrem est. Així, de la planta es conserva una longitud d'uns 3,59 m, una amplada mitjana a la base d'1,70 m, i amb una alçada mitjana d'1,70 m. La base del depòsit està a 1,22 m d'altura sobre el nivell de la via pública. L'interior del lateral meridional i l'extrem oest presentaven un revestiment fet de morter de calç, argila i un àrid de tipus argilós de 2 a 4 mm de gruix. La base presentava una pavimentaciód'*opus signinum,* d'uns 8 cm de gruix, realitzada amb un morter de calç barrejat amb fragments de ceràmiques picades.

L'altra cisterna (E-X) poguè tenir un ús més prolongat, ja que es trobava omplerta per un rebliment de terra generat en època moderna, segurament coincidint amb la construcció de la muralla. El dipòsit està seccionat, presentant un declivi de sud a nord, quedant part de la cavitat sota la muralla, que fou tapiada durant la construcció de la cortina. La resta de la planta està arrasada en el mateix pla horitzontal, amb una profunditat mitjana d'1,10 m, restant coberta per un rebliment de terra. La planta està orientada de nord a sud, té 3,80 m de longitud, amb els extrems arrodonits, i l'amplada mitjana és d'1,40 m. En un sondeig fet a dins del dipòsit, es comprovà que aquest estava dividit per un mur transversal, segurament d'època medieval. L'extrem meridional del dipòsit estava perforat per un forat que trencava el paviment de la base i inclús el substrat rocós; es desconeix l'època i el motiu que provocà l'execució d'aquesta perforació.

IDENTIFICACIÓ	TEATRE PEREIRA	FITXA NÚM.	J023

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ del Comte Rosselló, 3		**Coordenades UTM:**	364276 / 4307850
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:** Teatre	
Classes de sòl: Urbà, PEPRI Sa Penya, la Marina i Vara de Rei		**Plànol:** O.3.10	
Entorn: Limita amb la plaça del parc, envoltant per edificis d'habitatges, comerços i restaurants.			

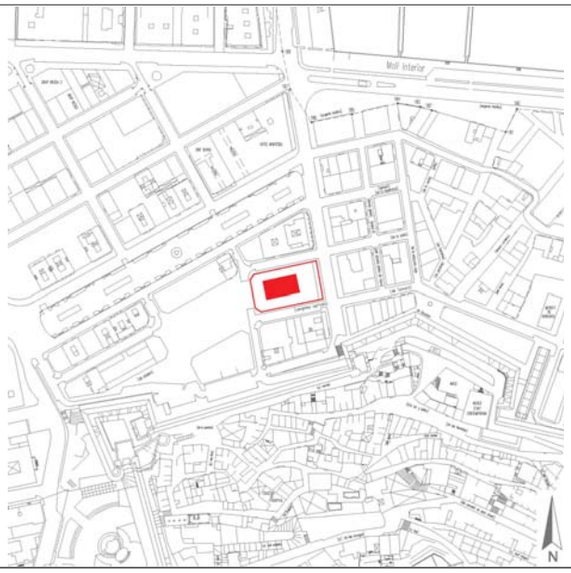

Restos arqueológicos documentados en el teatro Pereira
Foto: *Martín, A.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Monument	BOIB, Nº137 30/09/2006	NºReg: 7026-2-2-51-002819

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Romana	S. I dC. / S. III-IV dC.

Descripció:

Construït l'any 1898, el teatre s'edificà en els terrenys pantanosos que des del s. XVII rebien el nom de sa Tarongeta. L'edifici se situa entre el carrer Comte de Rosselló i la plaça del Parc, proper al baluard de Sant Joan i al llenç que l'uneix amb el de Sant Pere, on s'han documentat restes arqueològiques de la fase fenicio-púnica. Destaca la singularitat de les troballes, ja que corresponen a edificacions exclusives d'època romana, amb nivells fundacionals alt imperials, s. I dC, i a altres fases d'ocupació i reestructuracions d'època baix imperial, s. III-IV dC. La superfície, excavada en extensió, ocupa el baix escenari (on es localitzaren una sèrie de murs) i un poc més de la meitat occidental de la platea. La trajectòria i distribució en planta dels murs indica que va existir una planificació prèvia de l'espai a urbanitzar. Estan situats en paral·lel, compartimentats interiorment, i els seus eixos principals romanien oblics respecte a l'eix del teatre. Les restes arqueològiques d'aquestes construccions també es van poder registrar durant l'excavació dels fonaments de les llotges. L'assentament s'aixecà en un terreny que fou marí o de maresme, on el nivell freàtic es trobava a poc més d'un metre de profunditat. Per la seva localització, es tractarien d'unes instal·lacions portuàries si es considera que la línia de la costa a l'antiguitat estaria més avançada, arribant fins a aquest sector.

Elements singulars:

Murs de paredat de pedra calcària, paviments, terra d'*opus sininum*, cisterna.

Estat de Conservació:

El jaciment es troba en el subsòl del teatre. La conservació de les estructures era bona, malgrat el context i les condicions d'humitat en els quals es trobaven, afectats pel nivell freàtic. Després dels treballs d'excavació i documentació es van tornar a cobrir, adoptant prèviament les mesures que poguessin garantir la seva preservació.

Intervencions:

2010-2014. Obres de rehabilitació del teatre Pereira. Seguiment arqueològic. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Supeditades a autorització de patrimoni i amb control arqueològic.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Es protegeix el subsòl de tot l'edifici pel seu alt valor arqueològic. Qualsevol actuació requereix control arqueològic.
Elements originals	Conservació i protecció integral del jaciment existent al subsol. No permeses actuacions que puguin alterar les troballes.

6. OBSERVACIONS

Acord de CIOTUPHA de 31/03/2014 que aprova modificar el projecte per tal d'evitar la destrucció de les troballes i aprova l'informe preliminar de les excavacions. Edifici catalogat a la fitxa núm. B001.

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

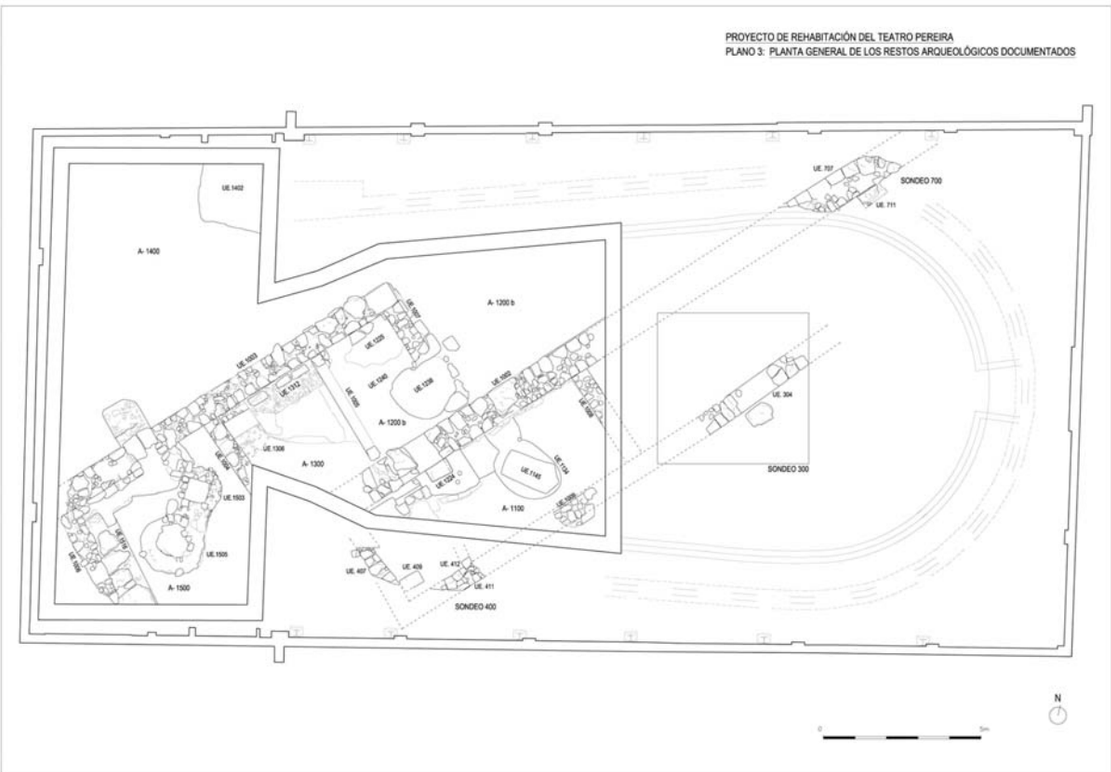

Martín, Á.

8. FOTOGRAFIES

Martín, A.

9. ANNEX DESCRIPTIU

Respecte al nivell de pavimentació de la Plaça del Parc, les troballes es començaren a documentar a partir d'una profunditat de -1,40 m. La superfície del nivell freàtic es troba relativament elevada en aquesta zona, a uns -1,20 m de profunditat, fet que va dificultar en certa mesura el desenvolupament dels treballs.

Les restes constructives es corresponen a l'alineació de tres murs paral·lels de major entitat, d'una longitud màxima documentada de 25 m i distanciats entre ells uns 3,50 m, amb una amplada dels paraments d'entre 0,60 i 0,80 m, que conservaven una alçada mitjana d'1 m. La factura general era de maçoneria a doble parament, construïda amb pedres calcàries irregulars, tot i que també s'alternaven carreus treballats de grans dimensions, lligats amb morter d'argila. La base dels murs era de major amplada, també de pedra calcària, tot i que en alguns trams s'usaren carreus de pedra de marès en els fonaments, i fins i tot es registren estrats d'anivellació del terreny fets amb pedres de mesura mitjana que venien a constituir un *statumen*. La trajectòria dels murs recorria diagonalment l'interior del teatre, presentant diverses compartimentacions mitjançant murs transversals també de maçoneria, de menor amplada, distingint almenys cinc unitats d'habitació o espais interiors, que conservaven en alguns casos un paviment d'*opus signinum.*

A l'exterior també s'enregistraren nivells de sòl de terra piconada, composta per terra argilosa, calç i abundants ceràmiques triturades d'època romana, entre les quals es trobaren petits fragments de terra sigil·lada i ceràmica de cuina nord-africana, que se superposaven a una capa de preparació compactada i dura, formada per cantells rodats i pedres irregulars de tamany mitjà, lligades amb argamassa de calç barrejada amb ceràmiques triturades, que venia a constituir un formigó espès o *rudus* de 0,09 m de gruix.

També es trobaren una bona quantitat de fragments d'acabats i enlluïts que cobrien les parets, decorats amb motius pintats i, fins i tot, estucats en ocre i vermell mangra; que, unit a les característiques constructives, evidencien que es tractaven d'edificacions de certa entitat, que sorgiren d'una planificació prèvia de l'espai a urbanitzar, els eixos principals dels quals es definien pels murs longitudinals.

Per la singularitat de la troballa, cal comentar la localització d'un petit sarcòfag tallat en marès d'1,14 m de longitud i 0,5 m d'amplada màxima exterior. Conservava una llosa de la seva coberta i contenia cendres. Aparegué adossat a un mur, en el nivell de la seva fonamentació. Es tracta d'una troballa aïllada, ja que no es troben altres indicis per interpretar que es tractés d'una àrea de cementeri. Els materials que conformen els estrats són més indicatius de què es tractava d'un lloc d'habitatge on es desenvoluparien activitats comercials, immediates a la badia.

Molt aïlladament, també s'enregistraren intrusions corresponents a la fase musulmana, com un pou de planta rectangular que correspondria a una cisterna, reblerta de terra amb elements d'època islàmica; i altres alteracions posteriors de les restes arqueològiques, relacionades amb l'època contemporània a la construcció del teatre.

IDENTIFICACIÓ	CISTERNA I COVES SOTA EL BALUARD DE STA. LLÚCIA	FITXA NÚM.	J024

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ sa Pedrera, Racó de sa Murada		**Coordenades UTM:**	364581 / 4307776
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Via pública
Classes de sòl: Urbà, PEPRI Sa Penya, la Marina i Vara de Rei		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Base del baluard de Santa Llúcia, davant el Centre d'Artesania i els habitatges característics de sa Penya.

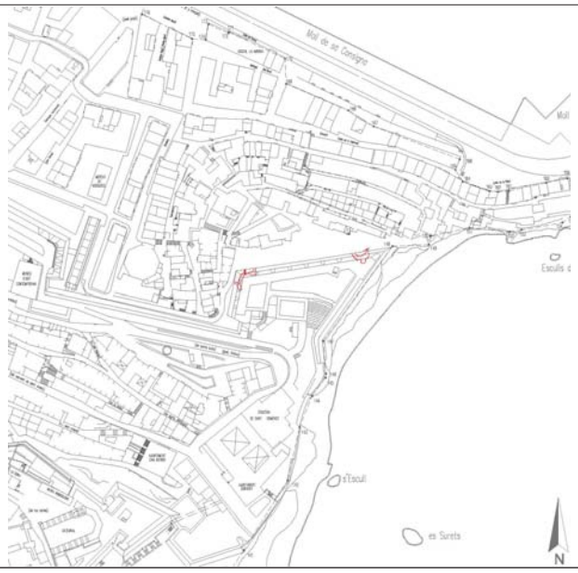

Cavidad de la cisterna al pie del balurate de Sta. Llúcia.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Monument Nacional	BOE, Nº 37 06/02/1942	NºReg: 7026-2-2-51-000028

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana / Contemporània	S. III aC./I-II dC. / S. XX

Descripció:

A la base de la cara N del baluard, cap al carrer de sa Pedrera, es documentaren una sèrie de cavitats i galeries excavades a la roca i que en algun cas fins i tot travessaven l'estructura del baluard. Les restes més antigues, es corresponen a una cisterna d'època púnica localitzada a 9,53 m de distància a l'E de la cantonada occidental de la cara N del baluard (ampit 33). El dipòsit es trobava parcialment destrossat per l'obra renaixentista. La planta presentava una orientació N-S, sent l'extrem meridional el més afectat per la construcció de la muralla, a causa dels desmunts que es produirien per l'obra i l'excavació de les fosses d'aquesta àrea. No obstant, a la base conservava un rebliment de terra amb materials ceràmics d'entre el s. I dC i inicis del s. II dC, que indiquen que l'estructura s'abandonà en època romana alta imperial, sense que es pugui precisar l'origen de la mateixa. Amb la construcció del baluard, en època contemporània, el buit de la cisterna es tornà a aprofitar per obrir unes galeries, trencant ambdós laterals de la cisterna. És possible que aquestes galeries s'utilitzessin com refugis durant la Guerra Civil, per les seves similituds a les documentades a la base del baluard de Sant Joan. D'altra banda, el flanc O del baluard conserva una sèrie de fons de cases tallats a la roca, on s'ubicaren habitatges fins a les darreres dècades del s. XX.

Elements singulars:

Cisterna de tipologia púnica, galeries, fons de cases tallats a la roca.

Estat de Conservació:

Les restes de la cisterna romanen visibles al peu del baluard, protegida per un vidre de seguretat. Falta de manteniment periòdic. Les entrades a les galeries s'han tapiat, certs trams dels túnels i coves es massissaren, sobretot tots aquells que afectaven a la fàbrica i l'estructura del baluard. Fons de cases del flanc han quedat visibles.

Intervencions:

2012-2013.Consolidació del peu de la muralla a extramurs, seguiment arqueològic. Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. CASTRO: “Estudi arqueològic del solar de sa Pedrera en el barri de sa Penya, Eivissa”. Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 2. Intervencions 2009. Consell d'Eivissa, 2010, pp. 16-22.
A. FERRER: “Contra les bombes de la república. Els refugis d’Eivissa”. Eivissa, núm. 44-45. Institut d’Estudis Eivissencs, 2006, pp. 20-22.
J. RAMON: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 006

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PEPRI de sa Penya, la Marina i zona de l'Eixample.
Elements originals	Manteniment, neteja regular i restauració per assegurar la preservació dels elements i estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Aquest element catalogat es troba afectat parcialment per la regulació sectorial de Costes vigent en cada moment. Necessari informe de Costes.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

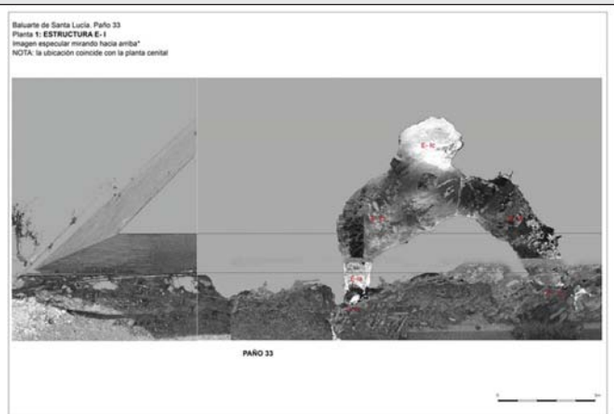

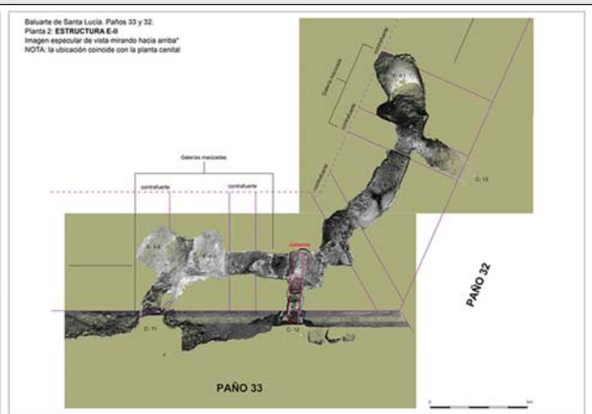

REFOART, S.L.; Martín, Á.

8. FOTOGRAFIES

Entradas C-8 y C-10 a la cavidad E-I.

Entrada C-8 antes y después de la intervención.

Interior de la cueva E- I.

Cisterna púnica E- II.

Galerías abiertas en los laterales de la cisterna E-II.

Recortes en la roca en el flanco del baluarte de Sta. Ilúcia. *Martín, Á.*

9. ANNEX DESCRIPTIU

La cisterna té la típica planta allargada amb orientació N-S (UTM: 364581/4307776). Durant l'obra de la muralla s'arrasarien les lloses de la cavitat, que se substituirien per un encofrat fet de calç i graves de platja sobre el qual es fonamentà el llenç del baluard. Les parets de la cisterna eren divergents i irregulars, de tal manera que a la base presentava una longitud de 3,85 m i 0,86 m d'amplada; en la plana mitjana, 1 m d'amplada; i en la part superior la longitud era de 3,60 m per 0,58 m d'amplada. L'alçada total documentada era de 3,75 m. La base de la cisterna presentava una lleugera pendent en direcció N-S, les parets es trobaven revocades per un morter fet d'argila i calç. Les característiques tipològiques de la cavitat es corresponen a les construccions de la fase púnica, sense disposar d'altres dades per concretar l'època de la construcció. El rebliment de terra que amortitzava el dipòsit tenia materials ceràmics d'època romana alt imperial, que indiquen que fou abandona pràcticament a la mateixa època que les cisternes trobades a l'entrada del baluard, a prop des Polvorí. D'entre els materials trobats destaquen els fragments d'àmfores vinàries locals i altres d'importació peninsular, tarraconenses i bètiques, representatives de la importància que tingué la producció i comercialització del vi, tant a nivell local com exterior. També és significatiu la quantitat d'acabats de morter de calç estucats, decorats amb motius figuratius policroms, geomètrics bicroms o monocroms de molt bona qualitat, representatius de la pintura mural que decoraria l'interior dels edificis de fase púnica i romana.

Les parets de la cisterna es troben perforades, ja que s'obriren per donar entrada a unes galeries que travessaven el baluard d'E-O i de N-SO, amb entrada per la cavitat de la cisterna. Els túnels tenien unes dimensions en planta irregulars i en alguns trams s'eixamplaven adquirint l'aparença de coves. El seu recorregut era pràcticament paral·lel als murs del baluard i perforaven el substrat rocós de la base, fins i tot travessant la fàbrica del baluard, és a dir, els rebliments de terra i els contraforts del reforç interior. El tram que des de la cisterna es prolongava cap a l'E, tenia una longitud d'uns 4,5 m, amb una amplada mitjana de 2 m i una alçada mitjana d'1,20 m. El final del tram presentava una altra entrada excavada a la roca que distava del forat exterior de la cisterna 6,95 m. El túnel de major longitud, en direcció SO, tenia sortida per una altra obertura feta en el llenç O del baluard, que es trobà tapiada. La longitud del tram era de 7,40 m amb una amplada mitjana de 1,35 m. Acabava en una espècie de cova de 3,80 m de llarg. Aquest conjunt de galeries travessaven els rebliments de terra i trencaven els contraforts o costelles del llenç, per aquest motiu es reconstruirien les parts de la fàbrica afectades i la cova es massissà i anul·là completament, ja que el forat generat podria afectar l'estabilitat del baluard.

Un altre conjunt de coves i galeries interconnectades es localitzava a l'extrem oriental del pany, prop de la punta del baluard (UTM: 364652/4307787). Es trobaven totalment excavades a la roca, comptaven amb dues entrades alineades al peu del baluard. A l'interior es distribueixen els espais intercomunicats, diferenciant dos túnels d'accés i una càmera principal o cova. L'alçada mitjana era d'entre 1,5 i 2 m, d'amplada desigual i amb un recorregut semicircular d'uns 17 m. Algunes cavitats s'han massissat i consolidat, i les entrades també s'han tapiat per assegurar la base de la muralla en aquest tram. A la litografia de l'arxiduc Lluís Salvador, feta durant la primera visita a l'illa l'any 1867, es representaven petits corrals que s'adaptaven a la morfologia de la penya baix el baluard. Amb el creixement de la població, aquests corrals se substituirien per cases, així que segurament per aquest motiu les galeries i coves s'incorporaren als habitatges. Aquest és el cas també de les coves excavades a la penya, situades a la base del pany O del baluard.

Així mateix, cal considerar la informació consultada a partir de la qual es coneixen els diferents refugis de guerra habilitats a la ciutat l'any 1937. En un plànol de l'època no es representen les coves del baluard, però la tipologia de les galeries situades a l'O del pany són molt similars a les trobades al baluard de Sant Joan que sí que apareixen al plànol de 1937. D'aquesta manera, no descartem que al llarg de la Guerra Civil aquests túnels i coves s'empraren com refugis antiaeris.

D'altra banda, al flanc O del baluard, s'observen fons de cases tallades a la roca, ja que aquesta superfície estigué ocupada per edificacions modernes que es van demolir a finals del s. XX, que li restaven visibilitat a la muralla. Es conserven un total de cinc fons distribuïts a diferents nivells, seguint el pendent del Puig (UTM: 364562/4307733). Presenten plantes rectangulars, de talla regular amb les superfícies aplanades i cantonades en angle recte. És possible que aquests fons de cases tingueren un precedent en època antiga que es reutilitza i transforma en noves construccions en època contemporània, fet que, juntament amb les cisternes trobades a les proximitats, demostrarien l'ocupació continuada d'aquest sector des de temps remots.

IDENTIFICACIÓ	ELEMENTS ARQUEOLÒGICS ÀREA DES SOTO	FITXA NÚM.	J025

1. UBICACIÓ

Direcció: Camí del Calvari		**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral:	**Propietat:** Públi/Privada	**Ús actual:** Espai públic	
Classes de sòl: Sòl rústic protegit		**Plànol:** O.3.10	

Entorn: Paratge natural al sud de la ciutat, entre les muralles renaixentistes i la platja des Molins.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Antiga - Medieval - Contemporània	

Descripció:

Es Soto conserva importants valors naturals, culturals i paisatgístics com a zona sense urbanitzar immediata a la ciutat on es documenten vestigis d'èpoques diverses. Les prospeccions fetes permeten localitzar a la punta de J. Tur Esquerrer una sèrie de fragments ceràmics d'època fenícia i restes de dues cisternes de tipologia púnica situades a el vessant NE. Una altra troballa d'interès fou un cementiri d'època islàmica que s'emplaça al final de camí que baixa cap a la platja des Molins, davant l'illa de la Coberta o *s'illa Negra*. En aquest sector s'exhumaren almenys 23 individus soterrats en fossa simple, en posició decúbit lateral dret. A la cresta del promontori i pràcticament a la mateixa alineació es conserven la base dels molins fariners de planta circular i dues moles de molí. Es tracten de les bases dels molins que apareixen citats i representats a la cartografia del s. XVI, i els precedents dels quals poden correspondre a l'època medieval cristiana, estant en ús fins a la primera meitat del s. XX. En època contemporània s'introduí una bateria militar projectada el 1937, que presentava dues esplanades comunicades per una trinxera excavada en el terreny i un dipòsit de munició assetjat en un dels extrems de la trinxera. Tota l'obra es va fer de formigó i afectà la zona on s'emplaçaven els molins. En aquest sector es trobà una estructura tallada a la pedra coneguda com el banc dels canonges o "la cadira del Bisbe".

Elements singulars:

Bases de molins, mola de molí, cisternes i estructures antigues, cementiri islàmic, bateria militar, La cadira del Bisbe

Estat de Conservació:

Estructures arqueològiques cobertes per la vegetació natural que dificulta la localització de les cisternes púniques. Les bases dels molins estan afectades per l'erosió, necessitat de reparar i consolidar la maçoneria. La bateria ha estat arrasada parcialment i les seves estructures estan cobertes d'enderrocs, tot i que és visible part de la planta.

Intervencions:

1989. Prospecció durant l'elaboració de la Carta Arqueològica E. Díes Cusí.
1998. Excavació d'urgència al cementiri islàmic des Soto. J. Ramon Torres.
2011. Excavació d'urgència al cementiri islàmic des Soto. J. García-Rodeja Alonso, A. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1985.
J. RAMON: "La colonización arcaica de Ibiza. Mecánica y proceso". *La prehistòria de les Illes de la Mediterrània occidental*. X Jornades d'Estudis Històrics Locals. IEB. Palma de Mallorca, 1992, p. 453-478.
J. RAMON: "La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual". *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.
N. MÁRQUEZ GRANT: "Estudios de paleodieta: una introducción". *Fites*, 3. Associació d'Amics del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, 2003, pp. 27-38.
E. RIBES I MARÍ: La toponímia costanera del municipio d'Eivissa. Ed. Mediterrània-Eivissa, 2006.

Referències inventaris anteriors	Cat. PEPRI núm. 149, Nivel de catalogación: Monumento Natural

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1 / 5
Usos permesos	Es determinen a la fitxa corresponent núm. 149 del PEPRI.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Segons prescripcions exposades a la fitxa núm. 149 del PEPRI		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit en el plànol de situació un espai de protecció fora de l'àmbit de servitud de Costes. És d'aplicació la normativa del PEPRI Dalt Vila - es Soto.
Elements originals	Investigació, manteniment, neteja regular, restauració i treballs de consolidació per assegurar la preservació dels elements i estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Consta a la Carta arqueológica de 1989, Consell d'Eivissa, núm. 1: Punta de J. Tur Esquerrer.

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Señalización de la necrópolis islámica.

Ubicación de la batería del Calvario en el lugar de los antiguos molinos de levante. Estudio inédito realizado por J.J. Serra Rodríguez.

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

Les troballes arqueològiques corresponents a l'antiguitat són el resultat de prospeccions fetes fins i tot abans de l'elaboració de la Carta Arqueològica. A les publicacions de l'arqueòleg J. Ramon Torres ja s'aporta informació sobre la localització de fragments ceràmics d'època arcaica a la punta de J. Tur Esquerrer. El material recollit en superfície, tot i que fragmentat, es componia fonamentalment d'àmfores de producció sud-ibèrica o "Estret de Gibaltrar", tot i que majoritàriament hi havia fragments d'àmfores del mateix tipus, de producció ebusitana. També es trobaren algunes àmfores fenicio-púniques centre-mediterrànies. Altres fragments corresponen a gerres de boca ampla de tipus *phitoide* de producció fenícia sud-ibèrica, amb dues o quatre nanses de secció circular germinada, que són un model representat en jaciments algerians, marroquins o peninsulars del s. VI aC. El registre d'aquest material a la punta de J. Tur Esquerrer s'ha relacionat amb alguna activitat marinera, possiblement freqüentat per pescadors o com a lloc de vigilància costaner.

La *maqbara* o cementiri d'època islàmica s'ubica a la depressió existent entre el puig des Molins a ponent i el puig de Vila i del Calvari a llevant, que delimiten el camí que descendeix a les dependències militars i a la platja des Molins. Els enterraments es distribuïen des del costat de ponent de la pista de tenis de la residència militar, envaint el camí que baixa a la platja. S'han fet dues intervencions arqueològiques d'urgència perquè el pas dels vehicles i l'escorrentia provocada per les pluges torrencials deixaren al descobert restes humanes en més d'una ocasió. Durant la campanya realitzada el 1998 es documenten uns 20 individus inhumats en fossa simple, seguint el ritu funerari musulmà. La desenvolupada l'any 2011 va ser una intervenció d'urgència puntual en el transcurs de la qual es trobaren almenys tres individus. Cal indicar que no s'ha excavat tot el cementiri en extensió, així que romanen restes humanes en el sector. De l'existència del cementiri islàmic es tenia constància a través d'un document de 1536 en el qual s'informa de l'assalt de la ciutat des de la mar per embarcacions turc-franceses. Part de l'atac es localitza prop "... de la Illa Negra del fosar dels serrayns", fent al·lusió al cementiri dels sarraïns, les restes dels quals es conserven davant de la Coberta de la costa dels Molins, anomenada com Illa Negra per les cròniques fins al s. XIX.

Es tenen referències d'un altre cementiri situat també en el final del torrent d'en Fèlix, però aquest d'època moderna. Segons les fonts es localitzava en el lloc anomenat "Baix des molins" a una petita planura a escassa distància de la mar. El cementeri rebia el nom de fossar de la Reina, habilitat l'any 1652 per enterrar als afectats de l'epidèmia de pesta bubònica que va assolir l'illa durant aquest any (Ribes i Marí, E. 2006:121).

Els molins de vent de la ciutat s'agrupen en dos promontoris. Els millors conservats són els del Puig des Molins, coneguts històricament com els molins de Ponent. Per altra banda, els que s'agrupen a es Soto eren els denominats molins de Llevant; es conserven referències documentals de quatre molins ubicats allà, gràcies a un plànol del 1555 conegut com "Il ritrato grande della fortezza de Eviza" que s'atribueix a Calvi. Posteriorment, en un plànol del 1578 ja apareixen set molins representats. Paulatinament, es deixaren d'usar, segons referències de J. Marí Cardona. En el s. XVIII n'hi havia almenys dos que van prevaler fins al 1850, tal com es representa en un plànol de Francisco Coello; però a mitjans del s. XX ja s'havien enderrocat. Actualment només es conserven algunes restes de les bases de les torres, construïdes amb maçoneria de pedres calcàries, i dues moles de molí deixades a mig tallar als voltants.

La bateria militar de 1937 es projectà al mateix temps que les de s'illa Grossa i la del Cap Martinet, que des del punt de vista militar constituirien una única bateria amb tres sectors. Segons el projecte, les esplanades construïdes en es Soto presenten una separació de 32 m, amb 10,10 m de diàmetre interior. Es comunicaven per una trinxera oberta de 40 m que també connectava amb el dipòsit de municions de planta rectangular de 5 m per 2 m, construït en mina, adaptant-se a la tipografia del terreny.

Sa cadira del Bisbe és un banc tallat a la roca orientat cap a llevant, situat a uns metres i pràcticament davant de la porta des Soto Fosc de la muralla. Segons autors locals com J. Marí Cardona i E. Fajarnés Cardona, era un lloc de descans, reflexió i contemplació freqüentat per diversos personatges il·lustres de l'illa com governadors, alcaldes i principalment bisbes. Fins i tot, en aquest banc descansaren els governadors andalusins quan arribaven a la Medina. (Ribes i Marí, E. 2006:142).

IDENTIFICACIÓ	ELEMENTS ARQUEOLÒGICS ÀREA SA PENYA I LA MARINA	FITXA NÚM.	J026

1. UBICACIÓ

Direcció: Barris de sa Penya i la Marina		**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública/Priva	**Ús actual:** Domini públic	
Classes de sòl: Urbà, PEPRI Sa Penya, la Marina i Vara de Rei		**Plànol:** O.3.9 - O.3.10	
Entorn: Barris històrics d'extramurs, entre Dalt Vila i el port al nord, i l'eixample de la ciutat a l'oest.			

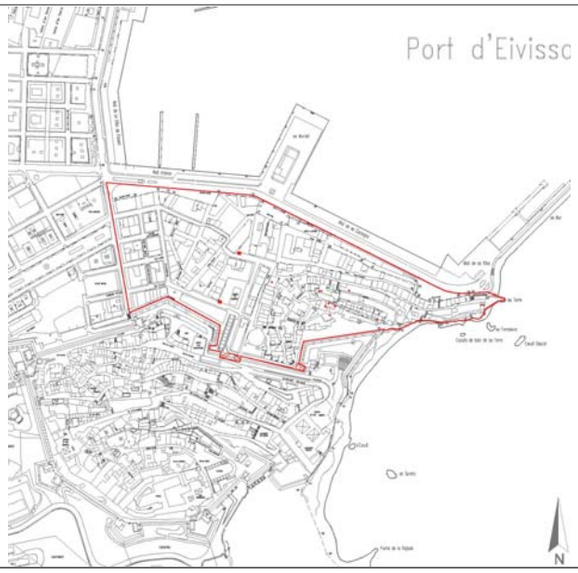

Restos constructivos frente a la plaza de Sant Elm.
Foto: *A. Mezquida.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Conjunt Històric Artístic	BOE, Nº53 03/03/1969	NºReg: 7026-2-2-53-002169

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana	

Descripció:

La informació arqueològica relativa als barris portuaris de sa Penya i la Marina prové dels resultats obtinguts per intervencions puntals d'urgència o preventives de caràcter públic o privat. En general es corresponen a vestigis d'època púnico-romana que, tot i dispersos i fragmentats, permeten conèixer l'ocupació en les proximitats de la badia en època antiga. Les estructures arqueològiques més freqüents documentades corresponen a restes de cisternes de tipologia púnica que es troben distribuïdes des de la base del baluard de Santa Llúcia cap al carrer de la Verge. Aquestes restes s'han documentat sota el pany de la muralla, entre el baluard de Santa Llúcia i de Sant Joan, a l'immoble del C/ Alt, 8-10 i Vista Alegre, 1, en el Centre Social de sa Miranda, en l'edifici municipal de sa Drassaneta, en un local situat al carrer de la Verge, 22 ,i en els baixos d'un edifici del C/ Manuel Sorà. A la mateixa línia del port, a la vorera de sa Riba i fins a prop de sa Torreta també s'han enregistrat fons d'edificis antics. Altres restes constructives adscrites a l'època romana, com murs i canalitzacions, es descobriren a la Marina amb motiu de les excavacions fetes per al soterrament de contenidors que se situen al C/ Josep Verdera, davant de la plaça de Sant Elm, al C/ Antoni Palau, al costat de la plaça de la Constitució i al C/ Aníbal, davant de la plaça de sa Font.

Elements singulars:

Cisternes púniques, canalitzacions, murs.

Estat de Conservació:

Després dels treballs d'excavació i documentació, les restes arqueològiques es tornaren a cobrir, adoptant prèviament les mesures per garantir la seva preservació. Els vestigis trobats a la Marina es trobaren afectats pel nivell freàtic.

Intervencions:

2009. Rehabilitació de tres habitatges al C/ Alt, 8-10 i Vista Alegre, 1, seguimient arqueològico. J. Roig Ribas.
2010. Soterrament dels conteniedors d'escombreries, seguimient arqueològic. A. Mezquida y C. Mezquida.
2012-2013. Consolidació del peu de muralla entre els baluards de Sta. Llúcia i St. Pere, seguiment arqueològic Á. Martín Parrilla.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

A. FERRER: “Contra les bombes de la república. Els refugis d’Eivissa”. Eivissa, núm. 44-45. Institut d’Estudis Eivissencs, 2006, pp. 20-22.
A. MEZQUIDA: “Excavació arqueològica a la plaça de Sant Telm (Eivissa)”. *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana*, 3. Intervencions 2010. Consell d’Eivissa, 2013, pp. 27-31.
J. ROIG RIBAS: “Intervenció d’urgencia al barri de sa Penya amb motiu de la rehabilitació de tres habitatges als carrers alt 8-10, i Vista Alegre, 1”. *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana*, 2. Intervencions 2009. Consell d’Eivissa, 2010,pp. 35-39.
J. RAMON, J.: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1 / 5
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Supeditades a autorització de patrimoni i amb control arqueològic.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Parcel·la o solar en el qual s'integren les restes, definit en el plànol de situació. És d'aplicació la normativa del PEPRI de sa Penya, la Marina i zona de l'Eixample.
Elements originals	Subsol protegit. Possible recuperació de les restes arqueològiques, creant les condicions adequades per a la seva conservació, prèvia redacció del projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

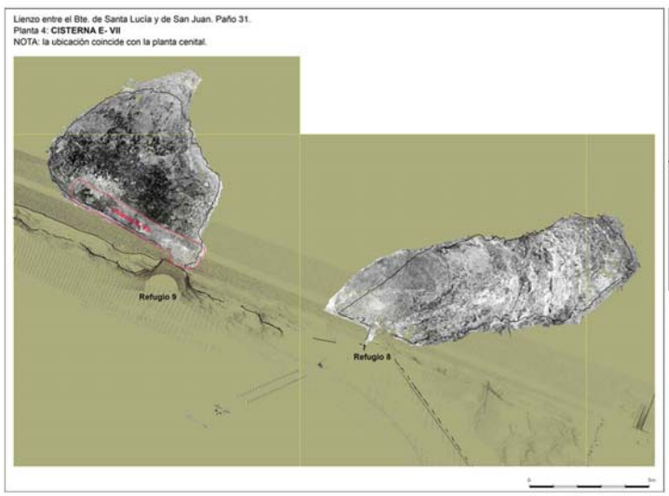

REFOART, S.L.; Martín, Á.

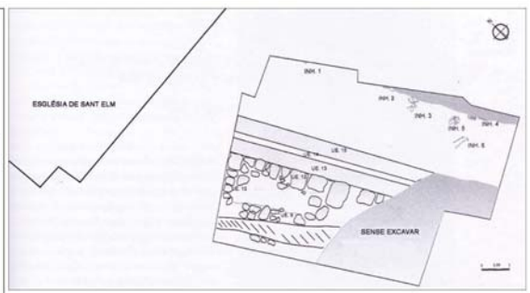

Planta de los restos de época romana documentados frente a la plaza de St. Elm. *Mezquida, A. 2013*

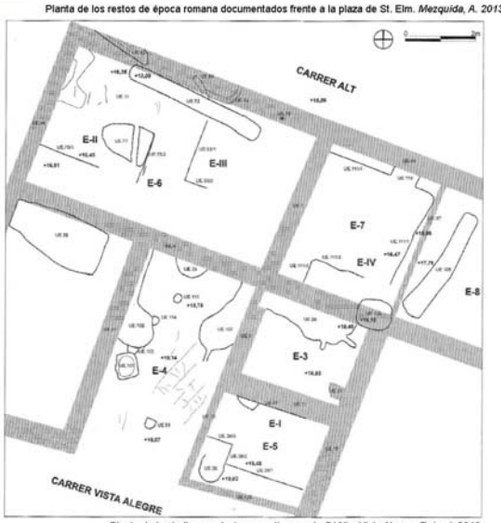

Planta de los hallazgos de época antigua en la C/ Alt y Vista Alegre. *Roig, J. 2010*

8. FOTOGRAFIES

Restos de la cisterna púnica hallada en el refugio Berlín situado entre el bte. de Sta. Llúcia y el de St. Joan. *Martín, A.*

Hallazgos arqueológicos frente a la plaza de la iglesia de Sant Elm. *Mezquida, A.*

Cisternas de factura púnica localizadas en el edificio municipal de sa Drassaneta. *Gurrea, R.*

9. ANNEX DESCRIPTIU

En l'antiguitat, la vessant septentrional de l'històric puig de Santa Llúcia tindria continuïtat amb sa Penya, que quedà separat a extramurs després de la construcció del baluard. Les evidències arqueològiques s'han pogut documentar a la base del baluard per la troballa d'una cisterna púnica; a més de trobar-se altres vestigis sota l'ampit de la muralla, que l'uneix amb el baluard de Sant Joan. A la part oriental de la rampa d'accés al portal de ses Taules, sota el pany de la muralla, es trobaren dues coves excavades a la roca usades com a refugis antiaeris durant la Guerra Civil, dels quals es té informació de l'any 1937. El refugi més oriental, que reb el nom de Berlín, conté a l'interior les restes d'una cisterna de factura púnica. La planta de l'antic dipòsit és perfectament reconeixible per l'empremta que restà al sostre del refugi, la cavitat sembla que es fou respectada en l'època de la construcció de la muralla, la superfície de la qual fou encofrada i formigonada amb morter de calç i graves de platja, sense que es conservessin les lloses de la coberta. També es conserva part de la paret N del dipòsit i l'extrem E, al costat de l'entrada, existint indicis al brancal de la porta que fan pensar que era una cisterna amb planta de colze. L'excavació de les fosses en aquest pany, seccionarien l'extrem de la cavitat que posteriorment fou ampliat quan s'excavà la cova per al refugi. La base de la cisterna queda a un metre per sobre del terra del refugi, conserva una alçada mitjana d'1,70 m, una longitud d'uns 6 m i una amplada a la part superior de 0,80 m.

Entre el carrer Alt i Vista Alegre s'excavà un solar on van apareixer les restes de tres cisternes i quatre unitats d'habitació. Tot i que mancaven les lloses de la coberta, la cisterna més completa fou la trobada al costat del mur de la façana cap al carrer Alt, de planta rectangular allargada, amb extrems arrodonits, i de secció fusiforme; presentava una orientació NO-SE, una longitud màxima de 4,28 m, una altura màxima conservada de 3,26 m, i 0,52 m d'amplada en superfície, i 1,02 m en el fons, amb inclinació en sentit NO. Associades a la cisterna també s'enregistraren una sèrie de canalitzacions per a la recollida d'aigües pluvials. Als rebliments de terra es diferenciaren dues fases: un primer nivell d'abandonament del darrer terç del s. I dC i el primer del s. II dC, sent amortitzada definitivament cap a la segona meitat del s. II i el primer quart del s. III dC. L'estructura es trobà afectada a un dels extrems per la construcció d'una altra cisterna d'època moderna. La segona cisterna documentada a l'immoble va ser reutilitzada en època moderna, amb reestructuracions fins al s. XVI. De planta piriforme, presentava una orientació NO-SE, amb una longitud màxima documentada de 2,80 m; el millor conservat era el seu extrem SE. Un tercer dipòsit d'època púnica s'enregistrà en un altre àmbit de l'habitatge. No es procedí a la seva excavació, però era perfectament reconeixible en planta i, com les altres, es trobava excavada a la roca, amb planta allargada, orientada de NE-SO, i de 3,40 m de longitud.

La planta d'altres cisternes s'han pogut documentar en el centre social de sa Miranda i en el local del carrer de la Verge, 22, que conserva l'estructura seccionada del dipòsit i les lloses de la coberta. En general, a excepció dels casos en què les cisternes van ser reutilitzades fins a època moderna, s'ha comprovat que bàsicament aquests dipòsits presenten nivells d'abandonament en època imperial, que sol coincidir amb el s. I dC i inicis del II dC.

A la Marina, amb motiu de les excavacions per al soterrament dels contenidors d'escombraires, es documentaren restes d'època romana. En concret, en el C/ Josep Verdera, davant de la plaça de Sant Elm, aparegué un tram d'un mur en direcció E-O de 5,80 m de longitud documentada, fet de carreus encoixinats reutilitzats, i d'una canalització d'aigua de bona factura, revestida amb morter hidràulic d'*opus signinum,* amb una fase d'abandonament datada cap a final del s. II i començaments del III dC. Cal indicar que en aquesta àrea també s'enregistraren les restes de sis inhumacions, totes d'adults, dipositades en fosses simples excavades a la terra. Serien enterraments d'època moderna, aproximadament del s. XVIII. Una altra àrea excavada es localitza al carrer d'Antoni Palau, a una banda de la plaça de la Constitució, davant del Mercat Vell, a 1,35 m de profunditat respecte al nivell del carrer. Es trobà una filera de quatre carreus ben treballats, alineats de N-S, amb una longitud documentada d'uns 2 m. La superfície dels carreus presentava una espècie de paviment fet de calç, sorra i còdols petits. No hi ha més dades respecte a la troballa, així com de les restes del que semblava una canalització, trobades al carrer d'Anníbal, davant de la plaça de sa Font. En aquest punt, es trobà el que semblava la base d'una canal feta de morter hidràulic de calç i ceràmiques triturades.

IDENTIFICACIÓ	NECRÒPOLIS DEL PUIG DES MOLINS	FITXA NÚM.	J027

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Via Romana, 31		**Coordenades UTM:**	363809 / 4307646
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Cultural. Museu
Classes de sòl: Sòl rústic protegit. Espai lliure		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Edificis plurifamiliars i Clínica Ntra. Sra. del Rosario, Observatori d'Eivissa i els molins a ponent.			

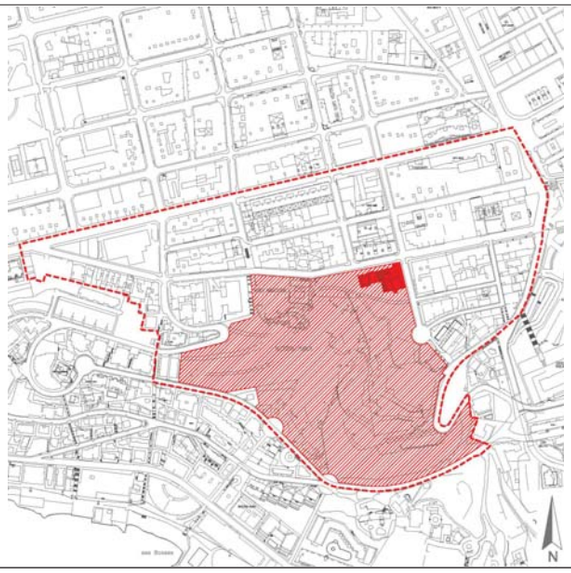

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOE, Nº155 04/06/1931	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Fenícia - Púnica - Romana - Islàmica	S. VII aC - S. XIII dC

Descripció:

El Puig des Molins és la necròpolis púnica millor conservada de tot el territori mediterrani. Fou el cementiri de la ciutat durant tota l'Antiguitat, situat a uns 500 m a ponent de l'acròpolis del puig de Vila. Actualment és una important àrea amb una superfície de 5 ha, compresa entre la Via Romana i el carrer Lucio Oculacio, de N a S, i entre el carrer Bes i Arxiduc Lluís Salvador, d'E a O. La necròpolis ofereix una variada tipologia de pràctiques funeràries des d'època fenícia a la romana, i fins i tot alguns enterraments islàmics. L'època púnica és la més representativa (s. V-I aC), és el període de més activitat i al qual s'introdueix un tipus d'enterrament que es coneix com hipogeu, que tracta d'una o més cambres funeràries excavades a la roca, on es dipositaven les inhumacions, algunes dins de sarcòfags. Generalment, duien objectes personals i dot funerari. Es calcula que hi ha uns 3000 hipogeus distribuïts per tota el vessant i la part baixa del puig. A més, integra una alqueria islàmica i el Museu Monogràfic del Puig des Molins. En el terreny es conserven oliveres centenàries i altres espècies com ametllers i garrovers distribuïts en bancals, producte del posterior aprofitament agrícola vinculat a la casa pagesa de can Cova. A començaments del s. XX es construiren unes instal·lacions militars al sector SE de la necròpolis.

Elements singulars:

Hipogeus, alqueria islàmica, garita militar i polvorí amb galeries excavades a la roca. Arbres i bancals.

Estat de Conservació:

Bona. Espai museïtzat que compta amb mitjans interpretatius. Adequació de recorreguts per accedir als hipogeus visitables. Treballs de neteja i de manteniment periòdics.

Intervencions:

Necròpolis: Diferents campanyes d'excavacions arqueològiques programades i preventives, la darrera l'any 2010.
2000. Acondicionament per a la visita del sector NE de la necròpolis. / 2006-2007. Intervenció al sector NO per a la museïtzació del recorregut de la visita. / 2011-2012.. Execució del projecte per a l'ordenació i adequació per a la visita de les immediacions del Museu// Alqueria islàmica: 1982 i 1984. Excavacions arqueològiques. / 2010-2012. Consolidació de les estructures arquitectòniques i talusos.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. H. FERNÁNDEZ: *Excavaciones en la necrópolis del puig des Molins (Eivissa). Las campañas de D. Carlos Román Ferrer: 1921-1929*. Tomos. I-III, Govern Balear, 1992.
J. RAMON: "Puig des Molins (Eivissa). El límite NW de la necrópolis fenicio-púnica". *PYRENAE, 27*, 1996, pp. 53-82.
J. RAMON: "La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual". *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavacions arqueològiques. Restauració, conservació i manteniment periòdic.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Manteniment, neteja regular. Restauració, conservació i posada en valor de totes les restes arqueològiques descobertes i futures troballes, previ projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requereix seguiment arqueològic. La casa pagesa de can Cova es descriu a la fitxa núm. A008.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

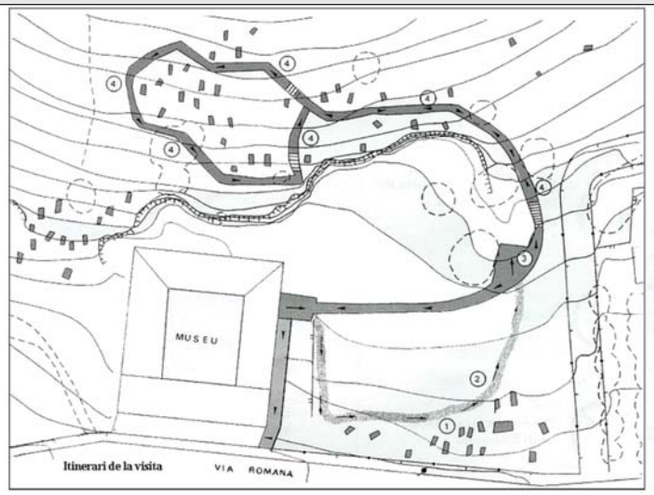

PUNT NÚM. 3: HIPOGEUS VISITABLES

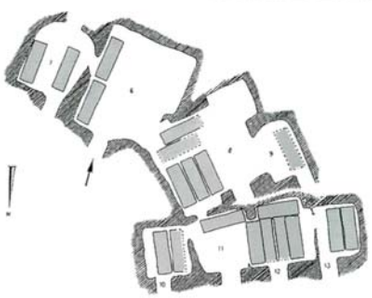

Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera

8. FOTOGRAFIES

Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera

9. ANNEX DESCRIPTIU

La necròpolis presenta una important varietat de tipus d'enterrament de diverses èpoques, des d'incineracions en fosses o contingudes en urnes, inhumacions simples, en cista o infantils en àmfores. Els primers vestigis són d'època fenícia, a la qual corresponen les fosses d'incineració, que ocuparien una extensió d'1,2 ha a la part baixa de la vessant nord i nord-oest del puig. Destaquen els enterraments de la fase púnica, per la singularitat i quantitat d'hipogeus que foraden el puig, excavats a la roca natural, amb un pou d'entrada de profunditat variable, i una cambra funerària. Alguns d'ells s'anaren ampliant amb l'excavació de noves cambres annexes, esdevenint autèntics mausoleus familiars. Els aixovars funeraris són rics i es componen generalment de vasos ceràmics locals o d'importació, terracotes, ous d'estruç, ungüentaris de pasta vítria i objectes d'ús personal com guarniments o elements relacionats amb la persona enterrada.

La necròpolis es continuà utilitzant en època romana, des del s. I aC fins al s. VII dC. La tipologia és variada, amb abundants incineracions amb rics aixovars que aprofiten els pous dels hipogeus, des dels primers segles del domini romà fins al s. II dC. A més, es troben inhumacions, generalment fosses excavades en terra o fetes amb blocs de pedra, des del baix imperi i l'època bizantina. A l'antiguitat, la necròpolis tindria una major extensió, que es prolongaria des de la vessant del puig cap al nord, localitzant enterraments púnics i romans, fins a l'actual Via Púnica. La major extensió la va adquirint a partir del baix imperi, s. III dC, superposant-se a zones habitades anteriorment, arribant fins i tot a l'actual carrer d'Aragó, a l'antiguitat tardana, s. VI-VII dC.

A la necròpolis també s'han trobat enterraments del període islàmic. Es tracten d'una sèrie de sepultures en fossa simple excavades en el terreny. Aquestes estarien relacionades amb l'alqueria que se situa en el sector NE de la necròpolis, excavada en els anys 80 del s. XX. Les restes constructives corresponen a habitacions, una zona d'emmagatzematge i un conjunt destinat a l'extracció de l'aigua del qual destaquen el pou i la plataforma d'una sénia. Tots aquests elements conformen un conjunt coherent, amb diferents àrees relacionades amb la producció, acumulació i conservació d'aliments i habitatge. L'aparició d'un segell amb una inscripció gravada que fa referència a Hassan, fill d'Ahmad, que dirigia el laqab, amb el títol honorífic del "que es recolza en l'Etern", es deriva la hipòtesi que aquest habitatge pertanyia a un personatge important. Les restes més antigues d'època islàmica són del s. X i perduren fins al s. XIII.

A la mateixa zona es troben restes d'altres èpoques. Per una banda, hipogeus púnics amb cronologia entre els s. IV i III aC. També restes arquitectòniques púniques relacionades amb una àrea d'activitat artesanal que es daten als s. III i aC. Finalment, un conjunt d'enterraments d'inhumació en fossa i un enterrament infantil en àmfora que es donen durant l'alt i el baix imperi romà.

L'any 1968 s'obriria el Museu Monogràfic de la Necròpolis del Puig des Molins, amb una col·lecció procedent d'innombrables excavacions arqueològiques s'han fet a la necròpolis des de començaments del s. XX, així com de col·leccions particulars. Una bona quantitat dels materials exposats destaquen per la varietat i riqueses, ja que formaven part dels aixovars funeraris, per això és una de les col·leccions més riques i diverses de la mediterrània. Als aixovars funeraris, per aquest motiu, és una de les col·leccions més riques i diverses de tot el Mediterrani. En el museu s'exhibeixen tant materials ebusitans com d'importació, i són una font arqueològica important que permet avaluar les interaccions i intercanvis entre la societat púnica-ebusitana, i altres centres del mateix àmbit fenici-púnic i altres cultures importants del Mediterrani (grecs, romans, ibers, egipcis...) Aquests materials ajuden a tenir una visió més ampla de la vida quotidiana dels habitants de l'illa i de les relacions amb els seus veïns mediterranis, i també ens parlen de les creences religioses, i del seu ric món de les idees i ritus. Destaquen la col·lecció de terracotes ebusitans per la singularitat, les terracotes gregues, la col·lecció d'escarabeus, els ungüentaris de pasta vítria de producció oriental per a perfums, els ous d'estruç, etc. També s'ha conservat una variada representació de ceràmica de producció local, àmfores i gerres, plats i objectes rituals. No hem d'oblidar la gran col·lecció d'objectes d'ús personal que ha proporcionat la necròpolis i que es compon de joies, miralls, navalles d'afaitar i amulets.

És destacable que els límits de la necròpolis excedia el recinte actual. Cap al NO s'han atestat la presència d'enterraments a la Policlínica del Rosario, trobant hipogeus fins al núm. 10 del c/ Arxiduc Lluís Salvador i en direcció S cap al núm. 17 del c/ J. Ramón Jiménez. A la part meridional alta, al c/ Lucio Oculacio, apareixen també cambres funeràries al voltant de l'Observatori. Cap al NE s'estendrien per la Via Romana, Via Púnica i fins al c/ Lleó. Continuant cap al N, s'han documentat altres tipologies de tombes des de l'av. d'Espanya fins al c/d'Aragó.

Com a conseqüència de la posterior explotació agrícola del jaciment, el vessant es dividí en brancals on es plantaren arbres fruiters, sobretot oliveres, però també ametllers, garrovers i figueres, utilitzant els pous dels hipogeus. També es construí una casa pagesa coneguda com a can Cova. A principis del s. XX s'instal·là un quarter militar en el sector SE de la necròpoli. D'aquestes instal·lacions es conserva la garita i e polvorí, que consta de dues galeries excavades a la roca.

IDENTIFICACIÓ	C. I. SA CAPELLETA	FITXA NÚM.	J028

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de sa Capelleta, 12		**Coordenades UTM:**	364009 / 4307643
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Equipament cultural
Classes de sòl: Urbà, UF-A		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Zona residencial d'edificis plurifamilars a les immediacions de la necròpolis de Puig des Molins, a l'oest.

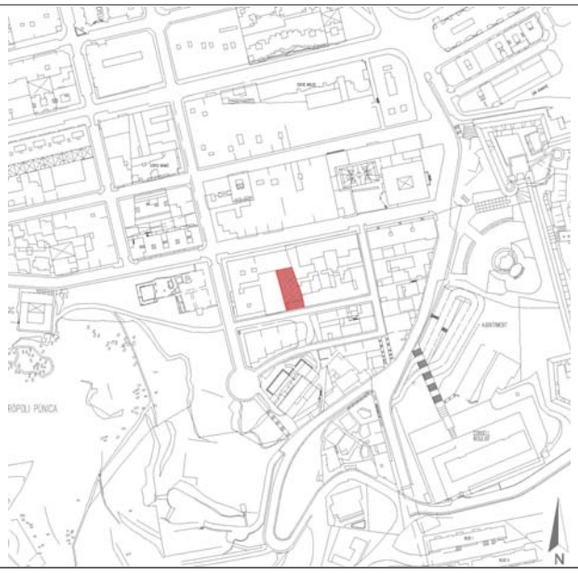

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana- Islàmica	S. IV-II aC. / S. II-III dC. / S. XI-1235

Descripció:

Jaciment museïtzat on s'han enregistrat diferents fases d'ocupació superposades d'època púnica, romana i islàmica. Les estructures més antigues de la fase púnica, s. IV aC, s'identifiquen amb diversos talls a la roca natural, concavitats i algunes restes molt arrasades de murs que se situen a la banda S del jaciment. Presenta uns nivells de destrucció i de reorganització de l'espai entre finals del s. III i II aC. Es trobaren nombrosos materials principalment d'època púnica tardana de producció local i importacions bètiques, itàliques i nord-africanes, així com fragments de motlles i terracotes que suposadament es relacionen amb un ús cultural o religiós del lloc en el període púnic. A aquestes restes se superposen una bona quantitat d'enterraments d'època romana que es distribueixen per tota l'àrea. Són 41 tombes d'inhumació de diversa tipologia, en fossa simple, en cista i de *tegulae,* entre d'altres, acompanyades en alguns casos d'aixovar que permeten donar una cronologia als enterraments en els segles II-III dC. Les tombes apareixen per sota d'una sèrie d'edificacions d'època islàmica. S'han identificat almenys dues cases amb els seus portals orientats cap a un carrer de trajectòria SE-NO on es troben dos pous negres connectats amb els habitatges. Constructivament presenten sòcols de pedra, en alguns casos situats en espiga i alçat de tàpia. Les restes constructives s'han identificat com del raval o barri a extramurs de la medina.

Elements singulars:

Estructures excavades a la roca, tombes romanes en fossa simple, en cista i de *tegulae*. Edificacions i carrer islàmics.

Estat de Conservació:

Bo. Les estructures arqueològiques s'han museïtzat per a la seva exhibició en el Centre d'Interpretació. Manteniment periòdic del jaciment.

Intervencions:

2002-2008. Excavació arqueològica de dos solars contigus als núm. 10 y 12 del C/ de sa Capelleta. Diferents campanyes d'excavació. El solar núm. 12, de 250 m^2 és el que fou museïtzat previ a la restauració i consolidació de les estructures i elements arqueològics. R. Marlasca Martín, M.J. Escandell Torres.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

R. MARLASCA MARTÍN; M.J. ESCANDELL TORRES: “El jaciment del carrer de sa Capelleta: darreres actuacions”. *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana, 1*. Consell d’Eivissa. Eivissa, 2009, pp. 74-78.
R. MARLASCA MARTÍN; J.M. LÓPEZ GARÍ; M.J. ESCANDELL TORRES: "Un raval islàmic a la ciutat d'Eivissa". *IIIer Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya,* Vol. I, 2007, pp. 207-215.
R. MARLASCA MARTÍN; J.M. LÓPEZ GARÍ; M.J. ESCANDELL TORRES:"El portal d'un edifici islàmic al jaciment de sa Capelleta". Fites, 11. Eivissa, 2011, pp. 30-41.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requerix seguiment arqueològic.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

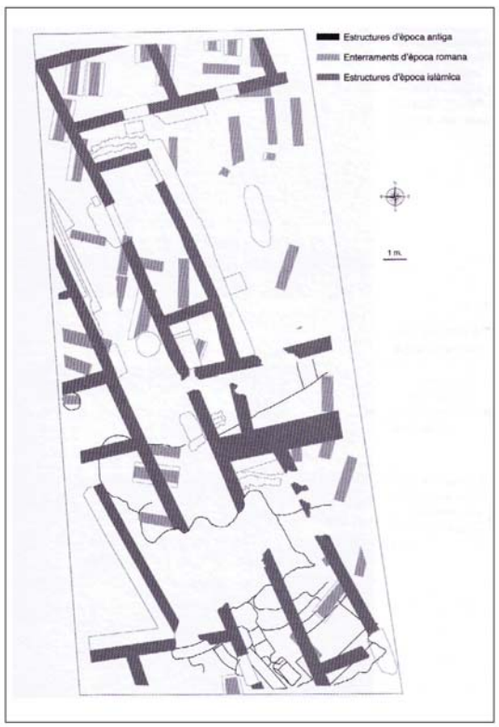

Planta del yacimiento. *Marlasca, R.; Escandell, M.J. 2009*

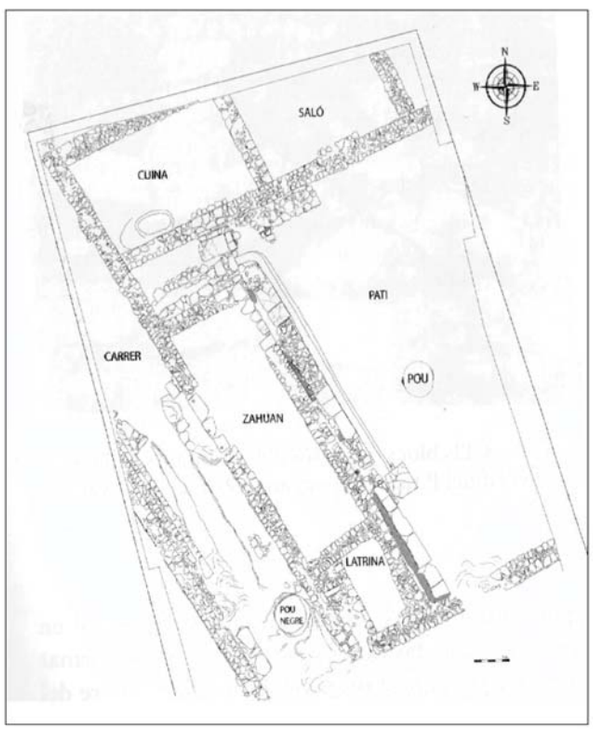

Detalle del edificio islámico. *Marlasca, R.; López, J. M.; Escandell, M.J. 2011*

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	EDIFICI MAIMÓ	FITXA NÚM.	J029

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ Via Púnica cantonada amb C/ del Canonge Joan Planells		**Coordenades UTM:**	363923 /4307739
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Habitatges i locals
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Edificis plurifamiliars, comerços i altres serveis, al NO de la necròpolis del Puig des Molins.

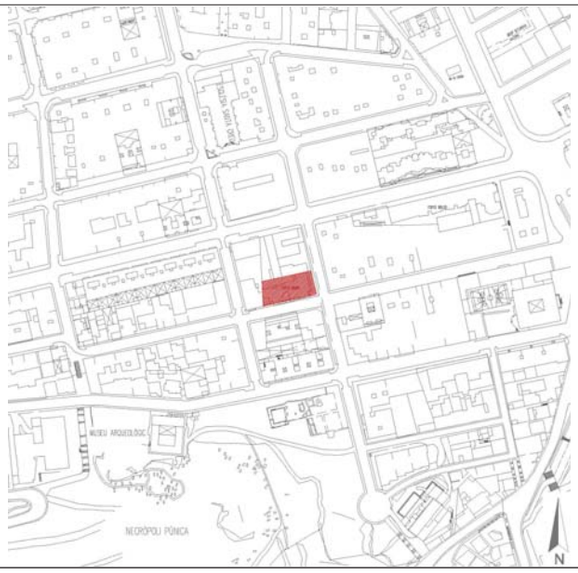

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana - Bizantina	S. IV aC. / S.I dC / S. V-VII dC.

Descripció:

Propietat de la família Maimó, situat a uns 200 m del límit septentrional de la necròpolis del Puig des Molins. Des d'època púnica, es tractaria d'un sector urbà, amb diferents fases d'ocupació, de les quals constructivament l'alt imperial és la més representativa a la qual el superposen una sèrie d'enterraments romans tardans que provoquen la transformació de l'espai en una àrea de cementiri. Les construccions s'assenten sobre un nivell del període púnic mitjà (s. IV aC) que contenia materials de desfets i defectes de cocció ceràmica relacionats amb la producció terrissera, activitat industrial documentada en altres jaciments de la zona. Sobre aquest nivell es detecten altres seqüències, sent la més significativa l'època alta imperial (s. I dC). D'aquest període destaca un mur de considerables dimensions que recorria el jaciment d'E a O, fet amb grans carreus de pedra calcària en el qual s'obria una porta i recorria un carrer al seu costat S. Én aquest costat s'organitzaven les edificacions, distingint-se almenys cinc unitats d'habitació de planta rectangular i articulades entre elles. Per la banda N del gran mur es detecta una regularització del terreny pavimentat en *opus signinum* sense que es trobin altres estructures constructives. Entre els s. IV i V dC es documenta l'abandonament de l'espai urbà i la zona comença a utilitzar-se com a necròpolis, que tingué vigència fins al s. VII dC.

Elements singulars:

Mur de considerables dimensions, unitats d'habitació, tombes romanes tardanes, inscripcions votives.

Estat de Conservació:

Les estructures arqueològiques es conserven a la planta soterrània de l'edifici, cobertes amb geotèxtil.

Intervencions:

2003.Excavacions arqueològiques al solar. M.A. Esquembre Bebia; G. Graziani Echavarri.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

M.A., ESQUEMBRE BEBIA; G. GRAZIANI ECHAVARRI; F. J. MOLTÓ POVEDA; J.R. ORTEGA PÉREZ: “Excavaciones arqueológicas en un solar de la calle Joan Planells (Eivissa)”. *Fites núm. 5*. Eivissa, 2005, pp. 9-16.
G. GRAZIANI; J.J. MARÍ CASANOVA; M. LLINÀS:"Una aproximación a las praxis funeraria en la Ebusus de los siglos I a VII dC. a partir del yacimiento de la Vía Púnica 34 y Joan Planells 3". *VI Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears*, 2015, pp.235-248,.
J. GARCIA-DONAS; H. LANGSTAFF; E. F. KRANIOTI: "Vía Púnica and Joan Planells: Demographic study of two cementery populations from Ibiza". *VI Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears*, 2015, pp. 285-294.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requereix seguiment arqueològic. Restes arqueològiques contigües en el jaciment del Conservatori de Música, fitxa núm. 30.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

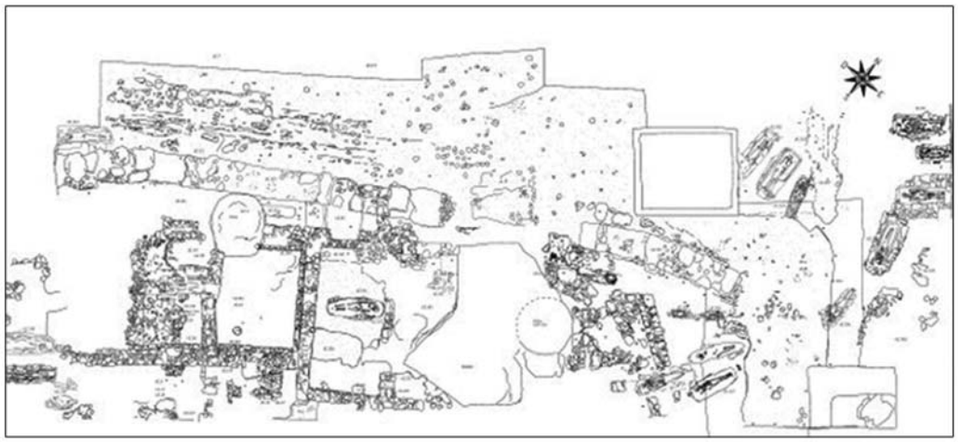

Planta del yacimiento de Joan Planells, 3. *Graziani, G.; Marí Casanova, J.J.; Llinàs, M. 2015*

8. FOTOGRAFIES

Graziani, G.; Marí Casanova, J.J.; Llinàs, M. 2015

9. ANNEX DESCRIPTIU

El potent mur trobat en el solar, de trajectòria E-O gira lleument cap al S a l'extrem oriental del jaciment, on presenta els encaixos per les corretges d'una porta. La prolongació d'aquest mur cap a l'O es trobà en el solar de la Via Púnica, núm. 34, a uns 80 m de distància de l'edifici de la família Maimó.

Pel que fa a les construccions trobades a l'àrea S del solar, definien unes estances amb murs de maçoneria que en algunes parets conservaven un acabat fet d'argamassa de calç i petits fragments de ceràmica, i un enlluït de calç. També es conserven en part els paviments interiors que en alguns casos es feien d'*opus signinum.*

Els enterraments baix imperials documentats en el solar oferien una àmplia tipologia, com tombes en cista, en tegulae, en fossa amb un enlluït de morter i calç, i en fossa simple. No tots conservaven la coberta i presentaven un o diversos individus, tant adults com infantils, enregistrant-se un total de 33 individus repartits en 28 tombes. Les del sector NE del jaciment eren les millor conservades. En general apareixien amb aixovars funeraris i tenien objectes personals, alguns de simbologia cristiana amb paral·lels en contextos bizantins del s. VI-VII dC.

Cal destacar la troballa de dues inscripcions votives púniques descontextualitzades amb altres materials d'època baixa imperial en un abocador excavat a l'espai del carrer, adjacent al gran mur. Una de les inscripcions apareix sobre un pedestal i es dedica el déu Melqart, l'altra s'escriu a una placa d'os.

IDENTIFICACIÓ	CONSERVATORI DE MÚSICA	FITXA NÚM.	J030

1. UBICACIÓ

Direcció: Av. d'Espanya, 15		**Coordenades UTM:**	363917 / 4307779
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Conservatori
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.10

Entorn: Principals vies de la ciutat amb edificis plurifamiliars, oficines, comerços i altres serveis.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnicatardana-Binzantina/Baixmedieval	S. III-I aC. - S. VI dC. / S. XIV

Descripció:

Solar que s'inscriu en el límit septentrional de la zona arqueològica declarada de la necròpolis des puig des Molins, a ponent de la confluència entre l'Av. d'Espanya i el c/ Joan Planells, confinant amb el jaciment de l'edifici dels Maimó al S. El registre arqueològic abraça una ampla seqüència des d'època púnica tardana fins a la bizantina, amb restes baix medievals de poca rellevància que s'agrupen en el sector NE del solar. Del període púnic tardà (s. III-I aC) es documenten restes de paviments, un forn de terrisseria, nivells i abocadors amb deixalles de ceràmiques que testifiquen la instal·lació de terrisseries a la zona. De la fase romana alt imperial (s. I-II dC) es troben paviments fragmentats i els seus nivells d'abandonament, però aparegueren afectats per les estructures d'èpoques posteriors. La romana tardana (s. III-IV dC) és la més representativa, a aquest període corresponen els murs d'un edifici que conservava un paviment d'*opus signinum*. Després de l'amortització de l'edifici, la zona es transformà en un cementeri on es trobaren 32 inhumacions de diferent tipologia: en àmfora, fossa amb taüt de fusta, sepultures revestides amb calç i nínxols laterals per ofrenes, i cistes algunes amb lloses reaprofitades que contindrien un o diversos individus. En l'època bizantina s'enregistren els nivells d'amortització i abandonament de la zona i un gran tall al terreny que s'utilitzaria com abocador amb una gran quantitat de restes ceràmiques i material residual.

Elements singulars:

Forn de ceràmica, restes de paviments, edifici i enterraments romans tardans.

Estat de Conservació:

Després de l'excavació, les estructures arqueològiques es conservaren en el subsòl de la planta soterrània de l'edifici, cobertes amb graves. Prèviament, s'adoptaren les mesures necessàries per a la seva consolidació i protecció, que asseguressin la seva preservació i reversibilitat.

Intervencions:

A començaments del s. XXI es va demolir l'Escola d'Arts i Oficis, on es projectà el Conservatori de Música i Dansa d'Eivissa.
2002. Sondeigs arqueològics al solar. M.A. Esquembre y G. Graziani.
2003. Excavacions arqueològiques. Ll. García i Coll y R. Aroca i Amal.
2007. Seguiment arqueològic de l'excavació dels fonaments de l' edifici. Ll. García i Coll y R. Aroca i Amal.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

LI.GARCÍA I COLL; R. AROCA I ARNAL: *Informe de l'excavació arqueològica del solar d'Arts i Oficis, Av. d'Espanya núm.15 d'Eivissa*. Consell d'Eivissa, departament de Patrimoni. Inédito, 2003.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Recuperació del jaciment per a la seva posada en valor i museïtzació.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Manteniment de l'àrea. Possible recuperació i posada en valor del jaciment, creant les condicions adequades per la seva conservació, prèvia redacció de projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requerix seguiment arqueològic. Restes arqueològiques adjacents al N del jaciment de l'edifici Maimó, fitxa núm. 29.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

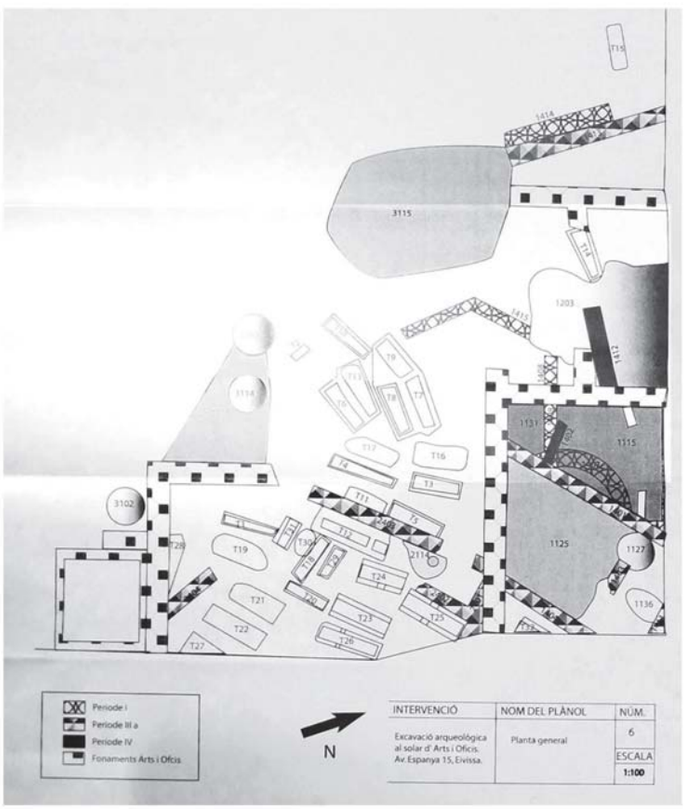

García i Coll, Ll.; Aroca i Arnal, R. 2003

8. FOTOGRAFIES

García i Coll, Ll.; Aroca i Arnal, R. 2003

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	HIPOGEUS DEL CARRER LLEÓ	FITXA NÚM.	J031

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ de Lleó, 8		**Coordenades UTM:**	363873 / 4307707
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Habitatges i locals
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Edificis plurifamiliars al nord de la necròpolis del Puig des Molins			

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica	

Descripció:

Edifici situat a la zona arqueològica declarada, proper a la necròpolis del Puig des Molins, a ponent de la confluència entre el c/ Lleó i la Via Púnica. En el subsòl de l'immoble actual es conserven un conjunt d'hipogeus documentats gràcies a una intervenció arqueològica de l'any 1983. Les excavacions es desenvoluparen a les parcel·les adjacents als núm. 10-12 del c/Lleó on es documentaren set hipogeus. Un d'ells presentava un forat que comunicava amb el conjunt d'hipogeus situats al solar núm. 8 del carrer. Tot i que no es van poder excavar, es constata que es troben saquejats i amb abundant terra a dintre.

Elements singulars:

Hipogeus

Estat de Conservació:

Hipogeus conservats en el subsòl de l'edifici suposadament en l'estat descrit l'any 1983.

Intervencions:

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

AA.VV: *Excavaciones de urgencia en Eivissa. Excavaciones arqueológicas en la C/ León 10-12.* Catálogo de la exposición, diciembre 1984 - febrero 1985. Museo Monográfico del Puig des Molins. Ibosim. Eivissa, 1984.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Imprescindible supervisió arqueològica en qualsevol intervenció en l'edifici.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	A avaluar un cop desenvolupades excavacions arqueològiques, previ projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requerix seguiment arqueològic.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	RESTES ARQUEOLÒGIQUES SOTA AV. ESPANYA, 24-34	FITXA NÚM.	J032

1. UBICACIÓ

Direcció: Av. d'Espanya, 25-33		**Coordenades UTM:**	363788 / 4307757
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:** Via pública	
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:** O.3.10	

Entorn: Una de les artèries de la ciutat, on se situen edificis plurifamiliars, comerços i altres serveis.

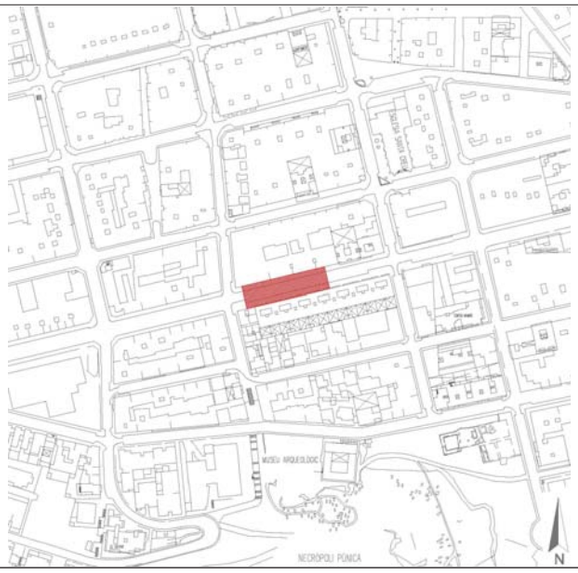

Cisterna púnica localizada bajo la calzada de la Av. Espanya.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica	S. III - II aC.

Descripció:

Entre els núm. 24 i 34 de l'avinguda, s'excavà una àrea de 10 m d'amplada per 26 m de longitud, les restes arqueològiques es trobaren concentrades a una franja de 6 m d'amplada a la part central de la calçada. Les troballes arqueològiques documentades en aquest sector formen un conjunt d'estructures no funeràries de la zona nord del Puig des Molins. El jaciment apareix delimitat per uns murs paral·lels amb orientació NE-SO, conservats a nivell de fonamentació. Ambdós murs presentaven en un dels seus laterals, dues canalitzacions adossades. A l'espai interior entre els murs es trobaren restes de murs molt arrasats, destacant la localització d'una cisterna de factura púnica i una sèrie de cubetes excavades en el terreny. També es trobaren pous que s'utilitzaren com abocadors, alguns d'ells contenien residus domèstics, com restes de fauna, fragments de vaixella, petxines, etc. Altres només presentaven restes d'argila, carbó i cendres que possiblement eren restes de terrisseria. Per l'estat de la conservació de les estructures arqueològiques, dificulta concretar la funcionalitat de l'assentament, que podria relacionar-se amb instal·lacions de terrisseria. El material arqueològic trobat, principalment en els abocadors, indica que la zona s'utilitzà amb una certa intensitat entre els s. III-II aC, i s'abandonà a la darrera centúria.

Elements singulars:

Cisterna de factura púnica, cubetes excavades en el sòl, murs, deixalles de terrisseries.

Estat de Conservació:

Les estructures arqueològiques trobades es conserven sota la calçada en el seu estat inicial. S'adoptaren les mesures de protecció per asseurar la seva conservació abans de soterrar-les.

Intervencions:

2003. Obres de millora de les infraestructures de l'Av. d'Espanya. Afectà tota la calçada, incloses les voreres des de la confluència amb el passeig de Vara de Rei fins al c/ d'Extremadura, seguiment arqueològic. R. Gurrea Barricarte.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: “La ciudad púnica de Ibiza: estado de la cuestión desde una perspectiva histórico-arqueológica actual”. *Mainake*, XXXII (II), 2010, pp. 837-866.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Supeditades a autorització de patrimoni i control arqueològic.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Protegit tot el subsòl de la via pública de l'av. d'Espanya.

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins requereix seguiment arqueològic. L'eix central de l'av. conforma el límit nord de l'àrea protegida del Puig des Molins.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES A L'AVINGUDA D'ESPANYA

SECTOR DAVANT EL NÚM 34

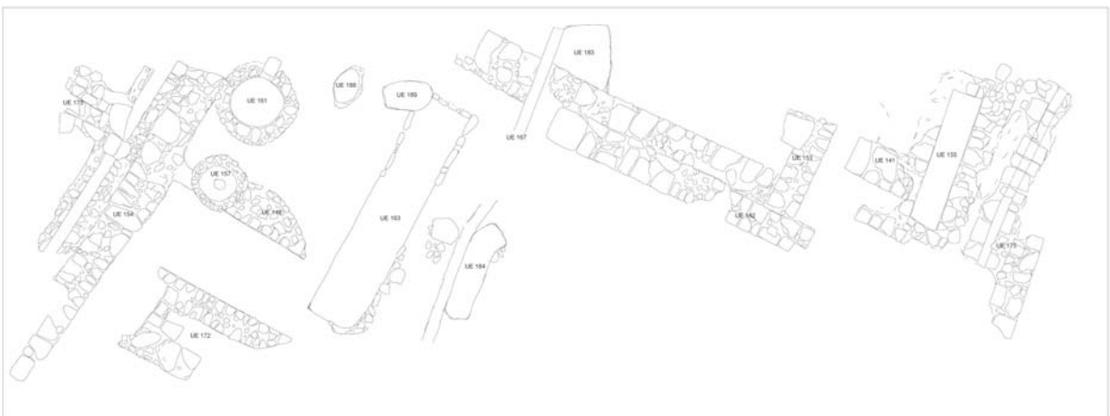

PLANIMETRIA GENERAL DEL CONJUNT ARQUEOLÒGIC

Eivissa, 19 de desembre de 2003

R. Gurrea Barricarte

8. FOTOGRAFIES

Gurrea, R.

9. ANNEX DESCRIPTIU

Les obres de millora de les infraestructures de l'Av. d'Espanya portà l'excavació de tota la calçada en un tram de 400 m de longitud comprès entre el passeig de Vara de Rey i el carrer d'Extremadura. Les profunditats assolides foren d'1,5 m a 2,5 m des de la rasant del carrer i per sota de l'asfalt.

El sondeig, fet al començament de l'avinguda, davant del solar on als anys 80 es trobaren restes de terrisseries púniques, donà altres resultats, ja que s'hi enregistren 30 inhumacions en fossa simple del període islàmic. Al llarg de tot el vial van aparèixer restes arqueològiques de manera intermitent. Es trobaren concentracions de fragments ceràmics corresponents a deixalles de terrisseries que corroboren la hipòtesi de què hi havia una zona de factories destinades a la producció ceràmica en època púnica, amb una cronologia provisional d'entre els s. V-III aC. També es trobaren restes de murs molt arrasats que dificultava establir les connexions entre aquestes construccions.

Entre els núm. 18-22 i 24-34 de l'avinguda, es detectaren restes de les antigues instal·lacions industrials de terrisseries, tot i que no presentaven continuïtat espacial clarament definida, existint buits entre els sectors excavats. Es trobaren pous utilitzats com abocadors i nivells amb deixalles de ceràmiques, que indiquen el desenvolupament de l'activitat relacionada amb la fabricació de ceràmiques durant l'època púnica.

Les restes trobades entre els núm. 24 i 34 també són construccions conservades a nivell de fonamentació, fetes de pedres calcàries de mida irregular. Els murs paral·lels de major entitat van aparèixer amb una canalització annexa a un dels seus paraments, fetes de pedra i cobertes per lloses planes, tot i que no es conservaven en tota la longitud.

L'element millor conservat era la cisterna. El dipòsit es trobava excavat directament al terreny natural. Presentava una planta rectangular allargada amb més amplada en el fons, no es conservaven les lloses de la coberta. Les parets interiors estaven revocades amb morter de calç i argila. La seva construcció era anterior al s. II aC, ja que al seu interior presentava un rebliment de terra amb materials corresponents a aquesta centúria.

IDENTIFICACIÓ	ES CLOT DE BAIX	FITXA NÚM.	J033

1. UBICACIÓ

Direcció: Col·legi públic de sa Bodega, C/ Josep Riquer i Llobet, 13		**Coordenades UTM:**	363277 / 4307735
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Educatiu
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.10
Entorn: Edificis plurifamiliars, comerços i altres serveis de l'eixample de la ciutat.			

Hipocausto de las termas del yacimiento es Clot de Baix.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana - Bizantina	S. III-II aC. / S. I dC/ S. VII dC.

Descripció:

El jaciment fou localitzat durant les obres del col·legi de Sa Bodega, situat entre els carrers Múrcia i País Valencià, als terrenys des Clot de Baix, finca del Pla de Vila, propera a la platja de Figueretes. Durant l'excavació arqueològica van ser identificats un ampli conjunt de vestigis de natura i cronologia diversa. L'ocupació antiga del lloc es documenta per restes que, amb interrupcions puntuals, abracen una cronologia que va des d'època púnica fins al període bizantí (s. VI-VII dC). Els precedents s'identificarien amb una explotació agrícola de conreu de vinya que es remunta al s. V aC. S'identificaren rases de conreu que ocupaven pràcticament la meitat oriental del solar, distingint-se dos parcel·laris. El més tardà, del període púnic tardà, s'associa a una sèrie de construccions situades a l'àrea occidental del solar, que indiquen que era una vila rústica periurbana de finals del s. III aC, començaments del s. II aC. La vila es mantingué en ús des d'època romana, període del qual destaca la construcció d'unes termes cap al s. I dC, de les quals es conserven l'hipocaust i la cambra de foc *(praefurnium*). També es localitzaren una sèrie de tombes baix imperials (s. IV-V). Del període bizantí es documentaren unes escombreres, els materials de les quals aporten una cronologia d'entre els s. VI-VII dC.

Elements singulars:

Rases de conrreu, pous, canalitzacions, edifici púnic, termes romanes: hipocaust i *praefurnium,* tombes en cista.

Estat de Conservació:

Bo. El jaciment es conserva a la planta soterrània del col·legi.

Intervencions:

2010-2011. Excavacions arqueològiques en el solar per la construcció del col·legi públic de sa Bodega. R. Gurrea Barricarte.
2015. Treballs de neteja i millora de jaciment.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Inèdit, no obstant es coneixen referències sobre l'excavació d'un solar proper, en el núm. 1 del País Valencià, on també es trobà una instal·lació termal que s'associà a una vila romana-bizantina, però amb origen en època púnica. R. GURREA; J. RAMON: "Clot de Baix, es". *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*, vol. 3 [En línea]. Consell d'Eivissa i Formentera. Eivissa, 1999.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

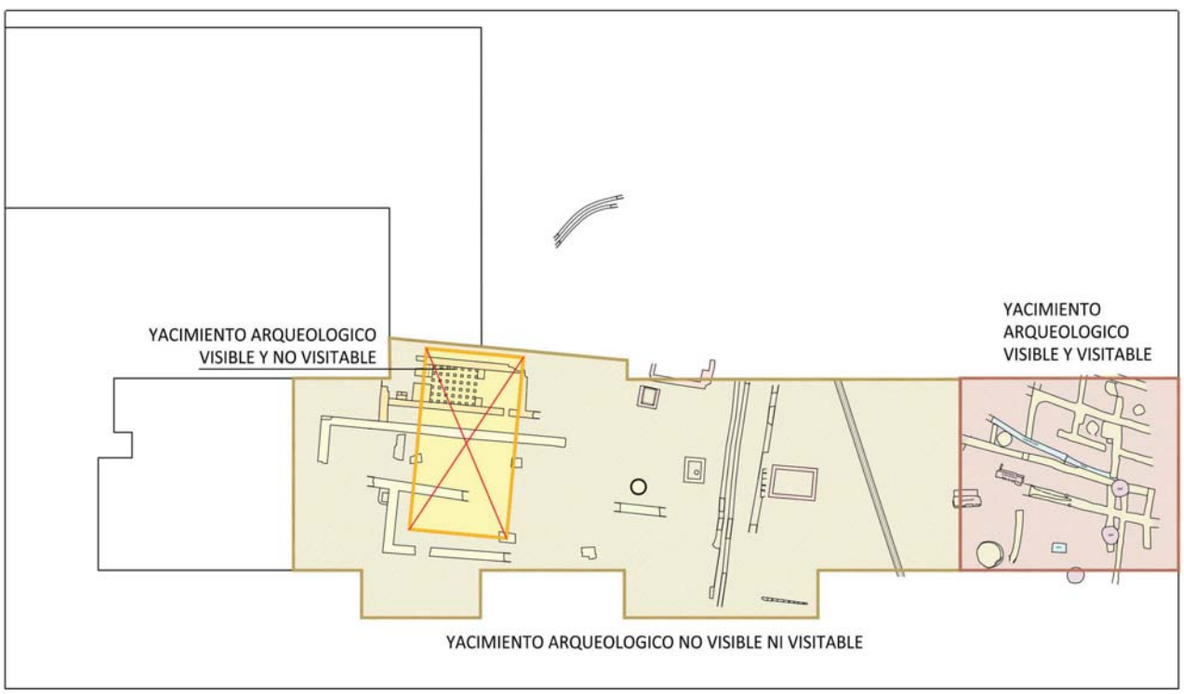

8. FOTOGRAFIES

Gurrea, R.

9. ANNEX DESCRIPTIU

A l'època més recent pertanyen una canalització d'aigua i quatre sitges, del moment final de l'explotació agrícola. Del període bizantí només es té constància per la presència de potents escombreres excavades en el terreny de llims, que aportaven gran quantitat de ceràmiques amb una cronologia d'entre els s. VI-VII dC. A la fase romana tardana (s. IV-V) pertany una petita necròpolis, amb cinc fosses d'inhumació de diferent tipologia que contenien un o més individus, tant adults com infantils. No es conservaven les cobertes, i es trobaren sepultures en cista i altres parets revestides amb argamassa de calç. Les tombes se superposaven a l'espai agrícola de l'època púnica, que va tenir un aprofitament inicial datat al s. V aC. S'evidencià per la presència de rases de conreu excavades a la roca on es diferenciaven dos tipus amb diferents disposicions i superposicions, la més recent es correspondria amb el parcel·lari d'època púnica tardana. També es diferenciaren concavitats per plantar espècies arborades i dos pous per extreure aigua de la capa freàtica. Un, de planta rectangular, reblert al s. II aC i l'altre circular, amortitzat amb un rebliment d'època romana tardana i bizantina. Les rases apareixen tallades per un canal fet en un moment posterior al de la plantació de les rases.

A la part central del solar, van apareixer estructures fetes del que fou, probablement, una vila rústica creada en època púnica tardana, a finals del s. III o principis del s. II aC. S'han localitzat murs que defineixen un ampli edifici quadrangular, a l'interior del qual es trobaren diverses bases per al recolzament de pilars d'una possible estructura porticada de l'edifici, entre altres estances soterrànies que serien soterranis, a més de diverses cubetes i canalitzacions d'aigua. En una d'aquestes construccions aparegué, a prop del fonament, l'esquelet d'una cabra o d'un xai que podria relacionar-se amb un sacrifici fundacional de l'edifici.

L'element més destacable del jaciment és una instal·lació termal feta en el període alt imperial, a mitjans del s. IdC, de la que es conserva l'hipocaust, cambra soterrània per on circulava l'aire calent, i la caldera o cambra de foc (*praefumium*). L'hipocaust conservava alguns elements constructius característics, com les petites columnetes que feien de suport i que creaven l'espai d'aireig, format per maons massissos quadrangulars, i fragments de *tubulli* de ceràmica. Són canonades encastades a les parets per on circulava l'aire i caldejava la sala superior o *caldarium*.

IDENTIFICACIÓ	NECRÒPOLIS DES PORXET DE SA JOVERIA	FITXA NÚM.	J034

1. UBICACIÓ

Direcció: Finca des Porxet de sa Joveria, can Misses		**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:** Sense ús definit	
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:** O.3.5	
Entorn: Complex hospitalari de can Misses, adjacent a la casa pagesa i antics camps de conreu de les immediacions.			

Foto: *J. Torres Costa*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Romana - Bizantina	S. I - VII dC.

Descripció:

Era una necròpolis rural que ocupava una extensió d'uns 140 m^2 localitzada entre la part posterior de la casa pagesa des Porxet i un antic camí agrícola. La necròpolis oferí una diversa tipologia d'enterraments representatius de les pràctiques funeràries de la cultura romana, des del canvi d'era fins a l'època bizantina (s. I-VII dC). En total s'enregistren 20 tombes amb incineracions, 5 *ustrina* o crematoris i 14 inhumacions en fossa simple i en cista, entre altres estructures funeràries. L'antic camí articulava els espais funeraris, ja que a llevant s'estenien els enterraments, i a ponent se situaven els crematoris. Els distints ritus funeraris s'adscrivien a èpoques concretes, la més antiga (s. I dC) eren incineracions, que ocupaven l'àrea O de la necròpolis, al costat del camí. Es trobaren un total d`11 tombes d'incineració de deposició primària (*busta*), és a dir, el sepulcre era el lloc on es realitzava la combustió. També s'identifiquen dues estructures en alçat, fetes sobre les foses de cremació de planta rectangular que serien monuments funeraris, tot i que apareixen molt arrasats. En el s. II dC, es documenta la introducció dels *ustrina,* lloc on es realitza la combustió dels cadàvers, les restes dels quals es dipositen en fosses senzilles que es distribuïen a l'E i al SE del conjunt d'enterraments en busta. Les inhumacions es practiquen entre els s. III-VII dC. Entre elles, també van apareixer 4 cenotafis.

Elements singulars:

Tombes amb incineracions, inhumacions en fossa simple i cistes, *ustrina* o crematoris, cenotafis.

Estat de Conservació:

Les estructures funeràries de la necròpolis van ser desmuntades amb la previsió de tornar-les a reconstruir en un solar de les immediacions de la casa pagesa des Porxet de sa Joveria.

Intervencions:

2008. Sondejos arqueològics en el solar on es projecta l'ampliació de l'hospital de can Misses. M. Llinàs Riera, JJ. Marí Casanova.
2010. Excavacions arqueològiques en els terrenys del nou complex hospitalari de can Misses on s'integra la finca des Porxet de sa Joveria. J. Torres Costa, J. Roig Ribas.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

E. MARLIÈRE; J. ROIG RIBAS; J. TORRES COSTA: "La necròpolis des Porxet de sa Joveria (Eivissa)". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 57-63.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics a reconstruir en el seu estat original.		
Intervencions	Trasllat de la necròpolis segons projecte aprovat per CIOTUPHA el 26/11/2010 (exp.48/08).		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Les estructures funeràries desmuntades, considerant que s'han de reconstruir en el seu estat original, segons proposta de reconstrucció de 24/11/10 (RGE 32142) aprovada per la CIOTUPHA el 26/11/10.

6. OBSERVACIONS

De titularitat pública, competent a IB-Salut, Govern Balear. Jaciment documentat en les immediacions de la casa des Porxet de sa Joveria, que consta en el catàleg amb el número de fitxa R056.
Notificació del Consell sobre la reconstrucció de la necròpolis a l'Ajuntament (RGE 28790 de 9/12/10).

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

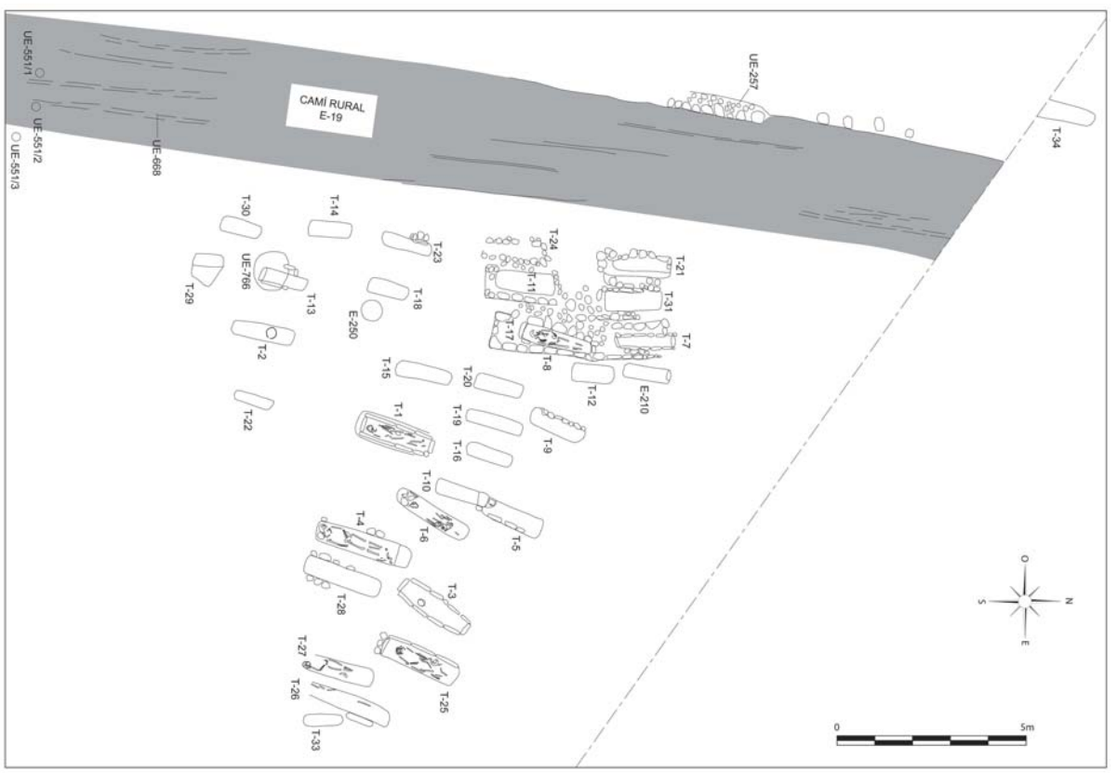

Torres Costa, J.

8. FOTOGRAFIES

Torres Costa, J.

9. ANNEX DESCRIPTIU

Les incineracions de la primera època presentaven una orientació similar, bàsicament NE-SO. Les més senzilles foren de fossa simple, excavades al terreny, adoptant una forma allargada o lleugerament antropomorfa. En aquestes cavitats, es feia directament la incineració del cadàver. En alguns casos, les restes de la cremació, cendres, carbó, petits fragments d'ossos calcinats i alguns elements de l'aixovar, s'amuntegaren en el centre de la fossa. Després, es posaren petites lloses de crosta calcària al seu voltant, en forma de cista, podent aparèixer cobertes amb pedres planes, fragments de ceràmica, o trossos *d'opus signinum*. Els dos possibles monuments funeraris, aixecats sobre els sepulcres de cremació, presentaven un pèssim estat de conservació. Eren de planta rectangular i estaven construïts sobre un aparell de pedres calcàries, lligades amb morter d'argila i un acabat exterior de calç. L'aixovar o materials que acompanyaven aquest tipus d'enterrament aporten una cronologia del s. I dC.

Les *utrina* apareixien com concavitats excavades en el terreny natural, amb una morfologia que va des de plantes quadrangulars, rectangulars o fins i tot ovalades, a les quals s'efectuaren diverses cremacions. Les restes incinerades es dipositaven en fosses senzilles de tendència antropomorfa, comptabilitzant un total de 9 disposicions secundàries d'aquest tipus. Només en un cas, a la part central d'una incineració, es troba una olla africana del tipus Hayes 197 que, a manera d'urna, contenia una elevada concentració de cendres. Entre les cendres residuals que romanien al fons dels crematoris, es trobaren alguns materials ceràmics que van permetre datar aquests enterraments al s. II dC.

Pel que fa a les inhumacions, s'enregistraren un total de 14 tombes, de les quals 6 foren en fossa simple i 8 en cistes. Cal destacar que entre aquests tipus d'enterrament també es documentaren 4 cenotafis, és a dir, tombes buides, per diverses causes. Generalment, els sepulcres presentaven les lloses de la coberta de pedra de marès o de crosta calcària. A dins s'identificaren un o més individus en posició en decúbit supí. També es constatà que algunes tombes s'utilitzaren com osseres, trobant gran quantitat d'ossos sense connexió anatòmica. Es detectà un alt grau de reutilització dels sepulcres i poc material, molt fragmentat. Pràcticament mancaven d'aixovar, sent més significatiu i divers a les fases precedents.

IDENTIFICACIÓ	TRAMS DE L'AQÜEDUCTE DE CAN MISSES - SES GALAMONES	FITXA NÚM.	J035

1. UBICACIÓ

Direcció: C/ es Cubells, C/ Periodista A. Manel García i C/ de Corona		**Coordenades UTM:**	363195 / 4308313
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Espai lliure
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.5

Entorn: Residencial amb edificis plurifamiliars i jardins, davant del centre comercial i d'oci dels multicines.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Romana	S. I - III dC.

Descripció:

Diversos trams d'aqüeducte s'han documentat arrel les obres desenvolupades a diferents punts del municipi a la perifèria de la ciutat. De la seva trajectòria s'han conservat dos trams reconstruïts a dos solars que confinen amb el c/ des Cubells. Originalment, es descobriren a l'antiga finca de ses Galamones, amb una longitud de 78,45 m amb orientació NO-S. Aquesta conducció s'uniria a la descoberta en el solar del c/ Periodista A. Manel García, 5, apareixent un altre tram de 45,40 m amb trajectòria NE-SO, que tindria una clara connexió amb el ramal trobat a les proximitats del nou hospital de can Misses, d'11,3 m i orientació de 50^0 NE-SO. Constructivament, es caracteritza per ser una canalització soterrània limitada per murs laterals de maçoneria de pedra calcària lligada amb morter argilós i calç que flanquejava la canal o *specus* de secció rectangular d'entre 0,23-0,30 m d'amplada i de 0,32-0,36 m de profunditat, mesures que varien segons els trams documentats. Les parets laterals solen presentar un morter d'argila, calç i àrid molt fi de ceràmica enlluït amb calç. La base la conformava una sòlida capa d'*opus signinum*, amb un sòcol de mitja canya en els laterals del canal. La base se superposa a un preparat d'*opus caementicium* fet de morter d'argila, calç i àrid de pedres calcàries petites. S'han trobat algunes lloses de la coberta molt aïlladament en part de la seva trajectòria, com en el tram de l'hospital de Can Misses.

Elements singulars:

La canalització en si mateixa.

Estat de Conservació:

Els trams descoberts en els solars de ses Galamones i en el carrer del Periodista A. Manel García, 5, van ser desmuntats i reconstruïts en un espai enjardinat envoltat per una tanca de protecció de les restes. El tram de can Misses es conserva en el subsòl, en el seu estat original.

Intervencions:

2006-2007. Excavacions arqueològiques dels solars de ses Galamones i del C/del Periodista Antoni Manel García, 5. J.J. Marí Casanova. J. Piña.
2008. Desmuntatge, trasllat i reconstrucció dels trams als solars del C/ des Cubells. Empresa de Barcelona.
2010. Xarxa d'infraestructures per a la connexió d'evacuació d'aigües del nou hospital de Can Misses i xarxa elèctrica de la zona, davant el C/ Corona. Seguiment arqueològic. J. Torres Costa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1985.
J. ROIG RIBAS; J. TORRES COSTA: "Excavacions arqueològiques al nou complex hospitalari de can Misses (Eivissa) ". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 41-56.
J. CASTRO ORELLANA; J. ROIG RIBAS; H. JIMÉNEZ BARRERO: "Nuevas evidencias sobre el abastecimiento de agua de la ciudad romana de *Ebusus*. El conjunto hidráulico del Camí de Cas Ferró". *Fites núm. 9*, 2009, pp. 19-31.
Els trams descoberts en els solars de ses Galamones i de la C/ del Periodista Antoni Manel García, 5, són inèdits.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Es defineix una franja especial de protecció de 10 metres a cada costat de la línia que indica la trajectòria reconstruïda de l'aqüeducte. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Treballs de manteniment i de neteja regular per assegurar la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Restes arqueològiques de l'aqüeducte en relació amb el tram trobat a cas Ferró, descrit a la fitxa núm. J036. Definició de la reconstrucció del traçat en la fitxa núm. J041.

Data	Gener del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

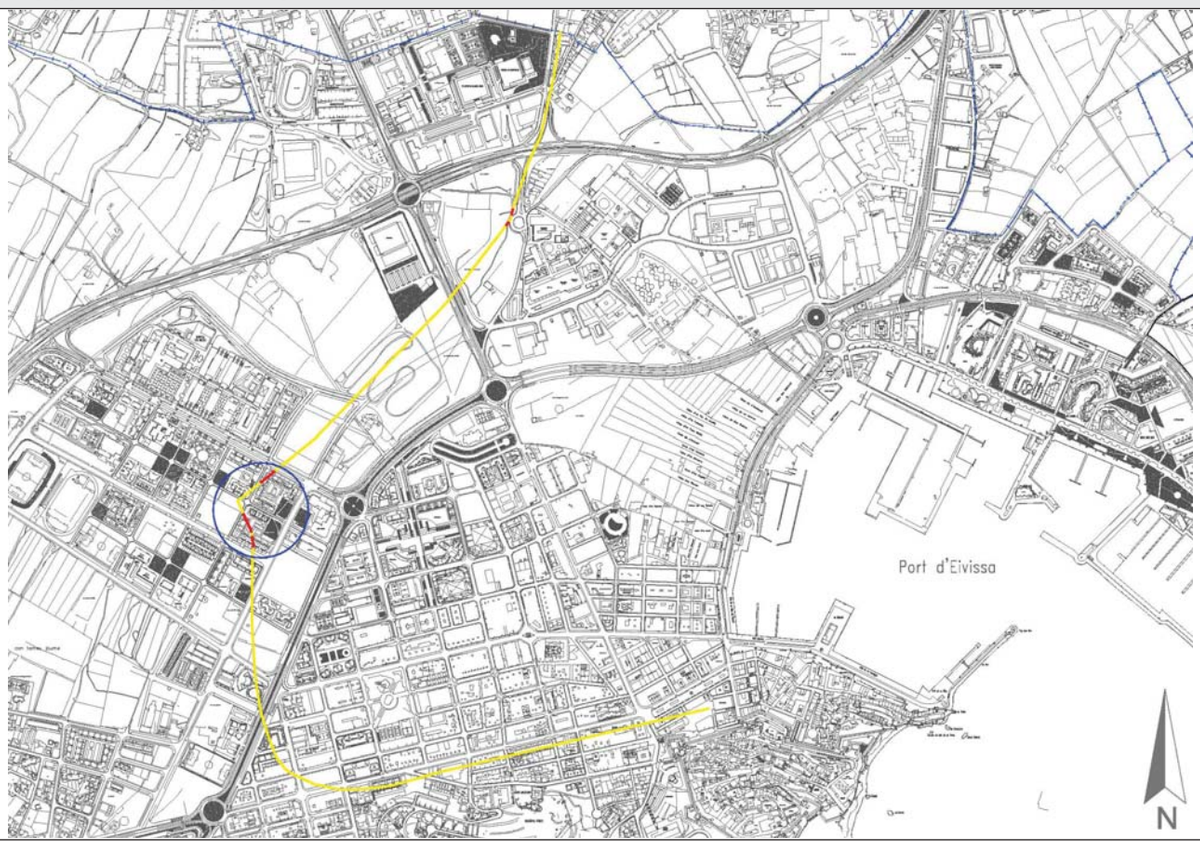

8. FOTOGRAFIES

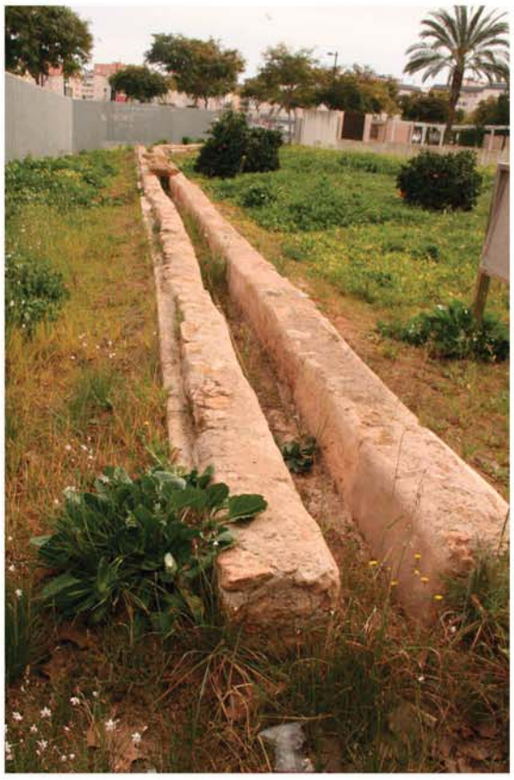

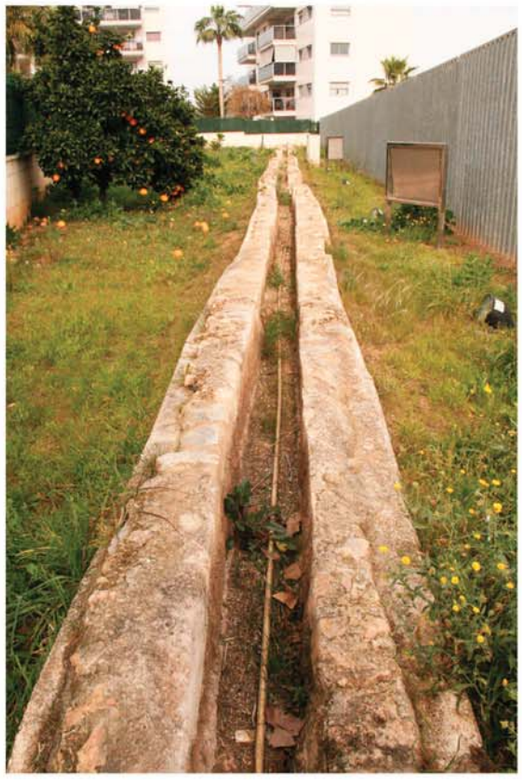

9. ANNEX DESCRIPTIU

A través de l'epigrafia d'època romana es coneix la construcció d'una conducció d'aigua o aqüeducte que assortia d'aigua la ciutat d'Eivissa. Segons consta a la inscripció d'una làpida datada cap a l'any 79 dC, la família Cornelia sufragà l'obra d'un aqüeducte. No es pot demostrar que els diferents trams trobats de canalització documentada arqueològicament siguin l'aqüeducte citat per les fonts finançades pels Cornelios, però es constata l'existència d'aquestes estructures hidràuliques que proveïen la ciutat en època romana.

Els trams descrits de l'aqüeducte són només una part del seu recorregut. Altres troballes indiquen que la canal recollia l'aigua del torrent de sa Llavanera, en algun punt al NE del poble de Sant Rafel i es dirigia a la ciutat. Els tres trams documentats a can Misses es vincularien directament amb part de la conducció trobada a la finca de cas Ferró. Algunes notícies orals informen que des de ses Galamones l'aqüeducte continuava cap als terrenys de cas Clot, i després girava cap a l'est, dirigint-se a la ciutat, arribant a la zona que ocupa l'actual parc Reina Sofia, al peu de la muralla.

Tenint com a referència les dades epigràfiques, aquesta canalització s'usaria des de finals del s. I dC tot i que és difícil concretar el període al qual es deixa d'usar. Algunes dades arqueològiques obtingudes en el tram de can Misses assenyalen que l'abandó es va produir en el s. III dC.

IDENTIFICACIÓ	TRAM D'AQÜEDUCTE DE CAS FERRÓ	FITXA NÚM.	J036

1. UBICACIÓ

Direcció: Camí Vell de Sant Mateu		**Coordenades UTM:**	363766 / 4309042
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública	**Ús actual:**	Sense ús definit
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.8

Entorn: Antics camps de conreu davant la rotonda del vial que uneix els cinturons de ronda, darrera de GESA.

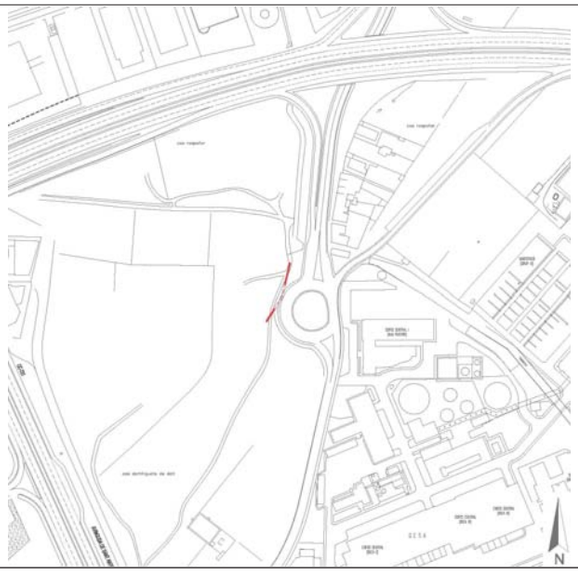

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Romana	S. I - III dC.

Descripció:

Les restes que s'identifiquen amb l'aqüeducte d'època romana es trobaren durant les obres de construcció d'una nova rotonda que afectà part de les restes arqueològiques. Tot i això, s'excavà un sector on es localitzaren 14 m de longitud, amb una orientació NE-SO, que abocava cap al SO. Constructivament, presenta característiques similars als trams documentats a can Misses, amb els quals es connectaria. A cas Ferró, també es documentà una conducció d'aigua soterrània excavada en el terreny natural. La canal o *specus* presentava a la base un revestiment d'*opus signimun* de 5,5 cm de gruix, amb una motllura de mitja canya que envolta l'angle dels laterals. Aquest revestiment és de morter hidràulic, fet amb calç i abundants ceràmiques triturades. S'assenta sobre una base o ciment de 4 cm feta *d'opus caementicium*. La canal és de secció rectangular, de 0,25 m d'ampalda interna i 0,40 m d'alçada. Les parets que la delimitaven eren dos murs de maçoneria d'uns 0,25 m d'amplada, format per pedres irregulars lligades amb calç i sorra. Les parets internes estaven impermeabilitzades, amb un acabat de calç, i amb un àrid molt fi de ceràmica triturada. En els llocs on s'ha conservat l'alçada total de l'estructura, 0,50 m, presentava a la superfície dels murs un prim acabat enlluït de calç. No conservava cap element de la coberta de l'*specus*. Es trobà un estany associat a la conducció de l'aigua.

Elements singulars:

La canalització en si mateixa. Dipòsit o estany, canalitzacions i construcció annexa.

Estat de Conservació:

Deficient. Després dels treballs d'excavació i restauració no s'ha fet cap tipus de manteniment, tot i que l'objectiu de la restauració del tram de l'aqüeducte era que fos museïtzat. Actualment es troba envaït per la vegetació.

Intervencions:

2005-2006. Obres del desdoblament del segon cinturó de ronda d'Eivissa, excavació d'una rasa de drenatge. Seguiment arqueològic. J. Castro Orellana, J. Roig Ribas.
2006. Treballs de consolidació i restauració de l'aqüeducte per a la seva museïtzació. H. Jiménez Barrero.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. CASTRO ORELLANA; J. ROIG RIBAS; H. JIMÉNEZ BARRERO: “Nuevas evidencias sobre el abastecimiento de agua de la ciudad romana de *Ebusus*. El conjunto hidráulico del Camí de Cas Ferró”. *Fites núm. 9*. Associació d’Amics del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera. Eivissa, 2009, pp. 19-31.
J. ROIG RIBAS; J. TORRES COSTA: “Excavacions arqueològiques al nou complex hospitalari de can Misses (Eivissa) ”. *Quaderns d’Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d’Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 41-56.
J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Eivissa, Consell Insular d’Eivissa i Formentera, 1985.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Es defineix una franja especial de protecció de 10 metres a cada costat de la línia que indica la trajectòria reconstruïda de l'aqüeducte. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Manteniment i neteja regular per assegurar la preservació de les estructures arqueològiques. Proposta de museïtzació segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Restes arqueològiques de l'aqüeducte relacionat amb trams trobats a can Misses descrits a la fitxa núm. J035. Definició de la reconstrucció del traçat a la fitxa núm. J041.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

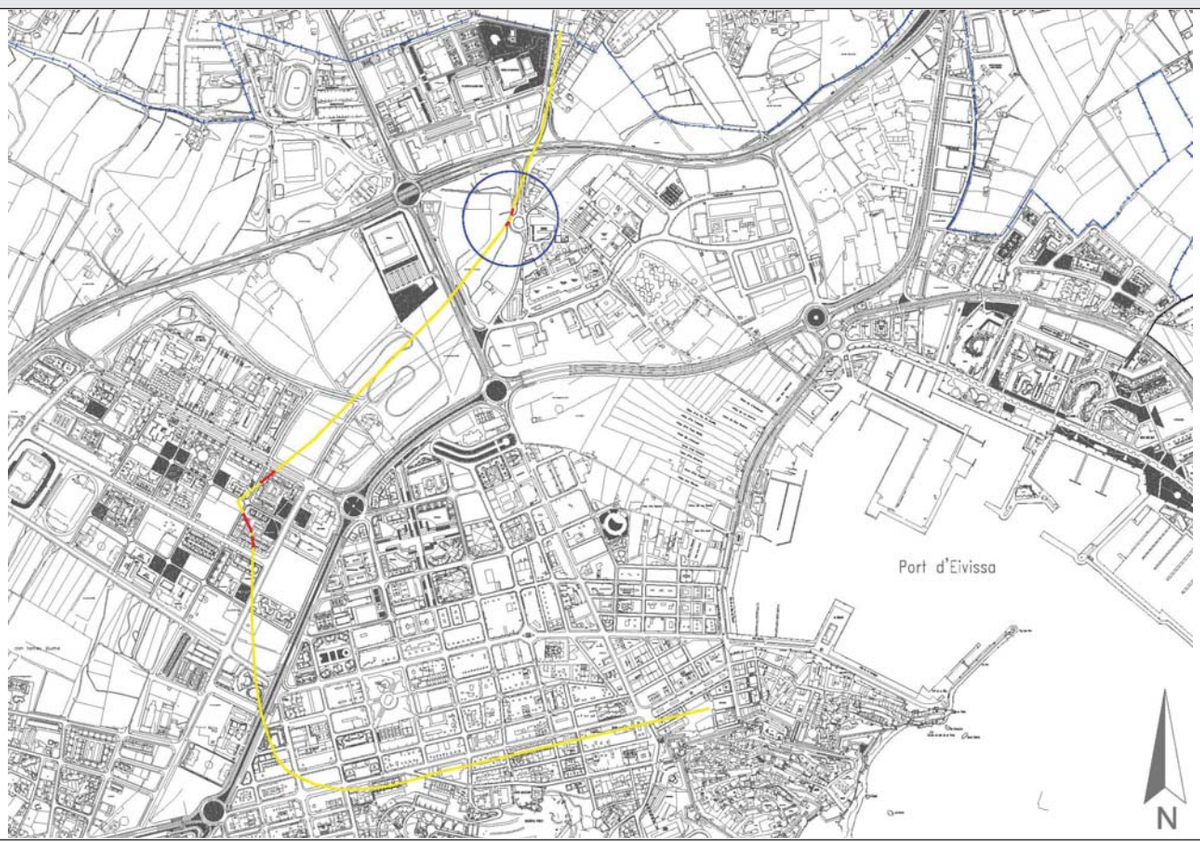

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

En el cas de cas Ferró, el tram de l'aqüeducte es vincula amb una estructura hidràulica formada per una construcció de planta rectangular, i un estany o dipòsit excavat en el terreny, de secció còncava, que tenia dues canals d'entrada i sortida d'aigua. Aquesta estructura s'interpreta com un dipòsit de decantació per a la neteja dels residus de tipus sòlid, que transportaven les aigües abans de la seva arribada a la ciutat. Així, tindria la funció d'una piscina *limaria*, un tipus de construcció que se sol trobar en es traçats de les conduccions d'aigua d'època romana. Una altra interpretació de l'estany és que sigui un dipòsit de distribució d'aigua o *castellum divisorium*, la funcionalitat del qual era dividir el flux de l'aigua en tres i distribuir-la en diferents direccions. En qualsevol dels casos, fou una construcció relacionada amb l'aqüeducte i el seu manteniment, per a la decantació dels residus sòlids suspesos a l'aigua i la distribució de la mateixa.

No s'han trobat vestigis arqueològics que concreten des del punt de vista cronològic l'origen de la conducció de l'aigua. Tot i això, es coneix una inscripció epigràfica que fa al·lusió a la construcció d'un aqüeducte al Municipi de Flavio de Ebusus, a costa de la família Cornelia, que tindria certa notorietat a la ciutat. Per aquestes dades s'estima una cronologia per a la construcció de l'aqüeducte emmarcada al darrer quart del s. I dC, en època flàvia avançada.

Per la relació que va poder tenir l'aqüeducte amb el dipòsit d'aigua trobat en el sector, presentava un nivell d'abandó que es data a la primera meitat del s. III dC. Per aquesta raó, es calcula que l'aqüeducte abastiria d'aigua a la ciutat des del darrer quart del s. I dC fins a la primera meitat del s. III dC, cronologia que coincideix amb la fase d'abandonament proposada pel tram descobert durant l'ampliació de l'hospital de Can Misses.

Es coneix que la captació d'aigua se situaria en algun punt del curs de la sèquia de sa Llavanera, al NE de Sant Rafel. La trajectòria de l'aqüeducte, en direcció SO cap Eivissa, s'adaptava al pendent natural del terreny, aprofitant les corbes de nivell, i per aquesta raó en alguns trams hi ha parts trencades, tenint continuïtat amb els trams situats a can Misses. Algunes notícies orals informen que des de ses Galalomes, l'aqüeducte continuava cap als terrenys de cas Clot, i després girava cap a l'est, dirigint-se a la ciutat, arribant a la zona que ocupa l'actual parc Reina Sofia, al peu de la muralla.

IDENTIFICACIÓ	BATERIA MILITAR DE CAS SERRES	FITXA NÚM.	J037

1. UBICACIÓ

Direcció: Av. de Sant Jordi. Cas Serres de Dalt		**Coordenades UTM:**	362379 /4306850
Referència Catastral:	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Residencial
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.6 - O.3.7

Entorn: Antiga finca rural amb camps de conreu abandonats inserits en l'eixample urbà d'es Viver.

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment Arqeol. - Arquitectura militar	contemporània	1938

Descripció:

En els terrenys de la finca de cas Serres, l'any 1938, es projectà i construí la primera bateria antiaèria d'Eivissa. La bateria presentava quatre peces antiaèries, a més d'una caserna i una estació telemètrica. Al començament s'instal·len dues peces Vickers i es construí la caserna destinada a acollir al personal en servei de les dues peces. Constava de dues construccions allargades, configurant una planta en L al voltant d'un pati, al centre del qual es construí una cisterna. L'any 1939 s'introduïren dues peces Armstrong, construint-se les seves corresponents esplanades i el dipòsit de munició propi. Per l'augment de la tropa, s'amplià la caserna, tancant el pati per un dels costats, adoptant una planta en U. L'any 1940 es modificà la bateria amb la substitució de les peces Vickers per dues Armstrong, similars a les existents. Llavors es projectà una connexió entre els dos sistemes a través d'una comunicació soterrània dels dos dipòsits de munició, mitjançant una galeria transversal que els travessava i que conduïa a l'estació telemètrica, projectada similar a la de sa Caleta. El conjunt de construccions es trobava en gran part soterrat i cobert per la vegetació. Únicament, romanen visibles la caserna i la caseta d'artificis. Segons consta a la Carta Arqueològica, a la parcel·la s'identifiquen una sèrie de rases excavades a la roca i tres canals. Al atre costat de la casa, s'apreciava una altra rassa que semblava formar una estructura rectangular.

Elements singulars:

Caserna, bateries, caseta d'artificis, estació telemètrica, galeries soterrànies. Rases excavades a la roca.

Estat de Conservació:

La caserna reformada s'utilitza com a habitatge. La bateria se soterra baix la vegetació i els abocaments que s'han fet a la zona, que també han afectat les restes arqueològiques que suposadament es conserven en el subsòl.

Intervencions:

1989. Prospecció durant l'elaboració de la Carta Arqueològica. E. Díes Cusí.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Referències inventaris anteriors	Carta arqueológica 1989, Consell d'Eivissa, núm. 25: Cas Serres

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1 / 5
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric, arqueològic i militar.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements existents en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavacions arqueològiques. Restauració i conservació de les estructures militars i troballes.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit en el plànol de situació un entorn de protecció en el que s'integren les restes. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Recuperació de les estructures amb seguiment arqueològic. Excavacions arqueològiques, restauració, conservació i posada en valor, segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Les instal·lacions militars s'integren a la finca de cas Serres de Dalt, la casa de la qual està catalogada i descrita a la fitxa núm. R018

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Señalización de los elementos más importantes de la batería. Estudio inédito realizado por J.J. Serra Rodríguez.

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

El juliol de l'any 1938 una comissió d'experts militars es desplaçà a Eivissa amb l'objectiu de decidir el lloc idoni per a la instal·lació d'una nova bateria, que s'emplaçà en els terrenys de cas Serres. Aquesta completaria la defensa de la costa, que ja comptava amb peces Vickers en el Corb Marí, amb la defensa antiaèria del camp d'aviació des Codolar, a més de protegir les bateries de la cosa del Calvari, illa Grossa i el cap de Martinet. La de cas Serres en principi es dotà amb dues peces Vickers i se li afegeixen dues peces Armstrong l'any 1939.

Segons el projecte de 1940 del comandant d'enginyers Roberto Firtschi, que també es trobava dissenyant el de sa Caleta, va decidir substituir per dues peces Armstrong les antigues Vickers, que es destinaren a sa Caleta. La caserna originalment comptava amb dues edificacions de planta rectangular allargada disposades en angle recte a la qual se li afegiria un altre pavelló l'any 1939, tancant el pati al NO. Acollien els dormitoris de la tropa i els pavellons dels oficials amb lavabos que sobresortien annexes als dormitoris. A l'edificació que tancava el pati NE, s'organitzava la cuina i el menjador de la tropa.

Pel que fa a les restes arqueològiques, a les dades que consten a la Carta Arqueològica, sobre el jaciment, no es concreta cronologia ni interpretació de les troballes, a excepció de la descripció física de les restes. Eren set rases excavades a la roca, i altres, de dimensions inferiors, que s'identifiquen com a petites canals. A l'inventari de materials consten set fragments de ceràmica d'època romana i islàmica.

Les recents prospeccions fetes a la parcel·la no han permès localitzar el jaciment, ja que la zona es troba coberta per la vegetació i la presència d'enderrocs que oculten la rasant del terreny original. Aquesta és la causa per la qual tampoc s'han pogut documentar les bateries militars.

IDENTIFICACIÓ	BATERIA MILITAR DE S'ILLA GROSSA	FITXA NÚM.	J038

1. UBICACIÓ

Direcció: Illa Grossa		**Coordenades UTM:**	366189 / 4307426
Referència Catastral:	**Propietat:** Públi/Privada	**Ús actual:**	Sense ús definit
Classes de sòl:		**Plànol:**	O.3.13

Entorn: Vegetació natural de pins i arbustos i algunes cases disseminades, amb una ampla panoràmica de la costa.

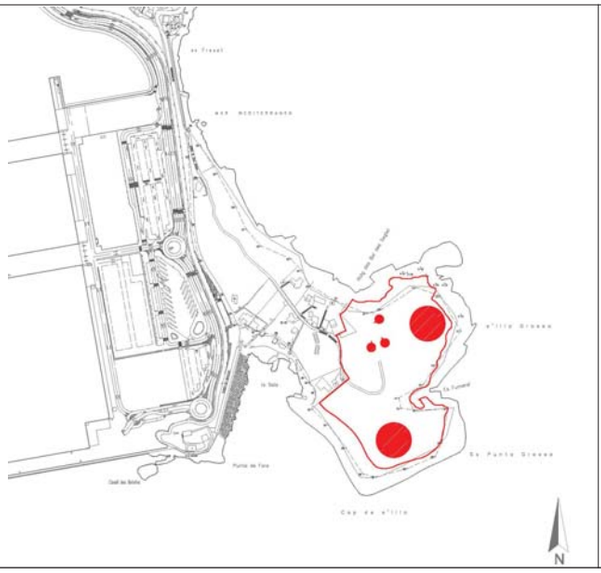

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment Arqeol. - Arquitectura militar	Fenicia - Romana // Contemporània	S. VII-V aC./ S. I-IV dC. // 1937-1944

Descripció:

Segons la informació que ens aporta la Carta Arqueològica de 1989, a l'esplanada superior i al vessant E es trobaren fragments ceràmics d'època fenícia. Durant la inspecció recent del terreny, es trobaren alguns fragments de ceràmiques d'època romana al vessant E i NE. El cim del promontori es modificà per la construcció d'una bateria antiaèria l'any 1937. Es formava per dues esplanades en pou de 10,08 m de diàmetre interior i una profunditat de 2 m, distanciats entre ells uns 20 m. Les dues esplanades compartien un dipòsit de municions de grans dimensions, de 10 m per 2 m. L'accés al dipòsit des de les esplanades es realitza per unes escales en galeries amb coberta voltada. L'any 1944 es realitzà una nova esplanada per a una tercera peça que cobria l'angle mort del sector de tir de les peces ja instal·lades. Aquesta es va fer amb blocs de formigó de poc gruix, situada a 35 m al N de les anteriors i es connectava amb el dipòsit per una galeria soterrània. També es feren altres construccions auxiliars com un cos de guàrdia, que actualment s'integra a construccions privades i una caseta d'artificis de la quan es conserven algunes restes. De les construccions de la bateria, totes de fàbrica de formigó, es conserven tres esplanades, el dipòsit de municions i les galeries soterrànies de connexió.

Elements singulars:

Bateria antiaèria, esplanades, galeries, dipòsit de municions, caseta d'artificis.

Estat de Conservació:

Les construccions militars presenten deteriorament dels materials constructius per l'abandonament, tot i que conserven un bon estat estructural. Abocaments incontrolats i escombraires sobre les bateries i als vessants del promontori que dificulten la prospecció del terreny.

Intervencions:

Prospecció al llarg de l'elaboració de la Carta Arqueològica l'any 1989. E. Díes Cusí.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1985, p. 19.

Referències inventaris anteriors	Carta arqueológica 1989, Consell d'Eivissa, núm. 30: Illa Grossa

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1 / 5
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric, arqueològic i militar.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements existents en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Restauració i conservació de les estructures militars i altres possibles troballes.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit en el plànol de situació un entorn de protecció en el que s'integren les restes. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Recuperació de les estructures amb seguiment arqueològic. Excavacions arqueològiques, restauració, conservació i posada en valor, segons projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Aquest element catalogat es troba afectat per la regulació sectorial de Costes vigent en cada moment. Necessari informe de Costes.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Señalización de los elementos más importantes de la batería. Estudio inédito realizado por J.J. Serra Rodríguez.

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

Segons la informació que ens aporta la Carta Arqueològica de 1989, a la part superior i al vessant E, es trobaren fragments ceràmics d'època fenícia. Les referències bibliogràfiques indiquen que es trobaren alguns fragments d'àmfores del període arcaic, troballes representatius de la freqüentació del lloc, que per la situació geogràfica i topografia de s'illa Grossa, es tractaria d'un punt de vigilància en connexió directa amb la ciutat a l'antiguitat. No s'han trobat estructures constructives arqueològiques antigues, la zona es veu alterada per la construcció de la bateria militar a la Guerra Civil. Des del punt de vista estratègic, és un sector dotat originàriament per dues peces que formarien part d'una única bateria junt amb les projectades a cap Martinet i al Calvari. La introduïda l'any 1944 es projectà conjuntament amb altra programada al cap Martinet.

IDENTIFICACIÓ	SITGES DE CAN COVES	FITXA NÚM.	J039

1. UBICACIÓ

Direcció:	Roques Altes, 52; Polígon 2; parcel·la 2. Sant Cristòfol, Eivissa	**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral: 07026A002000020001LE	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Camps sense ús
Classes de sòl:	ANEI / ARIP	**Plànol:**	O.3.4
Entorn:	Camps abancalats al peu de la vessant meridional del puig des Cónsul de la finca de can Paneca.		

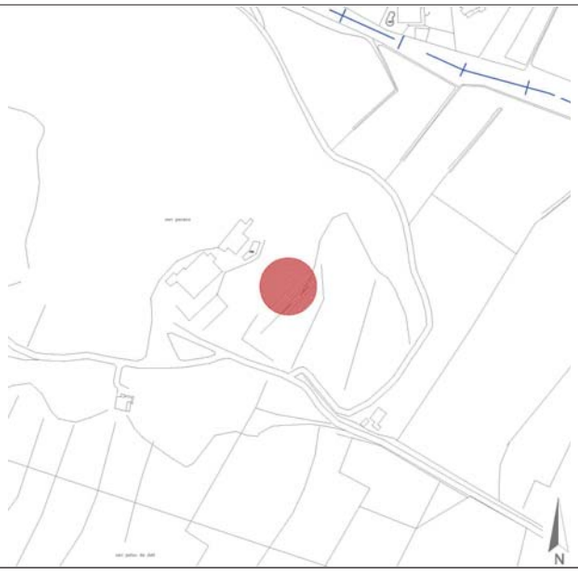

Silo hallado en la finca.
Foto: *Carta Arqueológica, can Coves. Consell d'Eivissa.*

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Medieval islàmica	

Descripció:

Segons la informació que es recull a la Carta Arqueològica en els terrenys de can Cònsul, hi ha cinc sitges de planta circular en superfície. Es trobaven a uns metres de distància davant la casa de can Paneca. No es trobaren altres estructures arqueològiques, tot i que s'enregistraren alguns fragments ceràmics d'època islàmica entre altres de l'antiguitat.

Elements singulars:

5 sitges

Estat de Conservació:

No es pot valorar perquè no s'ha pogut accedir als terrenys on es localitzen les estructures arqueològiques.

Intervencions:

Prospecció durant l'elaboració de la Carta Arqueològica l'any 1989. E. Díes Cusí.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

Referències inventaris anteriors	Carta arqueológica 1989, Consell d'Eivissa, núm. 31: Can Coves

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de parts degradades. Excavacions.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Tasques de manteniment i de neteja regular. Prospecció, documentació, excavació i/o estudi d'estructures i materials arqueològics previ projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

Es té coneixement del jaciment pel seu registre a la Carta Arqueològica de 1989. No s'ha pogut fer la prospecció directa dels terrenys durant l'elaboració del catàleg. Casa de can Paneca catalogada, fitxa núm. R059

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

Carta Arqueológica, can Coves. Consell d'Eivissa.

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	PUIG DES CÒNSOL - COVA DES SET FUMERALS	FITXA NÚM.	J040

1. UBICACIÓ

Direcció: Puig des Cònsol		**Coordenades UTM:**	361911 / 4309005
Referència Catastral: 07026A002000770000KT	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Bosc
Classes de sòl: ANEI / ARIP		**Plànol:**	O.2

Entorn: Muntanyes amb torrents i pinars, que al vessant mitjà-baix envaeixen antigues feixes de cultiu.

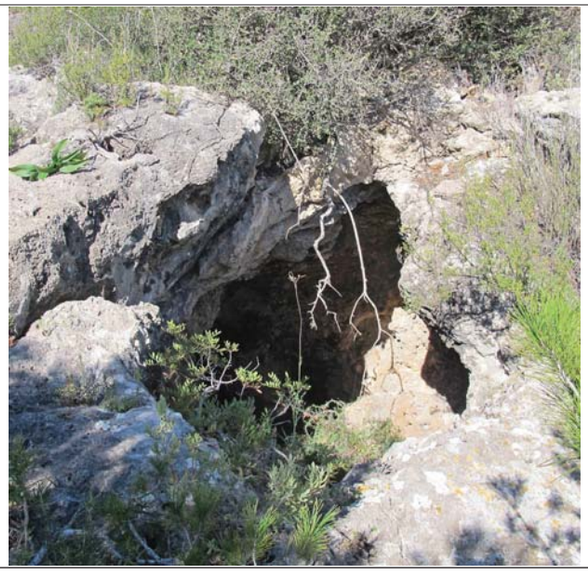

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica tardana	S. II - I aC

Descripció:

De la Cova des Set Fumerals es té referència a partir del seu registre a la Carta Arqueològica. Se situa al vessant mitjà meridional del puig, a uns 130 m s.n.m, amb una de les entrades d'accés orientades al S (UTM: 361911/4309005). La prospecció recent dels terrenys que envolten la cova permeté descobrir una elevada quantitat de ceràmiques, principalment concentrades a una feixa, als peus del vessant oriental del puig (UTM: 362104/4308979). Es trobaren fragments d'àmfores de producció local PE-17 i PE-22, de plats de peix i de bols amb pintura vermella i grisa, amb una cronologia d'entre els s. II-I aC. També es trobaren algunes peces d'àmfores d'importació del sud d'Itàlia. En menor mesura, les restes ceràmiques es distribuïen per la part mitjana i baixa de les vessants S i E, decreixent en sentit ascendent, i esporàdicament també es trobà algun fragment d'èpoques romana i medieval islàmica. El recorregut cap a la cova permeté documentar un mur atalussat de feixa que s'havia rematat a la superfície per una sèrie de canals i escotadures, la construcció era de maçoneria lligada amb argamassa de calç que revestia la junta amb les pedres (UTM: 362056/4309009). Un altre element etnològic de la zona és un aljub UTM:361995/4308863), associat a la casa de cas Cònsol, que conservava un important tram de canalització de recollida de les aigües. Des de l'aljub, pujant per la vessant meridional cap al NO s'arriba a la cova des Set Fumerals.

Elements singulars:

Materials ceràmics, cova, murs de feixa, canalitzacions i aljub.

Estat de Conservació:

Restes ceràmiques trobades en superfície en camps coberts per la vegetació natural, des de fa anys improductius. L'estructura de la cova sembla estable, a l'interior presenta acumulacions de terra i d'escombraires producte de freqüentacions actuals. Estructures etnològiques consolidades però envaïdes per la vegetació arbustiva.

Intervencions:

Prospecció al llarg de l'elaboració de la Carta Arqueològica l'any 1989. E. Díes Cusí.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. A. ENCINAS: "Inventari espeleològic de les Illes Balears". Endins, núm. 21. Palma de Mallorca, 1997, pp. 103-128.
M. TRIAS: *Espeleologia de les Pitiüses.* Estudis Breus 2. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1983.

Referències inventaris anteriors	Carta arqueològica 1989, Consell d'Eivissa, núm. 34: Cova Es Set Fumerals

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals i patrimonials de caràcter històric-arqueològic i natural.		
Elements a preservar	Tots els elements i estructures arqueològiques i etnològiques en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Excavació arqueològica i estudis paleontològics i espeleològics de la zona.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Es defineix en el plànol de situació l'entorn de protecció del jaciment. Mantenir les característiques naturals i paisatgístiques. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	Manteniment de les estructures etnològiques i neteja de la cova. Investigació arqueològica i espeleològica prèvia al projecte aprovat.

6. OBSERVACIONS

L'aljub s'inscriu a la finca de cas Cònsol que es descriu a la fitxa núm. R045.

Data	Gener del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

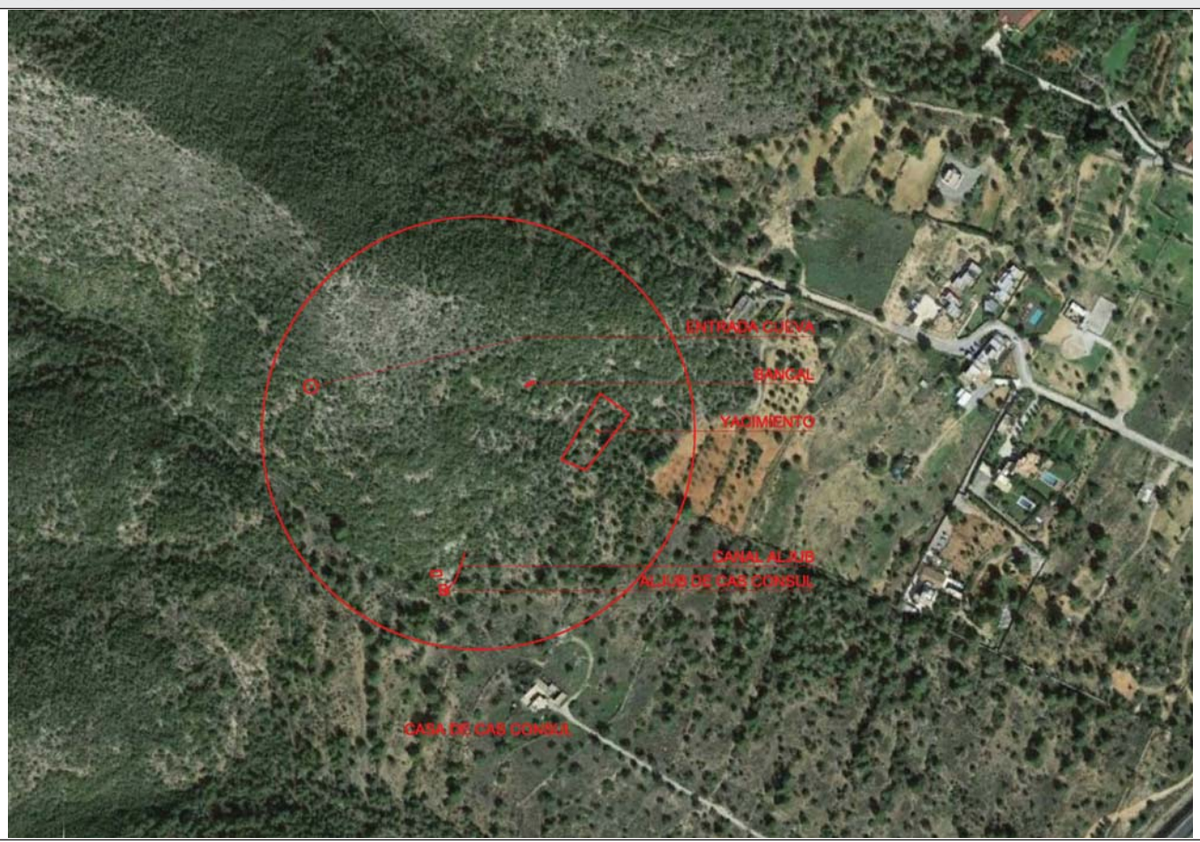

8. FOTOGRAFIES

Cova des Set Fumerals

Canalización que desciende al aljub

Aljub

Muro de feixa con canales

Bancal con abundantes fragmentos cerámicos.

9. ANNEX DESCRIPTIU

La quantitat de fragments ceràmics localitzats a la part baixa i a les vessants S i E del puig des Cònsol inicien l'existència d'un jaciment segurament situat en el cim o al vessant mitjà. No es trobaren estructures arqueològiques antigues que aportin dades sobre el caràcter de la instal·lació, possiblement eren un o diferents assentaments rurals. Cal considerar que la zona es trobà afectada per un incendi, farà uns vint anys, l'erosió provocada i l'escorrentia de l'aigua són causes per les quals els materials ceràmics es trobin a la zona mitjana-baixa, tot i que l'origen se situaria en el cim. No obstant, l'elevada concentració de fragments ceràmics a la part baixa del puig a llevant, tocant amb el pla i les terres productives, podria indicar la localització d'un assentament a la zona.

Dins la cova no s'enregistren estructures o restes arqueològiques, però no es pot descartar la seva existència, ja que el terra de la cavitat es troba cobert per rebliments de terra. És una cavitat natural amb una morfologia originada per la dissolució a l'interior de calcàries grises ugonianes. L'entrada practicable dóna accés a un primer espai interromput per una paret amb tres entrades naturals que donen accés a la cavitat principal de planta irregular que consta de dues galeries laterals de morfologia irregular i de longitud variables però no extremada. Una d'aquestes galeries presenta a la vertical un pou o xemeneia de considerable alçada que comunica amb l'exterior. Fora de la cova, uns metres més amunt del vessant, s'identificaren tres forats o entrades de difícil accés a l'interior, sense que es trobés comunicació d'aquests amb la cavitat descrita, possiblement es realitzi a través de galeries soterrànies. En principi s'han documentat cinc de les set xemeneies o entrades que donen nom a la cova, de la qual no s'han trobat referències documentals o dades descriptives, a excepció del seu inventari als treballs d'espeleologia citats a la bibliografia.

IDENTIFICACIÓ	TRAJECTÒRIA DE L'AQÜEDUCTE ROMÀ	FITXA NÚM.	J041

1. UBICACIÓ

Direcció:		**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral:	**Propietat:** Públi/Privada	**Ús actual:**	
Classes de sòl:		**Plànol:** O.2	
Entorn: Trama periurbana al nord-oest de la ciutat.			

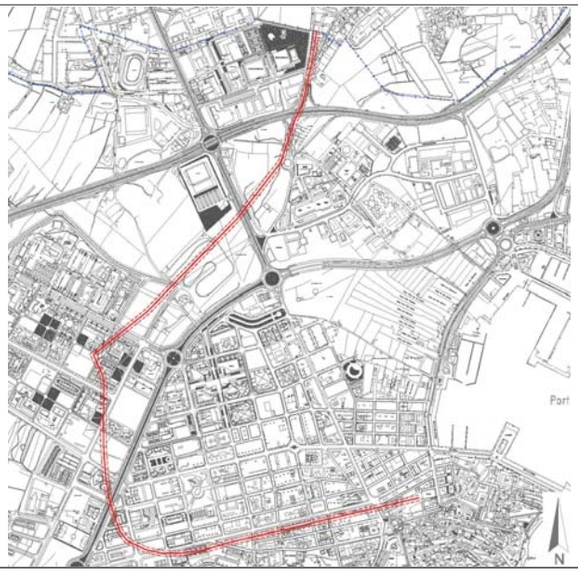

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Romana	S. I - III dC.

Descripció:

Diverses obres desenvolupades a diferents sectors del municipi han permès documentar diversos trams de l'aqüeducte d'època romana, l'existència del qual apareix citat a les fonts antigues. Els trams trobats se situen a l'antiga finca de ses Galamones i davant del nou hospital de can Misses (J035). També es troben restes del seu traçat a cas Ferró (J036). De la trajectòria s'han conservat dos trams traslladats a dos solars que confinen amb el c/ des Cubells, procedents de la finca de ses Galamones. Aquestes canalitzacions connectarien amb el ramal trobat a les proximitats del nou hospital de can Misses. Constructivament es caracteritza per tractar-se d'una canalització soterrània limitada per murs laterals de maçoneria de pedra calcària lligada amb morter argilós i calç que flanquejaven a la canal o *specus* de secció rectangular, d'entre 0,23 -0,30 m d'ample i de 0,32,-0,36 m de profunditat, mesures que varien segons els trams documentats. Les parets laterals solen presentar morter d'argila, calç i àrid molt prim de ceràmica enlluïda amb calç. La base la formava una sòlida capa d'*opus signinum,* amb un sòcol de mitja canya als laterals del canal. La base se superposava a un preparat d'*opus caementicium* fet de morter d'argila, calç i àrid de pedres calcàries petites. S'han trobat algunes lloses de la coberta molt aïlladament a part de la trajectòria com fou en el tram de l'hospital de can Misses.

Elements singulars:

Restes de la canalització

Estat de Conservació:

En el traçat establert es conserven trams de la canalització sota el terreny

Intervencions:

2006-2007. Excavacions arqueològiques dels solars de ses Galamones i del C/del Periodista Antoni Manel García, 5. J.J. Marí Casanova. J. Piña.
2010. Xarxa d'infraestructures per a la connexió d'evaquació d'aigües del nou hospital de Can Misses i xarxa elèctrica de la zona, davant el C/ Corona. Seguiment arqueològic. J. Torres Costa.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1985.
J. ROIG RIBAS; J. TORRES COSTA: "Excavacions arqueològiques al nou complex hospitalari de can Misses (Eivissa) ". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 41-56.
J. CASTRO ORELLANA; J. ROIG RIBAS; H. JIMÉNEZ BARRERO: "Nuevas evidencias sobre el abastecimiento de agua de la ciudad romana de *Ebusus*. El conjunto hidráulico del Camí de Cas Ferró". *Fites núm. 9*, 2009, pp. 19-31.
Els trams descoberts en els solars de ses Galamones i de la C/ del Periodista Antoni Manel García, 5, són inèdits.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos			
Elements a preservar	Tots els trams que es puguin descobrir.		
Intervencions	Obligació de control arqueològic d'obres que afectin el subsol.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Es defineix una franja especial de protecció de 10 metres a cada costat de la línia que indica la trajectòria reconstruïda de l'aqüeducte. És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	

6. OBSERVACIONS

Restes arqueològiques de l'aqüeducte documentades a les fitxes núm. J035, J036.

Data	Març del 2016
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

9. ANNEX DESCRIPTIU

A través de l'epigrafia d'època romana es coneix la construcció d'una conducció d'aigua o aqüeducte que assortia d'aigua a la ciutat d'Eivissa. Segons consta a la inscripció d'una làpida datada cap a l'any 79 dC, la família Cornelia sufragà l'obra d'un aqüeducte. No es pot demostrar que els diferents trams trobats de la canalització documentada arqueològicament siguin l'aqüeducte citat per les fonts finançades pels Cornelios, però es constata l'existència d'aquestes estructures hidràuliques que assortien la ciutat en època romana.

Els trams descrits de l'aqüeducte són només una part del seu recorregut. Altres troballes indiquen que la canal recollia l'aigua del torrent de sa Llavanera, a algun punt al NE del poble de Sant Rafel i es dirigia a la ciutat. Els tres trams documentats a can Misses es vincularien directament amb part de la conducció trobada a la finca de cas Ferró. Algunes notícies orals informen que des de ses Galamones, l'aqüeducte continuava cap als terrenys de cas Clot i després girava cap a l'est, dirigint-se a la ciutat, arribant a la zona que ocupa l'actual parc Reina Sofia, al peu de la muralla.

Tenint com a referència les dades epigràfiques, aquesta canalització s'usaria des de finals del s. I dC tot i que és difícil concretar el període al qual es deixà d'utilitzar. Algunes dades obtingudes del tram de can Misses assenyalen que el seu abandonament es va produir al s. III dC.

IDENTIFICACIÓ	ZONA ARQUEOLÒGICA DEL PLA DE VILA	FITXA NÚM.	J042

1. UBICACIÓ

Direcció:		**Coordenades UTM:**	
Referència Catastral:	**Propietat:** Pública/Priva	**Ús actual:**	
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:** O.2	
Entorn: Trama urbana des del centre de la ciutat a l'extraradi, al nord-oest i a la costa cap al sud.			

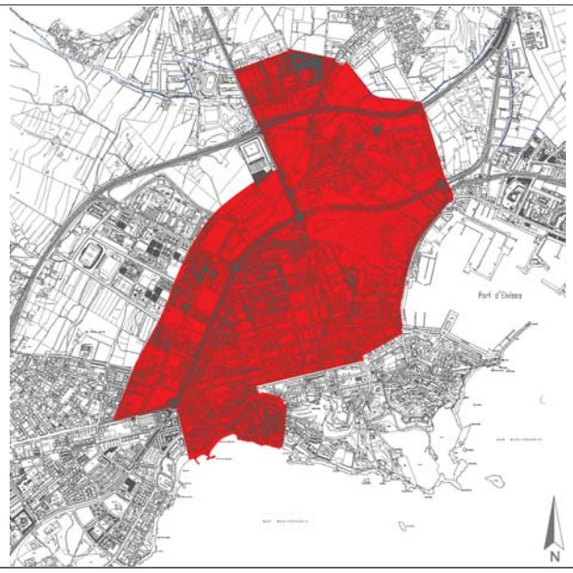

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia

Descripció:

Zona de protecció pel seu potencial arqueològic; al nord i oest coincideix amb l'eixample de la ciutat fins una línia paral·lela a 260 m de l'Av. de la Pau, incloent part de can Misses i can Cantó, fins la Av. de Sant Joseph. També forma part ses Figueretes fins el carrer Quartó de Portmany, que es perllonga cap a la costa. El límit meridional confina con l'àrea de protecció de la necròpolis del puig des Molins, coincidint a l'eix de la Av. de Espanya, i més cap a l'est amb els límits de l'àrea de protecció dels barris de sa Penya, la Marina i de l'Eixample, fins la bora de la zona portuària. Pel nord-est comprèn el territori situat a l'est de la carretera de Sant Antoni seguint el límit del municipi amb el de Santa Eulària pel nord, acabant en el carrer de l'Alcalde Bartomeu Rossello Sala fins unir amb la badia.
Inclou les Feixes del Pla de Vila, i en general es tractaven dels terrenys de conreu on a les darreres dècades s'han documentat restes arqueològiques de l'antiguitat com viles periurbanes (jaciment de sa Bodega), sectors de necròpolis d'època antiga (plaça de l'església de Santa Creu, Hort des Llimoners...), d'època islàmica (av. d'Espanya, solar entre el c/Madrid i Ignasi Wallis) i altres elements de caràcter etnològic i arquitectònic com les restes constructives de sénies i d'antigues cases pageses. En aquesta àrea també s'inclou part de la trajectòria de l'aqüeducte d'època romana.

Elements singulars:

Estat de Conservació:

Intervencions:

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

J. RAMON: *Els monuments antics de les illes Pitiüses.* Eivissa, Consell Insular d'Eivissa i Formentera, 1985.
J. ROIG RIBAS; J. TORRES COSTA: "Excavacions arqueològiques al nou complex hospitalari de can Misses (Eivissa) ". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 3. Intervencions 2010*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2013, pp. 41-56.
J. CASTRO ORELLANA; J. ROIG RIBAS; H. JIMÉNEZ BARRERO: "Nuevas evidencias sobre el abastecimiento de agua de la ciudad romana de *Ebusus*. El conjunto hidráulico del Camí de Cas Ferró". *Fites núm. 9*, 2009, pp. 19-31.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos			
Elements a preservar			
Intervencions	Obligació de control arqueològic d'obres que afecten el subsol.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	És d'aplicació la normativa del PGOU.
Elements originals	

6. OBSERVACIONS

Tota l'àrea urbanitzada compresa a la zona de protecció requereix seguiment arqueològic.
Els jaciments catalogats inclosos en aquesta zona es correspondrien a les fitxes núm. J033, J035, J036, J041.

Data	Febrer del 2016. Revisada el juny del 2017.
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

8. FOTOGRAFIES

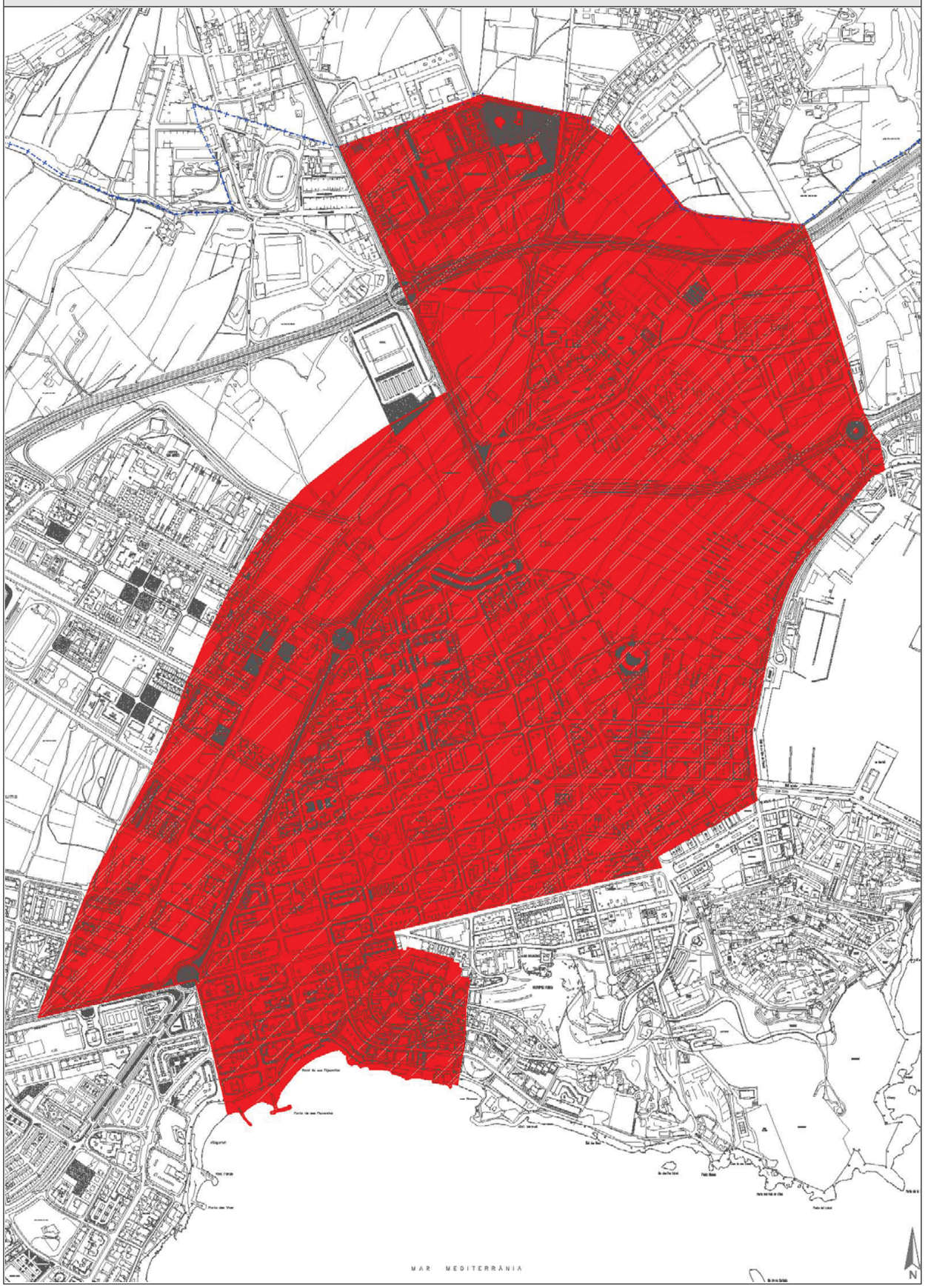

9. ANNEX DESCRIPTIU

IDENTIFICACIÓ	VIA PUNICA, 34	FITXA NÚM.	J043

1. UBICACIÓ

Direcció: Via púnica, 34		**Coordenades UTM:**	363813/4307716
Referència Catastral: 3979204CD6037N0001EG	**Propietat:** Privada	**Ús actual:**	Habitatges i locals
Classes de sòl: Urbà		**Plànol:**	O.3.6

Entorn: Edificis plurifamiliars, comerços i altres serveis, al N de la necròpolis del Puig des Molins.

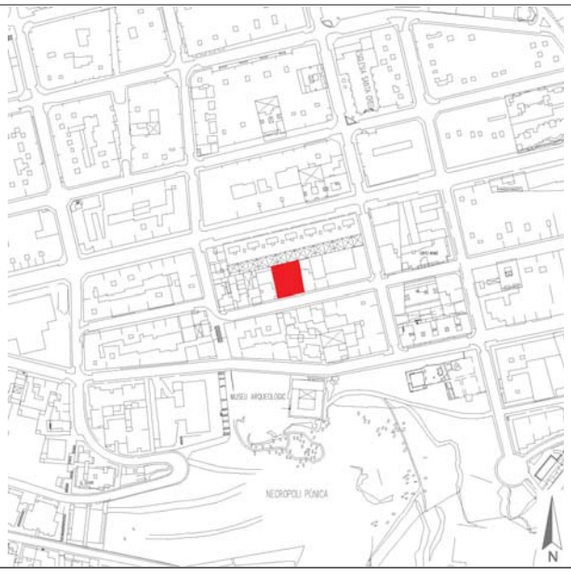

2. DADES BÀSIQUES DE LA CATALOGACIÓ

Categoria	Butlletí/Data	Codi d'identificació
BIC Zona arqueològica	BOIB, Nº271 12/11/1987	

3. DADES DESCRIPTIVES

Tipologia	Època	Cronologia
Jaciment arqueològic	Púnica - Romana	S. IV-III aC. / S.I dC. / S. III-IV dC.

Descripció:

Ocupa una àrea de 22 m per 19 m, localitzat a 53 m al N de la Necròpolis del puig des Molins, on es van identificar diferents fases, des de l'època púnica (segles IV-III aC.) fins a la romana (segles III-IV dC.). Els vestigis més antics són dels segles IV-III aC., evidenciats per fragments de ceràmica de cuina púnica associats a les restes de dues llars. Com altres jaciments de la zona, també es van documentar restes de terrisseries, indicatives que l'àrea s'inseriria en el sector industrial de la ciutat. Es trobaren estrats amb nombrosos fragments de ceràmiques amb defectes de cocció, datats entre els segles IV-II aC. A la banda S del solar, i separat de les restes de gerreries, es va localitzar un potent mur interpretat com una murada, orientat d'E-O, paral·lel a la Via Púnica, anterior al segle II aC. Al costat N del mur se situava un carrer que, juntament amb aquest, perduraria fins al segle IV dC. Aquest mur cal posar-lo en relació amb el trobat al jaciment de l'edifici Maimó, ja que ambdós trams presenten característiques similars. D'època alt Imperial, cap al 74 dC., s'identificaren una sèrie de murs de maçoneria que delimitaven el carrer pel costat N, i que formarien part d'una edificació descoberta parcialment i, en bona part, afectada per la necròpolis posterior. Dins de les restes de l'edifici aparegué una instal·lació hidràulica formada per una canalització i dues cubetes de decantació. Durant la segona meitat del segle III dC. la construcció quedaria abandonada, ja que l'àrea es va començar a utilitzar com a necròpolis, que estigué en ús fins al segle IV dC.

Elements singulars:

Mur de considerables dimensions, carrer, canalització i cubetes, tombes romanes tardanes.

Estat de Conservació:

Les estructures arqueològiques es conserven a la planta soterrània de l'edifici.

Intervencions:

2008. Excavacions arqueològiques en el solar. M. Llinàs Riera i J.J. Marí Casanova.

4. REFERÈCIES DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

M. LLINÀS RIERA; J.J. MARÍ CASANOVA: "La intervenció arqueològica a la Via Púnica, 34. Vestigis de la ciutat d'Eivissa en època antiga". *Quaderns d'Arqueologia Ebusitana, 1. Intervencions 2008*. Consell d'Eivissa. Eivissa, 2009, pp. 79-85.
G. GRAZIANI; J.J. MARÍ CASANOVA; M. LLINÀS: "Una aproximación a las praxis funeraria en la Ebusus de los siglos I a VII dC. a partir del yacimiento de la Vía Púnica 34 y Joan Planells 3". *VI Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears*, 2015, pp.235-248. // J. GARCIA-DONAS; H. LANGSTAFF; E. F. KRANIOTI: "Vía Púnica and Joan Planells: Demographic study of two cementery populations from Ibiza". *VI Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears*, 2015, pp. 285-294.

Referències inventaris anteriors	

5. DIRECTRIUS DE PROTECCIÓ

GRAU DE PROTECCIÓ (Norma 72 PTI)	**Categoria A**	**Ref. tipologia**	1
Usos permesos	Culturals, difusió i interpretació del patrimoni històric i arqueològic.		
Elements a preservar	Totes les estructures i elements arqueològics en el seu estat original i/o inicial.		
Intervencions	Conservació i manteniment periòdic. Treballs de restauració de les parts degradades.		
Autoritzacions	CIOTUPHA (art.37.1 i 3 LPHAIB). Segons Reglament d'intervencions arqueològiques vigent.		

DETERMINACIONS DE PROTECCIÓ

Entorn immediat	Definit per Decret 1374/87 del 10 de novembre, que delimita la zona de protecció arqueològica de la necròpolis del puig des Molins (BOIB de 12/11/1987).
Elements originals	Manteniment de les condicions ambientals adequades i de neteja regular que assegurin la preservació de les estructures arqueològiques.

6. OBSERVACIONS

Les troballes es conservan en el soterrani d'un edifici d'habitatges de nova construcció. Tenen contuïtat amb les restes aparegudes al solar contigu de la Via Púnica, 36.

Data	Juny del 2017
Autor	Rosa Gurrea, Ángeles Martín, Manuel Navarro.

7. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

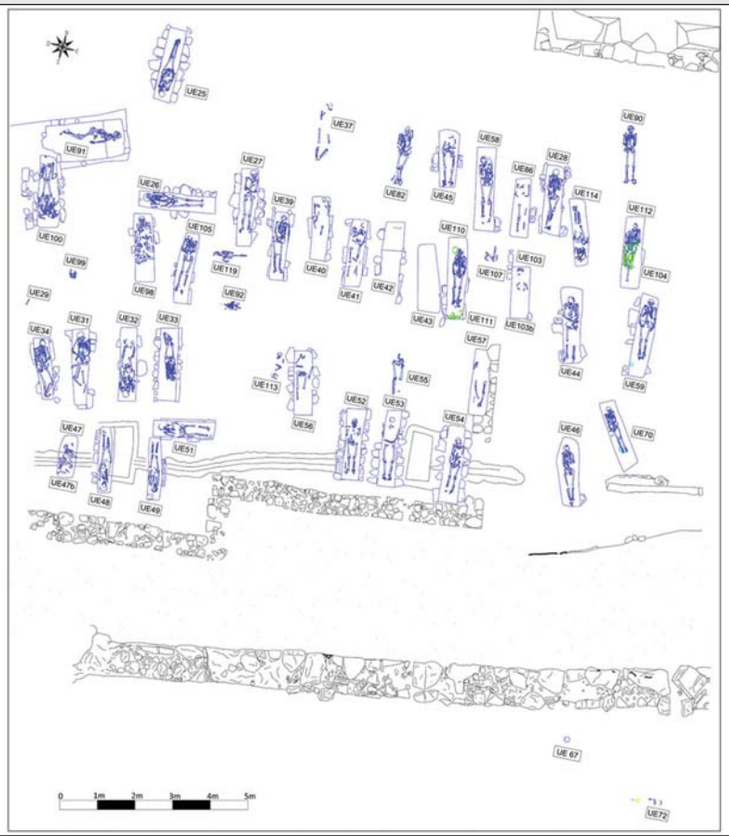

Planta del jaciment de Joan Planells, 3.
Graziani, G.; Marí Casanova, J.J.; Llinàs, M. 2015

8. FOTOGRAFIES

Graziani, G.; Marí Casanova, J.J.; Llinàs, M. 2015

9. ANNEX DESCRIPTIU

Època púnica. La primera ocupació de l'espai es realitzà cap als segles IV-III a.C., documentada en dos nivells de circulació, amb restes de dues llars associades a fragments de ceràmica de cuina. D'altra banda, aparegueren dos estrats de deixalles de gerreria, que situarien aquest jaciment dins el barri industrial de la ciutat d'Ybsm. Un d'ells datava entre els segles IV-II a.C., i presentava fragments de ceràmica amb defectes de cocció, entre els que destacaven una llàntia, fragments d'àmfores, i un cap de terracota d'un silè incomplet que representa un geni grec relacionat amb el déu Bes. Finalment, aparegué una estructura identificada com a part de la gerreria: un retall (que queda per davall dels solars confrontants), possiblement amb dues cubetes excavades a la roca, i rematat amb un mur de maçoneria adossat a la seva cara sud, probablement del segle IV-III a.C.
Per altra banda, es localitzà un altre estrat de deixalles de terrisseria, datat al segle III-II aC., amb presència de restes de cendra de la neteja del forn per coure la ceràmica. Es recuperaren nombroses peces ceràmiques (algunes deformades per mala cocció) i un fragment de terracota que representa el cap d'un moltó, que pot estar relacionat amb el déu Baal-Hammon.
Separades d'aquests dos estrats, es van localitzar les restes de un potent mur, possiblement murada, feta amb grans blocs de pedra travats amb morter d'argila, i datada amb anterioritat al segle II aC. Es recolzava sobre la roca en el sector est i en un retall del substrat rocós a l'extrem oest. Aferrat al mur, i contemporani a aquest, es localitzà un carrer fet de còdolsi terra compacta. Ambdues estructures seguiren en ús i perduraren fins al s. IV dC.

Època romana. Es va localitzar una edificació formada per murs de maçoneria travada amb morter de terra, de la que es desconeix la seva funció. En el seu costat sud confrontava amb el carrer junt a la murada, i cap a l'oest desapareix sota el perfil de la parcel·la contigua. A l'interior de l'edificació es trobà un sistema de recollida d'aigua per al consum de les persones que l'habitaven, i que segurament connectava amb l'aqüeducte romà de la ciutat. Estava format per dues cubetes de decantació que es connectaven mitjançant una canalització referida amb morter hidràulic de calç.
Entre els segles III i IV dC., el jaciment es convertí en necròpolis, fet que afectà totes les estructures i nivells anteriors, llevat el gran mur i el carrer, que hauria estat utilitzat, com a mínim, fins al segle IV aC. Es van excavar 48 enterraments, que corresponien a dones i homes adults, adolescents, nens. La majoria de les inhumacions es realitzaren en fosses orientades de nord a sud. 31 enterraments es realitzaren en cista, fetes de lloses, de pedres de paredat, i fins i tot d'alguns fragments reutilitzats d'opus signinum, mentre que no es recobria el fons, excavat al sòl. Molt poques tenien cobertes de lloses, i la majoria estaven cobertes amb terra. 15 enterraments s'havien realitzat en fossa simple, i es localitzaren dos conjunts d'ossos aïllats i dues cistes sense cos, una d'elles amb coberta. Es tractaven de tombes individuals, amb els cossos situats en decúbit supí. En només un cas es documentà la reutilització d'una fosa per un altre individu, trobant-se les restes òssies del primer enterrament a la capçalera de la tomba. Als laterals dels cossos es recuperaren claus de ferro, que correspondrien als taüts de fusta. En algunes tombes els ossos es trobaren desplaçats, probablement per espolis. Només un enterrament era diferent de la resta, el qual, entre altres, tenia trespol al sòl. A més, dins les tombes es localitzaren elements d'aixovar com collarets, llànties, ampolles i ungüentaris de vidre, anells de bronze, un cercle de plom amb un vidre al centre (per als cabells), claus petits devora els peus (del calçat), i monedes (creences paganes).